

upad različnih pismenosti v sloveniji – izzivi in priložnosti

zbornik povzetkov

10. znanstvena konferenca
Ljubljana, 17. in 18. september

raziskovanje v vzgoji
in izobraževanju

*raziskovanje v vzgoji in izobraževanju:
upad različnih pismenosti v sloveniji
– izzivi in priložnosti*

Pedagoški inštitut
Slovensko društvo raziskovalcev na področju edukacije (SLODRE)
Oddelek za pedagogiko in andragogiko Filozofske fakultete
Univerze v Ljubljani

raziskovanje v vzgoji in izobraževanju

upad različnih pismenosti v sloveniji
— izzivi in priložnosti

zbornik povzetkov

ur. Ana Mlekuž in Igor Ž. Žagar

Vsebina

- 9** Programski in organizacijski odbor
- 11** Nagovor programskega odbora konference
- 12** Program konference po dnevih
- 12 sreda, 17. september 2025
- 12 četrtek, 18. september 2025
- 17** Program konference po sekcijah
- 17 Evalvacija in zagotavljanje kakovosti v vzgoji
in izobraževanju
- 18 Izkušnje in dileme v vzgojno-izobraževalnih institucijah
- 19 Izzivi digitalizacije in umetne inteligence v vzgoji
in izobraževanju
- 19 Profesionalni razvoj pedagoških delavcev
- 20 Različne pismenosti in izzivi v vzgoji in izobraževanju
- 21 Šola in družba
- 21** Program konference po dvoranh
- 21 Predavalnica 34
- 23 Predavalnica 4
- 24 Predavalnica 102
- 25 Predavalnica 1A–Rimska
- 27** Plenarni predavanji
- Zdenko Kodelja in Zdenko Medveš*
- 27 Šestdeset let Pedagoškega inštituta za avtonomijo
raziskovanja
- Igor Ž. Žagar*
- 28 Digitalizacija šolstva ali digitalizacija šolarjev?
- 30** Panelna razprava
- Dobrobit učencev in učiteljev med izobraževanjem
na daljavo: Viri tveganj, podpore in (sistemski) odzivi
v slovenskem kontekstu**

35	Povzetki prispevkov
35	Evalvacija in zagotavljanje kakovosti v vzgoji in izobraževanju
45	Izkušnje in dileme v vzgojno-izobraževalnih institucijah
68	Izzivi digitalizacije in umetne inteligence v vzgoji in izobraževanju
75	Profesionalni razvoj pedagoških delavcev
82	Različne pismenosti in izzivi v vzgoji in izobraževanju
109	Šola in družba
114	Okrogla miza
	Učenje iz rezultatov: Kako mednarodne raziskave izboljšujejo slovensko izobraževanje?

Programski odbor

- dr. Igor Ž. Žagar, Pedagoški inštitut, predsednik programskega odbora
- dr. Gašper Cankar, Državni izpitni center
- dr. Alenka Gril, Pedagoški inštitut
- dr. Milena Ivanuš Grmek, Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta
- dr. Jerneja Jager, Pedagoški inštitut
- dr. Mojca Juriševič, Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta
- dr. Ana Kozina, Pedagoški inštitut
- dr. Mojca Kukanja Gabrijelčič, Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta
- dr. Jurka Lepičnik Vodopivec, Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta
- dr. Marta Licardo, Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta
- mag. Ana Mlekuž, Pedagoški inštitut
- dr. Damijan Štefanc, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani
- dr. Valerija Vendramin, Pedagoški inštitut
- dr. Marijanca Ajša Vižintin, ZRC SAZU, Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije

Organizacijski odbor

- mag. Mojca Čuček, Pedagoški inštitut
- Tina Drolc, Pedagoški inštitut
- dr. Marta Licardo, Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta, SLODRE
- mag. Ana Mlekuž, Pedagoški inštitut
- dr. Igor Ž. Žagar, Pedagoški inštitut

Spoštovane in spoštovani,

Pedagoški inštitut, Slovensko društvo raziskovalcev na področju edukacije (SLODRE) ter Oddelek za pedagogiko in andragogiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani z veseljem pripravljamo jubilejno, 10. znanstveno konferenco Raziskovanje v vzgoji in izobraževanju: Upad različnih pismenosti v Sloveniji – izzivi in priložnosti, ki bo potekala 17. in 18. septembra 2025 na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani.

Konferenca nas vabi k razmisleku o eni izmed najbolj perečih tem sodobnega izobraževanja – upadu različnih vrst pismenosti, od bralne, matematične in naravoslovne do računalniške, informacijske in državljanske. Mednarodne raziskave, kot so PISA, PIRLS, ICILS in ICCS, razkrivajo zaskrbljujoče trende ter kažejo na občuten padec rezultatov, pri nekaterih raziskavah celo na raven pred petnajstimi leti. Ti podatki so opozorilo, a hkrati tudi priložnost za iskanje novih rešitev, pristopov in strategij, ki bi lahko obrnili negativne trende ter okrepili kakovost izobraževanja v Sloveniji.

Poleg osrednje vsebinske usmeritve konferenca prinaša tudi bogat program. Kar 22 znanstvenih prispevkov, 13 strokovnih prispevkov in eno panelno razpravo bo omogočilo širok nabor pogledov in izmenjavo izkušenj med raziskovalci_kami, strokovnimi delavci_kami in oblikovalci_kami politik. Letos pa ima srečanje še prav poseben pomen, saj ga zaznamuje tudi 60. obletnica Pedagoškega inštituta, kar daje dodatno težo razpravi o vlogi raziskovanja pri razumevanju izobraževalnih izzivov in oblikovanju prihodnjih smernic.

Naj bo konferenca prostor srečevanja, kritične razprave in navdiha s skupnim ciljem, da prispevamo k razvoju vzgoje in izobraževanja v Sloveniji.

Programski odbor konference

Program konference po dnevih

sreda, 17. september 2025

08:30–09:00	registracija na konferenco in kava za dobro jutro
09:00–09:30 P 34	pozdravni nagovori organizatorjev konference
09:30–11:00 P 34	<i>plenarno predavanje:</i> Zdenko Kodelja (Pedagoški inštitut) in Zdenko Medveš (Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta): Šestdeset let Pedagoškega inštituta za avtonomijo raziskovanja
11:00–11:30	odmor za kavo
11:30–13:00 P 34, P 4, P1A-RIMSKA	predstavitve prijavljenih prispevkov
13:00–14:00	odmor za kosilo
14:00–15:00 P 34, P 4, P 102, P1A-RIMSKA	predstavitve prijavljenih prispevkov

četrtek, 18. september 2025

08:30–09:00	registracija na konferenco
09:00–10:00 P 34	<i>plenarno predavanje:</i> Igor Ž. Žagar (Pedagoški inštitut, Ljubljana): Digitalizacija šolstva ali digitalizacija šolarjev?
10:00–10:30 P 34	podelitev priznanj
10:30–11:00	odmor za kavo
11:00–12:00 P 34, P 4, P 102	predstavitve prijavljenih prispevkov
12:00–13:00	odmor za kosilo
13:00–14:30 P 34, P4, P102, P1A-RIMSKA	predstavitve prijavljenih prispevkov in panelna razprava
14:30–15:00	odmor za kavo
	<i>okrogla miza:</i> Učenje iz rezultatov: Kako mednarodne raziskave izboljšujejo slovensko izobraževanje?
15:00–17:00 P 34	Sodelujoči_e: dr. Eva Klemenčič Mirazchiyski, Pedagoški inštitut; mag. Marijana Kolenko, Osnovna šola Lava; dr. Fani Nolimaj, Zavod RS za šolstvo; dr. Tanja Taštanoska, Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje dr. Darko Zupanc, Državni izpitni center.
	Moderatorka: dr. Kladija Šterman Ivančič , Pedagoški inštitut

Datum	Ura	Avtor(ji) Sodelujoči	Naslov prispevka	Sekcija	Dvorana
17.9.	11.30–12.00	Sabina Ograjšek (Pedagoška fakulteta UM), Dragica Haramija (Pedagoška fakulteta UM)	Predstavitve rezultatov ciljnega raziskovalnega projekta Bralni vzori	Različne pismenosti in izzivi v vzgoji in izobraževanju	P 34
17.9.	12.00–12.30	Barbara Bednjički Rošar (Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta), Ines Voršič (Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta)	Razumevanje frazemov pri študentih – mačji kašelj ali trd oreh?	Različne pismenosti in izzivi v vzgoji in izobraževanju	P 34
17.9.	12.30–13.00	Maja Kerneža (Pedagoška fakulteta, Univerza v Mariboru)	Učiteljeva pisna zmožnost kot predpogoj za kakovostno poučevanje pisanja	Različne pismenosti in izzivi v vzgoji in izobraževanju	P 34
<i>Moderator:</i>		Damijan Štefanc (Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta)			
17.9.	14.00–14.30	Patricija Čamerik (Pedagoška fakulteta v Ljubljani)	Umetnost kot prostor za razvoj pismenosti: izkušnje iz projekta šola v kulturi	Različne pismenosti in izzivi v vzgoji in izobraževanju	P 34
17.9.	14.30–15.00	Katja Kobolt (Inštitut za kulturne in spominske študije ZRC SAZU)	Kako z otroki nasloviti vojno in nagovoriti mir? (Ne)izkoriščeni potenciali književne zgodovine o vojni za mir (in njenega raziskovanja).	Različne pismenosti in izzivi v vzgoji in izobraževanju	P 34
<i>Moderatorica:</i>		Marijanca Ajša Vižintin (ZRC SAZU, ISIM)			
17.9.	11.30–12.00	Joca Zorc (Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta), Sofija Vrcelj (Univerza v Reki, Filozofska fakulteta)	Dobrobit učencev v šoli: primerjalna analiza PISA rezultatov med Slovenijo in Hrvaško	Različne pismenosti in izzivi v vzgoji in izobraževanju	P 4
17.9.	12.00–12.30	Manja Veldin (Pedagoški inštitut), Igor Peras (Pedagoški inštitut), Maša Vidmar (Pedagoški inštitut)	Subjektivni učinki in odzivi učencev in učenek na pilotno izvedbo programa za krepitev duševnega zdravja me_HeLi-D	Različne pismenosti in izzivi v vzgoji in izobraževanju	P 4
17.9.	12.30–13.00	Igor Peras (Pedagoški inštitut), Manja Veldin (Pedagoški inštitut), Maša Vidmar (Pedagoški inštitut)	Ali ima udeležba mladih v pilotu programa me_ HeLi-D učinek na njihovo pismenost in znanje na področju duševnega zdravja?	Različne pismenosti in izzivi v vzgoji in izobraževanju	P 4
<i>Moderator:</i>		Igor Peras (Pedagoški inštitut)			
17.9.	14.00–14.30	Jerneja Jager (Pedagoški inštitut), Mateja Režek (Pedagoški inštitut)	Od individualne kompetentnosti do kompetentnega sistema: vloga vodij učečih se skupnosti v predšolski vzgoji	Profesionalni razvoj pedagoških delavcev	P 4

Datum	Ura	Avtor(ji) Sodelujoči	Naslov prispevka	Sekcija	Dvorana
17.9.	14.30–15.00	Judita Peterlin (Ekonomška fakulteta Univerze v Ljubljani)	Metodologija PRME is v poslovnem izobraževanju	Profesionalni razvoj pedagoških delavcev	P 4
<i>Moderatorica:</i>			Jerneja Jager (Pedagoški inštitut)		
17.9.	14.00–14.30	Jernej Kusterle (Univerzitetna knjižnica Maribor)	Kaj je odprta znanost ter kakšna je njena potencialna vloga v slovenskem sistemu vzgoje in izobraževanja	Šola in družba	P 102
17.9.	14.30–15.00	David Kukovica (Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta), Tina Vršnik Perše (Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta), Črtomir Matejek (Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta)	Pomen razvoja gibalne pismenosti študentov pedagoških študijskih smeri: Razlike v telesni sestavi in življenjskih navadah med študenti	Šola in družba	P 102
<i>Moderatorja:</i>			Tina Vršnik Perše (Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta), David Kukovica (Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta)		
17.9.	11.30–11.50	Nives Koželj (OŠ Gradec)	Celostni pristopi k razvoju bralne pismenosti v spodbudnem učnem okolju	Različne pismenosti in izzivi v vzgoji in izobraževanju – primeri dobrih praks	P 1A-RIMSKA
17.9.	11.50–12.10	Nina Ilič (Zavod za razvoj empatije in ustvarjalnosti Eneja)	Apipedagoški pristop v razvijanju bralne in trajnostne pismenosti	Različne pismenosti in izzivi v vzgoji in izobraževanju – primeri dobrih praks	P 1A-RIMSKA
17.9.	12.10–12.30	Andreja Ošlaj (OŠ I Murska Sobota)	Trajnost skozi oči Malega princa	Različne pismenosti in izzivi v vzgoji in izobraževanju – primeri dobrih praks	P 1A-RIMSKA
17.9.	12.30–12.50	Doroteja Šporn (Osnovna šola Mengeš)	Od knjižnice do pogovora: Kako izboljšati izkušnjo bralne značke v tretjem vzgojno-izobraževalnem obdobju	Različne pismenosti in izzivi v vzgoji in izobraževanju – primeri dobrih praks	P 1A-RIMSKA
<i>Moderatorica:</i>			Ana Mlekuž (Pedagoški inštitut)		
17.9.	14.00–14.20	Mojca Štraus (MVI), Ksenija Bregar Golobič (MVI)	Mnenja ravnateljev o ustvarjalnosti v primerjavi z mnenji njihovih učencev v raziskavi PISA 2022	Evalvacija in zagotavljanje kakovosti v vzgoji in izobraževanju – primeri dobrih praks	P 1A-RIMSKA
17.9.	14.20–14.40	Johanna Amalia Robinson (Andragoški center Slovenije), Jana Plaznik (Andragoški center Slovenije)	Pogled proti severu – Zakaj je Finska v spretnostih odraslih korak pred nami? Primerjava rezultatov raziskave spretnosti odraslih PIAAC	Evalvacija in zagotavljanje kakovosti v vzgoji in izobraževanju – primeri dobrih praks	P 1A-RIMSKA
<i>Moderatorica:</i>			Klaudija Šterman Ivančič (Pedagoški inštitut)		

Datum	Ura	Avtor(ji) Sodelujoči	Naslov prispevka	Sekcija	Dvorana
18.9.	11.00–11.30	Katarina Grom (OŠ Log - Dragomer)	Model IMO-1 kot vezni člen med nacionalnimi smernicami in pedagoško prakso: Analiza nacionalnih okvirov za razvoj bralne pismenosti	Evalvacija in zagotavljanje kakovosti v vzgoji in izobraževanju – primeri dobrih praks	P 34
18.9.	11.30–12.00	Barbara Baloh (Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta Koper), Martina Žnidaršič (OŠ Miroslava Vilharja Postojna)	Razvijanje sporazumevalne zmožnosti otrok na prehodu iz vrtca v osnovno šolo - pogledi strokovnih delavcev	Profesionalni razvoj pedagoških delavcev	P 34
Moderatorica:		Milena Ivanuš Grmek (Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta)			
18.9.	13.00–13.30	Ksenija Žuman (Vrtec Ljutomer), Barbara Baloh (Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta)	Spodbujanje bralne pismenosti tujejezičnih otrok z zapisnikom s centra za zgodnjo obravnavo v vrtcu	Izkušnje in dileme v vzgojno-izobraževalnih institucijah	P 34
18.9.	13.30–14.00	Vesna Vojvoda Gorjan (OŠ Elvire Vatovec Prade in FHŠ UP)	Slušno in bralno razumevanje pri italijanščini kot jeziku okolja. Primer 5. razredov slovenskih osnovnih šol na dvojezičnem območju	Izkušnje in dileme v vzgojno-izobraževalnih institucijah	P 34
18.9.	14.00–14.30	Nika Vizjak Puškar (Center za sluh in govor Maribor in Pedagoška fakulteta UM)	Literarna pismenost učencev z govorno- jezikovnimi motnjami	Izkušnje in dileme v vzgojno-izobraževalnih institucijah	P 34
Moderatorica:		Marta Licardo (Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta)			
18.9.	11.00–11.30	Sonja Rutar (Pedagoška fakulteta Univerze na Primorskem, Pedagoški inštitut)	Diskurzivna nevtralnost organiziranih prehodov v vzgoji in izobraževanju	Evalvacija in zagotavljanje kakovosti in izobraževanju	P 4
18.9.	11.30–12.00	Alenka Polak (Pedagoška fakulteta, Univerza v Ljubljani), Barbara Uran (OŠ Mozirje)	Motiviranost strokovnih delavk za timsko delo v 1. razredu OŠ	Evalvacija in zagotavljanje kakovosti v vzgoji in izobraževanju	P 4
Moderatorica:		Ana Kozina (Pedagoški inštitut)			
18.9.	13.00–13.30	Simona Bezjak (Pedagoški inštitut), Alenka Jurič Rajh (Pedagoški inštitut)	Digitalne strategije v osnovnih šolah: analiza prisotnosti, dinamike in vsebinskih poudarkov na podlagi podatkov raziskave ICILS 2023	Izzivi digitalizacije in umetne inteligence v vzgoji in izobraževanju	P 4
18.9.	13.30–14.00	Simona Tancig (Univerza Sigmunda Freuda Dunaj, podružnica Ljubljana – zunanja sodelavka)	Kakšne daljnosežne spremembe na področju znanja in spretnosti prinaša digitalizacija branja in pisanja ter uporaba umetne inteligence (UI) v vzgojno- izobraževalnem prostoru – interdisciplinarni pogledi	Izzivi digitalizacije in umetne inteligence v vzgoji in izobraževanju	P 4

Datum	Ura	Avtor(ji) Sodelujoči	Naslov prispevka	Sekcija	Dvorana
18.9.	14.00–14.30	Amanda Saksida (Pedagoški inštitut), Laura Blaznik (Pedagoški inštitut), Igor Žnidaršič Žagar (Pedagoški inštitut)	Nevro-kognitivni vidiki branja in učenja s papirja in z zaslonov	Izzivi digitalizacije in umetne inteligence v vzgoji in izobraževanju	P 4
<i>Moderatorica:</i>			Amanda Saksida (Pedagoški inštitut)		
18.9.	11.00–11.20	Matevž Koren (ŠC Ptuj, ERŠ)	Razvijanje digitalne varnostne pismenosti v srednjem šolstvu z uporabo simulacijskih okolij	Izkušnje in dileme v vzgojno-izobraževalnih institucijah – primeri dobrih praks	P 102
18.9.	11.20–11.40	Ajda Kamenik (Strokovni izobraževalni center Alme M. Karlin)	Krepitev samoregulacije pri dijakih z ADHD z metodo SMART in pametnimi tehnologijami	Izkušnje in dileme v vzgojno-izobraževalnih institucijah – primeri dobrih praks	P 102
18.9.	11.40–12.00	Jana Herzog (Višja strokovna šola L.I.V.E)	Digitalna preobremenjenost študentov: Vrnitev k analognemu kot podpora učenju	Izkušnje in dileme v vzgojno-izobraževalnih institucijah – primeri dobrih praks	P 102
<i>Moderatorica:</i>			Ana Mlekuž (Pedagoški inštitut)		
18.9.	13.00–13.20	Tjaša Hrovatič (Elektrotehniško– računalniška strokovna šola in gimnazija Ljubljana)	Matematična pismenost ob prehodu v srednjo šolo	Izkušnje in dileme v vzgojno-izobraževalnih institucijah – primeri dobrih praks	P 102
18.9.	13.20–13.40	Ivana Majcen (CMEPIUS), Irena Lesar (Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani)	Uresničevanje inkluzivnosti s pomočjo »pismenosti o vrednotah«	Izkušnje in dileme v vzgojno-izobraževalnih institucijah – primeri dobrih praks	P 102
18.9.	13.40–14.00	Nina Pišek (Osnovna šola Hruševce Šentjur)	Integracija umetne inteligence (ChatGPT) v osnovnošolski pouk kot spodbuda za razvoj digitalne in naravoslovne pismenosti	Izkušnje in dileme v vzgojno-izobraževalnih institucijah – primeri dobrih praks	P 102
18.9.	14.00–14.20	Melita Kompolšek (Vegova Ljubljana)	Izdelava projektov v okviru 4. predmeta poklicne mature	Izkušnje in dileme v vzgojno-izobraževalnih institucijah – primeri dobrih praks	P 102
<i>Moderator:</i>			Gašper Cankar (RIC)		
18.9.	13.00–14.30	Urška Štremfel (Pedagoški inštitut), Manja Veldin (Pedagoški inštitut), Žan Lep (Pedagoški inštitut)	PANEL: Dobrobit učencev in učiteljev med izobraževanjem na daljavo: Viri tveganj, podpore in (sistemski) odzivi v slovenskem kontekstu	Evalvacija in zagotavljanje kakovosti v vzgoji in izobraževanju	P 1A– RIMSKA
<i>Moderatorica:</i>			Eva Klemenčič (Pedagoški inštitut)		

Program konference po sekcijah

Evalvacija in zagotavljanje kakovosti v vzgoji in izobraževanju

Datum	Ura	Avtor(ji)	Naslov prispevka	Sekcija	Dvorana
18.9.	11.00–11.30	Sonja Rutar (Pedagoška fakulteta Univerze na Primorskem, Pedagoški inštitut)	Diskurzivna nevtralnost organiziranih prehodov v vzgoji in izobraževanju	Evalvacija in zagotavljanje kakovosti v vzgoji in izobraževanju	P 4
18.9.	11.30–12.00	Alenka Polak (Pedagoška fakulteta, Univerza v Ljubljani), Barbara Uran (OŠ Mozirje)	Motiviranost strokovnih delavk za timsko delo v 1. razredu OŠ	Evalvacija in zagotavljanje kakovosti v vzgoji in izobraževanju	P 4
18.9.	13.00–14.30	Urška Štremfel (Pedagoški inštitut), Manja Veldin (Pedagoški inštitut), Žan Lep (Pedagoški inštitut)	PANEL: Dobrobit učencev in učiteljev med izobraževanjem na daljavo: Viri tveganj, podpore in (sistemski) odzivi v slovenskem kontekstu	Evalvacija in zagotavljanje kakovosti v vzgoji in izobraževanju	P 1A–RIMSKA
17.9.	14.00–14.20	Mojca Štraus (MVI), Ksenija Bregar Golobič (MVI)	Mnenja ravnateljev o ustvarjalnosti v primerjavi z mnenji njihovih učencev v raziskavi PISA 2022	Evalvacija in zagotavljanje kakovosti v vzgoji in izobraževanju – primeri dobrih praks	P 1A–RIMSKA
17.9.	14.20–14.40	Johanna Amalia Robinson (Andragoški center Slovenije), Jana Plaznik (Andragoški center Slovenije)	Pogled proti severu – Zakaj je Finska v spretnostih odraslih korak pred nami? Primerjava rezultatov raziskave spretnosti odraslih PIAAC	Evalvacija in zagotavljanje kakovosti v vzgoji in izobraževanju – primeri dobrih praks	P 1A–RIMSKA
18.9.	11.00–11.30	Katarina Grom (OŠ Log – Dragomer)	Model IMO–1 kot vezni člen med nacionalnimi smernicami in pedagoško prakso: Analiza nacionalnih okvirov za razvoj bralne pismenosti	Evalvacija in zagotavljanje kakovosti v vzgoji in izobraževanju – primeri dobrih praks	P 34

Izkušnje in dileme v vzgojno-izobraževalnih institucijah

Datum	Ura	Avtor(ji)	Naslov prispevka	Sekcija	Dvorana
18.9.	13.00–13.30	Ksenija Žuman (Vrtec Ljutomer), Barbara Baloh (Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta)	Spodbujanje bralne pismenosti tujejezičnih otrok z zapisnikom s centra za zgodnjo obravnavo v vrtcu	Izkušnje in dileme v vzgojno-izobraževalnih institucijah	P 34
18.9.	13.30–14.00	Vesna Vojvoda Gorjan (OŠ Elvire Vatovec Prade in FHŠ UP)	Slušno in bralno razumevanje pri italijanščini kot jeziku okolja. Primer 5. razredov slovenskih osnovnih šol na dvojezičnem območju	Izkušnje in dileme v vzgojno-izobraževalnih institucijah	P 34
18.9.	14.00–14.30	Nika Vizjak Puškar (Center za sluh in govor Maribor in Pedagoška fakulteta UM)	Literarna pismenost učencev z govorno–jezikovnimi motnjami	Izkušnje in dileme v vzgojno-izobraževalnih institucijah	P 34
18.9.	11.00–11.20	Matevž Koren (ŠC Ptuj, ERŠ)	Razvijanje digitalne varnostne pismenosti v srednjem šolstvu z uporabo simulacijskih okolij	Izkušnje in dileme v vzgojno-izobraževalnih institucijah – primeri dobrih praks	P 102
18.9.	11.20–11.40	Ajda Kamenik (Strokovni izobraževalni center Alme M. Karlin)	Krepitev samoregulacije pri dijakih z ADHD z metodo SMART in pametnimi tehnologijami	Izkušnje in dileme v vzgojno-izobraževalnih institucijah – primeri dobrih praks	P 102
18.9.	11.40–12.00	Jana Herzog (Višja strokovna šola L.I.V.E)	Digitalna preobremenjenost študentov: Vrnitev k analognemu kot podpora učenju	Izkušnje in dileme v vzgojno-izobraževalnih institucijah – primeri dobrih praks	P 102
18.9.	13.00–13.20	Tjaša Hrovatič (Elektrotehniško-računalniška strokovna šola in gimnazija Ljubljana)	Matematična pismenost ob prehodu v srednjo šolo	Izkušnje in dileme v vzgojno-izobraževalnih institucijah – primeri dobrih praks	P 102
18.9.	13.20–13.40	Ivana Majcen (CMEPIUS), Irena Lesar (Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani)	Uresničevanje inkluzivnosti s pomočjo »pismenosti o vrednotah«	Izkušnje in dileme v vzgojno-izobraževalnih institucijah – primeri dobrih praks	P 102
18.9.	13.40–14.00	Nina Pišek (Osnovna šola Hruševac Šentjur)	Integracija umetne inteligence (ChatGPT) v osnovnošolski pouk kot spodbuda za razvoj digitalne in naravoslovne pismenosti	Izkušnje in dileme v vzgojno-izobraževalnih institucijah – primeri dobrih praks	P 102
18.9.	14.00–14.20	Melita Kompolšek (Vegova Ljubljana)	Izdela projekto v okviru 4. predmeta poklicne mature	Izkušnje in dileme v vzgojno-izobraževalnih institucijah – primeri dobrih praks	P 102

Izzivi digitalizacije in umetne inteligence v vzgoji in izobraževanju

Datum	Ura	Avtor(ji)	Naslov prispevka	Sekcija	Dvorana
18.9.	13.00–13.30	Simona Bezjak (Pedagoški inštitut), Alenka Jurič Rajh (Pedagoški inštitut)	Digitalne strategije v osnovnih šolah: analiza prisotnosti, dinamike in vsebinskih poudarkov na podlagi podatkov raziskave ICILS 2023	Izzivi digitalizacije in umetne inteligence v vzgoji in izobraževanju	P 4
18.9.	13.30–14.00	Simona Tancig (Univerza Sigmunda Freuda Dunaj, podružnica Ljubljana – zunanja sodelavka)	Kakšne daljnosežne spremembe na področju znanja in spretnosti prinaša digitalizacija branja in pisanja ter uporaba umetne inteligence (UI) v vzgojno–izobraževalnem prostoru – interdisciplinarni pogledi	Izzivi digitalizacije in umetne inteligence v vzgoji in izobraževanju	P 4
18.9.	14.00–14.30	Amanda Saksida (Pedagoški inštitut), Laura Blaznik (Pedagoški inštitut), Igor Žnidaršič Žagar (Pedagoški inštitut)	Nevro–kognitivni vidiki branja in učenja s papirja in z zaslonov	Izzivi digitalizacije in umetne inteligence v vzgoji in izobraževanju	P 4

Profesionalni razvoj pedagoških delavcev

Datum	Ura	Avtor(ji)	Naslov prispevka	Sekcija	Dvorana
17.9.	14.00–14.30	Jerneja Jager (Pedagoški inštitut), Mateja Režek (Pedagoški inštitut)	Od individualne kompetentnosti do kompetentnega sistema: vloga vodij učečih se skupnosti v predšolski vzgoji	Profesionalni razvoj pedagoških delavcev	P 4
17.9.	14.30–15.00	Judita Peterlin (Ekonomska fakulteta Univerze v Ljubljani)	Metodologija PRME is v poslovnem izobraževanju	Profesionalni razvoj pedagoških delavcev	P 4
18.9.	11.30–12.00	Barbara Baloh (Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta Koper), Martina Žnidaršič (OŠ Miroslava Vilharja Postojna)	Razvijanje sporazumevalne zmožnosti otrok na prehodu iz vrtca v osnovno šolo – pogledi strokovnih delavcev	Profesionalni razvoj pedagoških delavcev	P 34

Različne pismenosti in izzivi v vzgoji in izobraževanju

Datum	Ura	Avtor(ji)	Naslov prispevka	Sekcija	Dvorana
17.9.	11.30–12.00	Sabina Ograjšek (Pedagoška fakulteta UM), Dragica Haramija (Pedagoška fakulteta UM)	Predstavitev rezultatov ciljnega raziskovalnega projekta Bralni vzori	Različne pismenosti in izzivi v vzgoji in izobraževanju	P 34
17.9.	12.00–12.30	Barbara Bednjički Rošar (Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta), Ines Voršič (Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta)	Razumevanje frazemov pri študentih – mačji kašelj ali trd oreh?	Različne pismenosti in izzivi v vzgoji in izobraževanju	P 34
17.9.	12.30–13.00	Maja Kerneža (Pedagoška fakulteta, Univerza v Mariboru)	Učiteljeva pisna zmožnost kot predpogoj za kakovostno poučevanje pisanja	Različne pismenosti in izzivi v vzgoji in izobraževanju	P 34
17.9.	14.00–14.30	Patricija Čamernik (Pedagoška fakulteta v Ljubljani)	Umetnost kot prostor za razvoj pismenosti: izkušnje iz projekta šola v kulturi	Različne pismenosti in izzivi v vzgoji in izobraževanju	P 34
17.9.	14.30–15.00	Katja Kobolt (Inštitut za kulturne in spominske študije ZRC SAZU)	Kako z otroki nasloviti vojno in nagovoriti mir? (Ne)izkoriščeni potenciali književne zgodovine o vojni za mir (in njenega raziskovanja).	Različne pismenosti in izzivi v vzgoji in izobraževanju	P 34
17.9.	11.30–12.00	Joca Zurc (Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta), Sofija Vrcelj (Univerza v Reki, Filozofska fakulteta)	Dobrobit učencev v šoli: primerjalna analiza PISA rezultatov med Slovenijo in Hrvaško	Različne pismenosti in izzivi v vzgoji in izobraževanju	P 4
17.9.	12.00–12.30	Manja Veldin (Pedagoški inštitut), Igor Peras (Pedagoški inštitut), Maša Vidmar (Pedagoški inštitut)	Subjektivni učinki in odzivi učencev in učenek na pilotno izvedbo programa za krepitev duševnega zdravja me_HeLi–D	Različne pismenosti in izzivi v vzgoji in izobraževanju	P 4
17.9.	12.30–13.00	Igor Peras (Pedagoški inštitut), Manja Veldin (Pedagoški inštitut), Maša Vidmar (Pedagoški inštitut)	Ali ima udeležba mladih v pilotu programa me_HeLi–D učinek na njihovo pismenost in znanje na področju duševnega zdravja?	Različne pismenosti in izzivi v vzgoji in izobraževanju	P 4
17.9.	11.30–11.50	Nives Koželj (OŠ Gradec)	Celostni pristopi k razvoju bralne pismenosti v spodbudnem učnem okolju	Različne pismenosti in izzivi v vzgoji in izobraževanju – primeri dobrih praks	P 1A–RIMSKA
17.9.	11.50–12.10	Nina Ilič (Zavod za razvoj empatije in ustvarjalnosti Eneja)	Apipedagoški pristop v razvijanju bralne in trajnostne pismenosti	Različne pismenosti in izzivi v vzgoji in izobraževanju – primeri dobrih praks	P 1A–RIMSKA

Datum	Ura	Avtor(ji)	Naslov prispevka	Sekcija	Dvorana
17.9.	12.10–12.30	Andreja Ošlaj (OŠ I Murska Sobota)	Trajnost skozi oči Malega princa	Različne pismenosti in izzivi v vzgoji in izobraževanju – primeri dobrih praks	P 1A– RIMSKA
17.9.	12.30–12.50	Doroteja Šporn (OŠ Mengeš)	Od knjižnice do pogovora: Kako izboljšati izkušnjo bralne značke v tretjem vzgojno– izobraževalnem obdobju	Različne pismenosti in izzivi v vzgoji in izobraževanju – primeri dobrih praks	P 1A– RIMSKA

Šola in družba

Datum	Ura	Avtor(ji)	Naslov prispevka	Sekcija	Dvorana
17.9.	14.00–14.30	Jernej Kusterle (Univerzitetna knjižnica Maribor)	Kaj je odprta znanost ter kakšna je njena potencialna vloga v slovenskem sistemu vzgoje in izobraževanja	Šola in družba	P 102
17.9.	14.30–15.00	David Kukovica (Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta), Tina Vršnik Perše (Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta), Črtomir Matejek (Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta)	Pomen razvoja gibalne pismenosti študentov pedagoških študijskih smeri: Razlike v telesni sestavi in življenjskih navadah med študenti	Šola in družba	P 102

Program konference po dvoranaх

Predavalnica 34

Datum	Ura	Avtor(ji)	Naslov prispevka	Sekcija	Dvorana
17.9.	9.30–11.00	ddr. Zdenko Kodelja (Pedagoški inštitut) in dr. Zdenko Medveš (Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta)	Šestdeset let Pedagoškega inštituta za avtonomijo raziskovanja	Plenarno predavanje	P 34
17.9.	11.30–12.00	Sabina Ograjšek (Pedagoška fakulteta UM), Dragica Haramija (Pedagoška fakulteta UM)	Predstavitev rezultatov ciljnega raziskovalnega projekta Bralni vzori	Različne pismenosti in izzivi v vzgoji in izobraževanju	P 34
17.9.	12.00–12.30	Barbara Bednjički Rošer (Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta), Ines Voršič (Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta)	Razumevanje frazemov pri študentih – mačji kašelj ali trd oreh?	Različne pismenosti in izzivi v vzgoji in izobraževanju	P 34

Datum	Ura	Avtor(ji)	Naslov prispevka	Sekcija	Dvorana
17.9.	12.30–13.00	Maja Kerneža (Pedagoška fakulteta, Univerza v Mariboru)	Učiteljeva pisna zmožnost kot predpogoj za kakovostno poučevanje pisanja	Različne pismenosti in izzivi v vzgoji in izobraževanju	P 34
17.9.	14.00–14.30	Patricija Čamernik (Pedagoška fakulteta v Ljubljani)	Umetnost kot prostor za razvoj pismenosti: izkušnje iz projekta šola v kulturi	Različne pismenosti in izzivi v vzgoji in izobraževanju	P 34
17.9.	14.30–15.00	Katja Kobolt (Inštitut za kulturne in spominske študije ZRC SAZU)	Kako z otroki nasloviti vojno in nagovoriti mir? (Ne)izkoriščeni potenciali književne zgodovine o vojni za mir (in njenega raziskovanja).	Različne pismenosti in izzivi v vzgoji in izobraževanju	P 34
18.9.	9.00–10.00	dr. Igor Ž. Žagar (Pedagoški inštitut)	Digitalizacija šolstva ali digitalizacija solarjev?	Plenarno predavanje	P 34
18.9.	11.00–11.30	Katarina Grom (OŠ Log – Dragomer)	Model IMO–1 kot vezni člen med nacionalnimi smernicami in pedagoško prakso: Analiza nacionalnih okvirov za razvoj bralne pismenosti	Evalvacija in zagotavljanje kakovosti v vzgoji in izobraževanju – primeri dobrih praks	P 34
18.9.	13.00–13.30	Ksenija Žuman (Vrtec Ljutomer), Barbara Baloh (Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta)	Spodbujanje bralne pismenosti tujejezičnih otrok z zapisnikom s centra za zgodnjo obravnavo v vrtcu	Izkušnje in dileme v vzgojno-izobraževalnih institucijah	P 34
18.9.	13.30–14.00	Vesna Vojvoda Gorjan (OŠ Elvire Vatovec Prade in FHŠ UP)	Slušno in bralno razumevanje pri italijanščini kot jeziku okolja. Primer 5. razredov slovenskih osnovnih šol na dvojezičnem območju	Izkušnje in dileme v vzgojno-izobraževalnih institucijah	P 34
18.9.	14.00–14.30	Nika Vizjak Puškar (Center za sluh in govor Maribor in Pedagoška fakulteta UM)	Literarna pismenost učencev z govorno– jezikovnimi motnjami	Izkušnje in dileme v vzgojno-izobraževalnih institucijah	P 34
18.9.	11.30–12.00	Barbara Baloh (Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta Koper), Martina Žnidaršič (OŠ Miroslava Vilharja Postojna)	Razvijanje sporazumevalne zmožnosti otrok na prehodu iz vrtca v osnovno šolo – pogledi strokovnih delavcev	Profesionalni razvoj pedagoških delavcev	P 34

Predavalnica 4

Datum	Ura	Avtor(ji)	Naslov prispevka	Sekcija	Dvorana
17.9.	14.00–14.30	Jerneja Jager (Pedagoški inštitut), Mateja Režek (Pedagoški inštitut)	Od individualne kompetentnosti do kompetentnega sistema: vloga vodij učeeh se skupnosti v predšolski vzgoji	Profesionalni razvoj pedagoških delavcev	P 4
17.9.	14.30–15.00	Judita Peterlin (Ekonomška fakulteta Univerze v Ljubljani)	Metodologija PRME is v poslovnem izobraževanju	Profesionalni razvoj pedagoških delavcev	P 4
17.9.	11.30–12.00	Joca Zurc (Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta), Sofija Vrcelj (Univerza v Reki, Filozofska fakulteta)	Dobrobit uencev v šoli: primerjalna analiza PISA rezultatov med Slovenijo in Hrvaško	Različne pismenosti in izzivi in izobraževanju	P 4
17.9.	12.00–12.30	Manja Veldin (Pedagoški inštitut), Igor Peras (Pedagoški inštitut), Maša Vidmar (Pedagoški inštitut)	Subjektivni učinki in odzivi uencev in uencek na pilotno izvedbo programa za krepitev duševnega zdravja me_HeLi–D	Različne pismenosti in izzivi v vzgoji in izobraževanju	P 4
17.9.	12.30–13.00	Igor Peras (Pedagoški inštitut), Manja Veldin (Pedagoški inštitut), Maša Vidmar (Pedagoški inštitut)	Ali ima udeležba mladih v pilotu programa me_HeLi–D učinek na njihovo pismenost in znanje na področju duševnega zdravja?	Različne pismenosti in izzivi v vzgoji in izobraževanju	P 4
18.9.	11.00–11.30	Sonja Rutar (Pedagoška fakulteta Univerze na Primorskem, Pedagoški inštitut)	Diskurzivna nevtralnost organiziranih prehodov v vzgoji in izobraževanju	Evalvacija in zagotavljanje kakovosti v vzgoji in izobraževanju	P 4
18.9.	11.30–12.00	Alenka Polak (Pedagoška fakulteta, Univerza v Ljubljani), Barbara Uran (OŠ Mozirje)	Motiviranost strokovnih delavk za timsko delo v 1. razredu OŠ	Evalvacija in zagotavljanje kakovosti v vzgoji in izobraževanju	P 4
18.9.	13.00–13.30	Simona Bezjak (Pedagoški inštitut), Alenka Jurič Rajh (Pedagoški inštitut)	Digitalne strategije v osnovnih šolah: analiza prisotnosti, dinamike in vsebinskih poudarkov na podlagi podatkov raziskave ICILS 2023	Izzivi digitalizacije in umetne inteligence v vzgoji in izobraževanju	P 4
18.9.	13.30–14.00	Simona Tancig (Univerza Sigmunda Freuda Dunaj, podružnica Ljubljana – zunanja sodelavka)	Kakšne daljnosežne spremembe na področju znanja in spretnosti prinaša digitalizacija branja in pisanja ter uporaba umetne inteligence (UI) v vzgojno–izobraževalnem prostoru – interdisciplinarni pogledi	Izzivi digitalizacije in umetne inteligence v vzgoji in izobraževanju	P 4

Datum	Ura	Avtor(ji)	Naslov prispevka	Sekcija	Dvorana
18.9.	14.00–14.30	Amanda Saksida (Pedagoški inštitut), Laura Blaznik (Pedagoški inštitut), Igor Žnidaršič Žagar (Pedagoški inštitut)	Nevro–kognitivni vidiki branja in učenja s papirja in z zaslonov	Izzivi digitalizacije in umetne inteligence v vzgoji in izobraževanju	P 4

Predavalnica 102

Datum	Ura	Avtor(ji)	Naslov prispevka	Sekcija	Dvorana
17.9.	14.00–14.30	Jernej Kusterle (Univerzitetna knjižnica Maribor)	Kaj je odprta znanost ter kakšna je njena potencialna vloga v slovenskem sistemu vzgoje in izobraževanja	Šola in družba	P 102
17.9.	14.30–15.00	David Kukovica (Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta), Tina Vršnik Perše (Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta), Črtomir Matejek (Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta)	Pomen razvoja gibalne pismenosti študentov pedagoških študijskih smeri: Razlike v telesni sestavi in življenjskih navadah med študenti	Šola in družba	P 102
18.9.	11.00–11.20	Matevž Koren (ŠC Ptuj, ERŠ)	Razvijanje digitalne varnostne pismenosti v srednjem šolstvu z uporabo simulacijskih okolij	Izkušnje in dileme v vzgojno–izobraževalnih institucijah – primeri dobrih praks	P 102
18.9.	11.20–11.40	Ajda Kamenik (Strokovni izobraževalni center Alme M. Karlin)	Krepitev samoregulacije pri dijakih z ADHD z metodo SMART in pametnimi tehnologijami	Izkušnje in dileme v vzgojno–izobraževalnih institucijah – primeri dobrih praks	P 102
18.9.	11.40–12.00	Jana Herzog (Višja strokovna šola L.I.V.E)	Digitalna preobremenjenost študentov: Vrnitev k analognemu kot podpora učenju	Izkušnje in dileme v vzgojno–izobraževalnih institucijah – primeri dobrih praks	P 102
18.9.	13.00–13.20	Tjaša Hrovatič (Elektrotehniško– računalniška strokovna šola in gimnazija Ljubljana)	Matematična pismenost ob prehodu v srednjo šolo	Izkušnje in dileme v vzgojno–izobraževalnih institucijah – primeri dobrih praks	P 102
18.9.	13.20–13.40	Ivana Majcen (CMEPIUS), Irena Lesar (Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani)	Uresničevanje inkluzivnosti s pomočjo »pismenosti o vrednotah«	Izkušnje in dileme v vzgojno–izobraževalnih institucijah – primeri dobrih praks	P 102
18.9.	13.40–14.00	Nina Pišek (Osnovna šola Hruševac Šentjur)	Integracija umetne inteligence (ChatGPT) v osnovnošolski pouk kot spodbuda za razvoj digitalne in naravoslovne pismenosti	Izkušnje in dileme v vzgojno–izobraževalnih institucijah – primeri dobrih praks	P 102

Datum	Ura	Avtor(ji)	Naslov prispevka	Sekcija	Dvorana
18.9.	14.00–14.20	Melita Kompolšek (Vegova Ljubljana)	Izdelava projektov v okviru 4. predmeta poklicne mature	Izkušnje in dileme v vzgojno-izobraževalnih institucijah – primeri dobrih praks	P 102

Predavalnica 1A–Rimska

Datum	Ura	Avtor(ji)	Naslov prispevka	Sekcija	Dvorana
17.9.	14.00–14.20	Mojca Štraus (MVI), Ksenija Bregar Golobič (MVI)	Mnenja ravnateljev o ustvarjalnosti v primerjavi z mnenji njihovih učencev v raziskavi PISA 2022	Evalvacija in zagotavljanje kakovosti v vzgoji in izobraževanju – primeri dobrih praks	P 1A– RIMSKA
17.9.	14.20–14.40	Johanna Amalia Robinson (Andragoški center Slovenije), Jana Plaznik (Andragoški center Slovenije)	Pogled proti severu – Zakaj je Finska v spretnostih odraslih korak pred nami? Primerjava rezultatov raziskave spretnosti odraslih PIAAC	Evalvacija in zagotavljanje kakovosti v vzgoji in izobraževanju – primeri dobrih praks	P 1A– RIMSKA
17.9.	11.30–11.50	Nives Koželj (OŠ Gradec)	Celostni pristopi k razvoju bralne pismenosti v spodbudnem učnem okolju	Različne pismenosti in izzivi v vzgoji in izobraževanju – primeri dobrih praks	P 1A– RIMSKA
17.9.	11.50–12.10	Nina Ilič (Zavod za razvoj empatije in ustvarjalnosti Eneja)	Apipedagoški pristop v razvijanju bralne in trajnostne pismenosti	Različne pismenosti in izzivi v vzgoji in izobraževanju – primeri dobrih praks	P 1A– RIMSKA
17.9.	12.10–12.30	Andreja Ošlaj (OŠ I Murska Sobota)	Trajnost skozi oči Malega princa	Različne pismenosti in izzivi v vzgoji in izobraževanju – primeri dobrih praks	P 1A– RIMSKA
17.9.	12.30–12.50	Doroteja Šporn (OŠ Mengeš)	Od knjižnice do pogovora: Kako izboljšati izkušnjo bralne značke v tretjem vzgojno– izobraževalnem obdobju	Različne pismenosti in izzivi v vzgoji in izobraževanju – primeri dobrih praks	P 1A– RIMSKA
18.9.	13.00–14.30	Urška Štremfel (Pedagoški inštitut), Manja Veldin (Pedagoški inštitut), Žan Lep (Pedagoški inštitut)	PANEL: Dobrobit učencev in učiteljev med izobraževanjem na daljavo: Viri tveganj, podpore in (sistemski) odzivi v slovenskem kontekstu	Evalvacija in zagotavljanje kakovosti v vzgoji in izobraževanju	P 1A– RIMSKA

Zapiski

Raziskovanje v vzgoji in izobraževanju: 10. znanstvena konferenca
Upad različnih pismenosti v Sloveniji – izzivi in priložnosti: zbornik povzetkov

Plenarni predavanji

Šestdeset let Pedagoškega inštituta za avtonomijo raziskovanja

Zdenko Kodelja (Pedagoški inštitut) in Zdenko Medveš (Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta)

Datum: 17. 9.

Dvorana: Predavalnica 34

Ura: 9.30–11.00

Politika je vse od nastanka Pedagoškega inštituta nekako pričakovala, da bo inštitut vpregla v svoj voz, na kar kaže to, da ji niso bile po volji temeljne pedagoške raziskave, ki bi nujno pokazale na stranpoti v snovanju šolske politike, bolj si je želela raziskovanja, ki pomeni implementacijo šolskopoličnih zamisli oziroma »empiričnih dokazov«, ki bi potrjevali pravilnost političnih odločitev. Zato je bilo neizbežno, da so se v kritični viziji razvoja znanstvenega dela, ki jo je razvijal inštitut od svojih začetkov, periodično porajali konflikti, ki so rodili resne grožnje političnih odločevalcev, da se inštitut ponovno preoblikuje v zavod za strokovno proučevanje šolstva, ali se združi s kako drugo institucijo ali pa se vsaj v vodstvu zamenja usposobljene raziskovalce s političnim kadrom. Vsekakor pa preneha delovati kot znanstvenoraziskovalni zavod s kritično diskurzivno orientacijo. Vsako desetletje inštitutovega razvoja lahko zaznamo katerega od navedenih predlogov. Leta najbolj usodnih pritiskov na avtonomijo znanstvenega delovanja inštituta so bila v začetku sedemdesetih, ko je inštitut že oblikoval svojo kritično distanco do šolske politike, a hkrati načrtoval nekatere dolgoročne projekte za razvoj slovenskega šolstva, posebej na področju razvoja šolske svetovalne službe.

Po letu 1985 se je Pedagoški iz inštituta, ki je izvajal pedagoške raziskave, razvil v inštitut za raziskovanje vzgoje in izobraževanja. Ta prehod se že navzven kaže v angleški različici imena za Pedagoški inštitut, ki se glasi: *Educational Research Institute*. Slovenski naziv »Pedagoški inštitut« je bil ohranjen, saj je šlo za uveljavljen naziv za inštitut, ki je bil – kljub občasnim političnim kritikam, ali pa prav zaradi njih – vsaj v delu strokovne in širše javnosti na kar dobrem glasu. Toda raziskave, ki jih je inštitut odtlej izvajal, niso bile več zgolj pedagoške, se pravi take, katerih teoretska osnova je pedagogika.

Vse več raziskav se je namreč opiralo na druge vede: filozofijo vzgoje, sociologijo izobraževanja, antropologijo, semiotiko, retoriko, ženske študije itd. V tem obdobju se je inštitut vedno bolj usmerjal tudi v mednarodni prostor, izvajal je znane mednarodne raziskave znanja itd., ne da bi opustil kritično analizo dogajanja v slovenskem šolstvu.

Digitalizacija šolstva ali digitalizacija šolarjev?

Igor Ž. Žagar (Pedagoški inštitut)

Datum: 18. 9.

Dvorana: Predavalnica 34

Ura: 9.00–10.00

Slovensko šolstvo postaja vedno bolj digitalizirano, slovenske šole pa vedno bolj polne zaslonov, šolskih in zasebnih. Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje priporoča še obsežnejšo digitalizacijo: uvaja, na primer, aplikacijo KOBI, s katero naj bi se učenci in učenke učili brati celo s pametnega telefona, in projekt eTorba, ki naj bi kar največ učnega gradiva, vključno z učbeniki, pretočil v digitalno obliko. Za rabo na zaslonih. Zaslone naj bi postali osrednji poučevalni medij v slovenskih šolah. Učenci in učenke naj bi se učili hitreje in bolj učinkovito v digitalnih medijih, torej z zaslonov, zatrjuje ministrica za digitalno preobrazbo (april 2025) – pa za to ne navede nobenega razloga ...

Težave z zasloni pa, nasprotno, segajo že v daljno leto 1988, ko so strokovnjaki pričeli ugotavljati, da je delo z zasloni bolj utrujajoče (ne le za oči), da zmanjšuje koncentracijo, da sta pri učenju z zaslonov slabša pomnjenje in priklic. Pa za to niso bili krivi stari, katodni monitorji, situacija se je z boljšimi monitorji, napredkom digitalizacije in eksponentnim povečevanjem zaslonov le še slabšala. Šolska populacija (vključno s študenti) je, zaradi vseprisotnosti zaslonov, postajala prepričana, da bo pri reševanju nalog uspešnejša v digitalnih medijih kot na papirju – pa se je izkazalo prav naspotno. Z množenjem zaslonov so se pričele množiti tudi raziskave o njihovem delovanju, ki so pokazale, da so prav tisti, ki veliko časa preživijo pred zasloni v kratkočasne namene, praviloma še veliko manj uspešni, kot tisti, ki ne preživljajo veliko časa pred zasloni.

Je prihodnost slovenskega šolstva res v klicanju, tapkanju in drsenju namesto branja in pisanja? Kaj lahko storimo, da bo šolstvo tisto, ki bo obvladovalo digitalizacijo, ne digitalizacija šolstva?

This image shows a full page of blank, lined paper. It features approximately 20 horizontal blue lines spaced evenly across the page, typical of notebook or legal stationery. The lines are thin and light blue, set against a plain white background. There is no handwriting, printed text, or other markings on the page.

Panelna razprava

Dobrobit učencev in učiteljev med izobraževanjem na daljavo: Viri tveganj, podpore in (sistemski) odzivi v slovenskem kontekstu

Moderatorica: Eva Klemenčič Mirazchiyski (Pedagoški inštitut)

Datum: 18. 9.

Dvorana: Predavalnica 102

Ura: 13.00–14.30

Sekcija: Evalvacija in zagotavljanje kakovosti v vzgoji in izobraževanju

Pandemija covid-19 je močno zaznamovala področje vzgoje in izobraževanja ter učinkovala na dobrobit tako učencev kot učiteljev. V treh povezanih prispevkih obravnavamo ključne dejavnike, ki so vplivali na čustveno, socialno in poklicno dobrobit v času šolanja na daljavo v Sloveniji. Prvi prispevek s sistematičnim pregledom literature in analizo podatkov Mednarodne raziskave motenj izobraževanja v času epidemije covid-19 (REDS) izpostavlja, da mladostniško dobrobit oblikujejo individualni, odnosni in okoljski dejavniki, pri čemer so ranljivejše skupine (npr. dekleta, socialno ogroženi) poročale o večjih stiskah. Drugi prispevek, ki prav tako uporablja podatke raziskave REDS, se osredotoča na delovne zahteve učiteljev in razpoložljive vire podpore, pri čemer se pokaže, da se večja delovna obremenitev negativno povezuje z učnimi izidi, medtem ko socialna in organizacijska podpora deluje zaščitno. Tretji prispevek pa pri naša dolgoročen vpogled v doživljanje učiteljev pet let po pandemiji ter poudarja pomen sistemske podpore digitalnim kompetencam in enakosti. Skupne ugotovitve poudarjajo potrebo po celostnih, kontekstu prilagojenih rešitvah za krepitev odpornosti in dobrobiti v šolskem prostoru.

Prediktorji dobrobiti učencev med izobraževanjem na daljavo: Sistematični pregled in analiza podatkov REDS iz Slovenije

Manja Veldin (Pedagoški inštitut)

Pandemija covid-19 je predstavljala globalni stresor z nesorazmerno močnim vplivom na mladostnike. Mladostništvo je že

v običajnih okoliščinah občutljivo razvojno obdobje, pandemija pa je še dodatno poglobila obstoječe stiske. Zaprtje šol, socialna izolacija in prehod na šolanje na daljavo so močno vplivali na socialno življenje, občutek varnosti ter strukturiranost vsakdanjika mladih. Mladostniki so poročali o porastu anksioznosti, depresije, stresa in občutkov osamljenosti, pri čemer so bili mladostniki iz socialno ogroženih okolij in dekleta še posebej ranljivi (Maggu idr., 2023; Eurofound, 2021). V pričujoči študiji smo identificirali napovedne dejavnike mladostniške dobrobiti v času zaprtja šol med pandemijo covida-19 z integracijo sistematičnega pregleda literature ter sekundarno analizo podatkov reprezentativnega vzorca slovenskih osmošolcev. Sistematični pregled literature smo izvedli po PRISMA smernicah in analizirali 23 študij, objavljenih med 2020 in 2023, ki so raziskovale napovednike dobrobiti mladostnikov (12–15 let) med zaprtjem šol v času pandemije. Poleg tega smo izvedli sekundarno analizo podatkov iz reprezentativnega vzorca slovenskih osmošolcev ($N = 2552$) iz raziskave REDS (2020–2021), pri čemer smo uporabili regresijske modele za identifikacijo napovednikov čustvene in socialne dobrobiti. Rezultati kažejo, da mladostniško dobrobiti sooblikujejo individualni, odnosni in okoljski dejavniki, ki so lahko zaščitni ali rizični. Med dejavnike tveganja sodijo ženski spol, nizek socialno-ekonomski status, duševne težave, osamljenost, prekomerna uporaba zaslonov in porušene dnevne rutine. V Sloveniji sta bili tako akademska kot covid-19 anksioznost negativno povezani s čustveno, a pozitivno s socialno dobrobitjo, kar morda odraža izkušnjo skupne stiske. Zaščitni dejavniki vključujejo čustveno uravnavanje in strategije soočanja, zdrav življenjski slog (telesna dejavnost, uravnotežena prehrana) ter socialno podporo staršev, vrstnikov in učiteljev. V slovenskem kontekstu se je telesna dejavnost kazala predvsem kot strategija spoprijemanja s stisko, ne pa kot znak rezilientnosti. Okoljski dejavniki, kot so omejitveni ukrepi, izobraževanje na daljavo ter izpostavljenost okužbi, so dodatno povečevali stisko. Na dobrobit sta v Sloveniji pomembno vplivala tudi pomanjkanje ustreznega prostora za učenje in občutek večje varnosti doma. Prispevek poudarja nujnost celostnih, kontekstu prilagojenih pristopov, ki naslavlja potrebe mladih na vseh ravneh, individualni, odnosni in okoljski. Za razvoj učinkovitih podpornih ukrepov in politik priporočamo izvedbo longitudinalnih in kvalitativnih študij

ter aktivno vključevanje mladih pri soustvarjanju intervencij, ki upoštevajo njihove dejanske potrebe in življenjske okoliščine.

Ključne besede: dobrobit, napovedniki, mladostniki, izobraževanje na daljavo, REDS

Delovne zahteve in delovni viri slovenskih učiteljev med poučevanjem na daljavo

Žan Lep (Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta in Pedagoški inštitut)

Čeprav je pandemija covid-19 pretresla življenja vseh deležnikov v sistemu vzgoje in izobraževanja, se je večina raziskav o posledicah izobraževanja na daljavo osredotočala na učence. So se pa v tem času, poleg sprememb, ki jih je pandemija prinesla za njihovo zasebno življenje (npr. strah pred okužbo, sprememba življenjskega sloga, usklajevanje dela in zasebnega življenja), tudi učitelji spopadali s posledicami pandemije z vidika njihovega poučevanja. Zaradi prehoda na izobraževanje na daljavo so npr. učitelji – poleg tehnostresa – poročali tudi o povečanem obsegu dela. To pa je lahko povezano ne le s poslabšanim duševnim zdravjem in delovno motivacijo, ampak tudi s slabšo kakovostjo dela in s tem slabšimi učnimi izidi učencev. Ker pa naj bi lahko negativne učinke povečanih delovnih zahtev kompenzirali z učinkovito podporo in izboljšanjem delovnih pogojev (delovni viri), nas je v tej študiji zanimalo, kako so slovenski učitelji v času izobraževanja na daljavo zaznavali svoje delovne zahteve in razpoložljive delovne vire. Uporabili smo podatke, zbrane v okviru Mednarodne raziskave motenj izobraževanja v času epidemije (REDS), v kateri je sodelovalo 1422 učiteljic in učiteljev, ki so poučevali v osmih razredih slovenskih osnovnih šol (77,5 % učiteljic). Vzorec je bil reprezentativen za populacijo učiteljev v slovenskih osnovnih šolah in v tem smislu zajema učitelje različnih starosti in z različno obsežnimi delovnimi izkušnjami. V analizah smo upoštevali spremenljivke, ki so se nanašale na različne delovne zahteve in vire socialne in strokovne opore ter ugotovili, da so udeleženci v povprečju poročali, da so, v primerjavi s časom pred pandemijo, več časa porabili za vse štiri vrste priprav na pouk (priprava učnih ur, prilagajanje dela individualnim potrebam učencev, prilagajanje učnih dejavnosti ter iskanje novih učnih materialov in dejavnosti). Več časa so vlagali tudi v nudenje podpore posameznim učencem

ter ocenjevanje učnega napredka, ne pa tudi v rabo materialov, ki jih ponuja šola ter ocenjevanje znanja. Največ opore so prejeli od kolegov in vodstva šole, manj pa od Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport. Poleg tega smo ugotovili, da je bilo povečanje časa, vloženega v pripravo učnih ur, povezano s slabšimi ocenjenimi učnimi izidi (doseganje učnih ciljev in sodelovanje učencev; $r = -0,24$ in $-0,09$), prejeta socialna in organizacijska opora z boljšimi učnimi izidi (r med $0,10$ in $0,40$). Rezultati tako kažejo na pomembnost nudenja ustrezne podpore učiteljem pri prehajanju na izobraževanja na daljavo ter kličejo po celostnem razumevanju objektivnih zahtev organizacije pouka ter njihove interakcije s psihološkimi potrebami in dobrobitjo učiteljev.

Ključne besede: učitelji, izobraževanje na daljavo, delovne zahteve, delovni viri, učni izidi

Pogledi učiteljev na poučevanje in učenje na daljavo pet let kasneje: stres, dobrobit in viri podpore

Urška Štremfel (Pedagoški inštitut)

Pandemija covid-19 je v izobraževalno okolje prinesla številne do tedaj brezprimerne izzive. Med drugimi je močno spremenila poklicno in osebno življenje učiteljev, povečala njihov delovni in splošni stres ter vplivala na njihovo osebno in poklicno dobrobit (Pressley in Rangel, 2023). Medtem ko so bili viri stresa učiteljev med pandemijo do neke mere raziskani, ostajajo raziskave o virih podpore, ki so učiteljem pomagali pri zmanjševanju delovnega stresa, poklicne dobrobiti in s tem tudi kakovosti poučevanja, omejene (Hascher in Waber, 2021). Prav tako se je le malo študij osredotočilo na lastne perspektive učiteljev (Robinson idr., 2023) in preučilo dolgoročne učinke pandemije na njihovo poklicno delovanje danes in v morebitnih ponovljenih situacijah (Gadermann idr., 2023; Pereira idr., 2025; Reinke idr., 2025). Namen prispevka je prispevati k navedenim znanstvenim razpravam z naslavljanjem naslednjih raziskovalnih vprašanj: a) Kateri so bili glavni viri poklicnega stresa za učitelje med pandemijo covid-19?; b) Kateri so bili glavni viri podpore učiteljem med pandemijo covid-19?; c) Katere vire podpore bi učitelji potrebovali ob morebitnem ponovnem izobraževanju na daljavo? Prispevek temelji na dveh teoretičnih pristopih: a) model delovnih

zahtev in virov (Bakker in Demerouti, 2017) za opredelitev zahtev dela (virov stresa) in razpoložljivih fizičnih, psiholoških, socialnih in organizacijskih mehanizmov podpore; b) Bronfenbrennerjev socioekološki model (Bronfenbrenner, 1979) za umestitev virov stresa in podpore na individualno raven, mikro raven, mezzo raven, makro raven in kronološko raven. V prispevku uporabimo kombinacijo kvantitativnih in kvalitativnih raziskovalnih pristopov. Z opisnimi statistikami podatkov Mednarodne raziskave motenj izobraževanja v času epidemije covida-19 (REDS) na reprezentativnem vzorcu 1422 učiteljev osmih razredov v Sloveniji predstavimo zahteve in vire podpore na delovnem mestu v času pandemije covida-19 (Meinck idr., 2022). S kvalitativno vsebinsko analizo podatkov dveh fokusnih skupin, ki smo jih izvedli z osmimi učitelji Sloveniji februarja 2025, pa predstavimo poglobljene vpoglede v vire stresa in podpore v času pandemije covida-19 kot tudi pripravljenost in zelene vire podpore ob morebitni ponovitvi izobraževanja na daljavo. Sodelujoči učitelji poročajo o virih poklicnega stresa ter podpore na vseh ravneh Bronfenbrennerjevega sistema. Med najpomembnejšimi viri stresa izpostavljajo skrb za ranljive skupine učencev, med najpomembnejšimi viri podpore pa domače okolje, kolege in vodstvo šole. Za morebitno ponovno izobraževanje na daljavo se čutijo najbolj pripravljeni z obstoječimi digitalnimi gradivi za poučevanje, medtem ko izražajo skrb glede lastne dobrobiti in dobrobiti učencev ter digitalne pismenosti učencev. Ugotovitve kažejo na pomen (sistemske) podpore dobrobiti učiteljev in učencev, digitalnih kompetenc ter enakosti, ki se še kot posebej pomembni kažejo prav v času izobraževanja na daljavo.

Ključne besede: učitelji, stres, dobrobit, podpora, izobraževanje na daljavo

Povzetki prispevkov

Evalvacija in zagotavljanje kakovosti v vzgoji in izobraževanju

Mnenja ravnateljev o ustvarjalnosti v primerjavi z mnenji njihovih učencev v raziskavi PISA 2022

Mojca Štraus (Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje),
Ksenija Bregar Golobič (Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje)

Datum: 17. 9.

Dvorana: Predavalnica 1A – Rimska

Ura: 14.00–14.20

Sekcija: Evalvacija in zagotavljanje kakovosti v vzgoji in izobraževanju
– primeri dobrih praks

Ozadje in namen:

UMAR (2025) v nedavnem poročilu o kakovosti življenja v Sloveniji med ključnimi dejavniki oziroma izzivi razvoja navaja strateški razvoj človeškega kapitala, vlaganje v talente, ustvarjalnost in inovativnost. Ustvarjalnost obravnava kot fokusno temo z iztočnico, da ustvarjalnost v Sloveniji ni postavljena v jedro vzgojno-izobraževalnih in družbenih procesov in je zato ustvarjalno mišljenje mladih med najnižjimi v EU. Navedeni rezultati o ustvarjalnem mišljenju mladih izhajajo iz zadnje izvedbe raziskave PISA leta 2022, v kateri je bila merjena t.i. ustvarjalnost »mali c«, za katero se predpostavlja, da jo ima oziroma jo lahko razvije vsak posameznik in pomeni »kompetenco produktivnega sodelovanja pri ustvarjanju, vrednotenju in izboljševanju idej, ki lahko privedejo do izvirnih in učinkovitih rešitev, napredka v znanju in učinkovitega izražanja domišljije«. (OECD, 2024, str. 47)

Vendar je za uspešen razvoj ustvarjalnosti pomemben tudi razvoj pozitivnega odnosa do ustvarjalnosti – ne le učencev, ampak tudi učiteljev in ravnateljev ter nenazadnje širše družbe. V prispevku uvodoma na kratko obnovimo osnovne rezultate preverjanja ustvarjalnega mišljenja PISA 2022, v glavnem delu pa predstavimo rezultate primerjalne analize odgovorov ravnateljev in učencev o ustvarjalnosti – v raziskavi so bili zbrani podatki o prepričanjih ravnateljev

in učencev glede ustvarjalnosti, pogledih na to, koliko učitelji na šoli uporabljajo pedagoške pristope, ki spodbujajo razvoj ustvarjalnosti učencev, ter mnenjih ravnateljev o ustvarjalnosti učencev na šoli oziroma o samopodobi učencev na področju ustvarjalnosti. Naslavljamo naslednji dve vprašanji:

1. Kakšna so mnenja slovenskih ravnateljev o ustvarjalnosti in ustvarjalnem mišljenju v izobraževanju?
2. Kako se ta mnenja primerjajo z mnenji njihovih učencev in kako se primerjajo z mnenji ravnateljev in učencev v drugih državah?

Metodologija:

Iz baze PISA 2022 smo uporabili podatke o mnenjih ravnateljev o ustvarjalnosti, zbranih z Vprašalnikom za šolo, in podatke o mnenjih 15-letnikov o ustvarjalnosti, zbranih z Vprašalnikom za učence. Podatki o mnenjih so zbrani kot stopnja strinjanja s trditvami o ustvarjalnosti, kar je bilo v mednarodni bazi izpeljano v indekse: Indeks uporabe pedagoških pristopov, ki spodbujajo razvoj ustvarjalnosti učencev, po mnenju ravnateljev; Indeks uporabe pedagoških pristopov, ki spodbujajo razvoj ustvarjalnosti učencev, po mnenju učencev; Indeks mnenj ravnateljev o ustvarjalnosti učencev; Indeks samopodobe učencev na področju ustvarjalnosti. Informacije o vzorcu sodelujočih šol, učencev in ravnateljev ter postavkah in metodologiji izpeljave indeksov so dostopni v mednarodnem poročilu raziskave. V analizi smo deleže odgovorov strinjanja ravnateljev s posameznimi trditvami primerjali z deleži odgovorov strinjanja 15-letnikov z enakimi oziroma primerljivimi trditvami, pri čemer so deleži odgovorov ravnateljev izračunani tako, da rezultati predstavljajo odstotke 15-letnikov, katerih ravnatelji se s posamezno trditvijo strinjajo. Nadalje smo z razsevnimi grafikoni primerjali povprečne vrednosti za posamezne države obeh Indeksov uporabe pedagoških pristopov, ki spodbujajo razvoj ustvarjalnosti učencev ter Indeks mnenj ravnateljev o ustvarjalnosti učencev z Indeksom samopodobe učencev na področju ustvarjalnosti.

Rezultati in ugotovitve:

Dosežki ustvarjalnega mišljenja slovenskih 15-letnikov so pod povprečjem držav OECD. Hkrati raziskava kaže, da so tudi mnenja ravnateljev in učencev o ustvarjalnosti manj pozitivna kot v drugih državah. Večina slovenskih 15-letnikov ima sicer ravnatelje,

ki izražajo pozitivna mnenja o ustvarjalnosti – na primer, ravnatelji približno dveh tretjin, slovenskih 15–letnikov se strinjajo, da se da ustvarjalnost priučiti. Vendar se v povprečju v državah OECD s to trditvijo strinjajo ravnatelji precej večjega deleža 15–letnikov, kar 90 odstotkov. Glede na druge države je ta delež v Sloveniji med najmanjšimi. Podobno, le 39 odstotkov slovenskih 15–letnikov meni, da se da ustvarjalnost razvijati, povprečni delež v državah OECD pa je 46 odstotkov. Glede na druge države v Sloveniji tako ravnatelji kot 15–letniki poročajo o manj zaznave za ustvarjalnost spodbudnih pedagoških pristopov učiteljev. Medtem, ko so ocene ravnateljev o ustvarjalnosti učencev blizu povprečja držav OECD, pa indeks samopodobe učencev kaže, da slovenski 15–letniki izražajo mednarodnoprimerjalno zelo nizko samopodobo na področju ustvarjalnosti; najnižjo med sodelujočimi državami. Ob še dodatnih rezultatih, ki bodo prikazani v prispevku, se lahko vprašamo o razumevanju ustvarjalnosti v slovenskem izobraževanju.

Ključne besede: izobraževanje, raziskava PISA, ustvarjalno mišljenje, ustvarjalnost, ravnatelji in učenci

Pogled proti severu

– Zakaj je Finska v spretnostih odraslih korak pred nami?

Primerjava rezultatov raziskave spretnosti odraslih PIAAC

Johanna Amalia Robinson (Andragoški center Slovenije),

Jana Plaznik (Andragoški center Slovenije)

Datum: 17. 9.

Dvorana: Predavalnica 1A–Rimska

Ura: 14.20–14.40

Sekcija: Evalvacija in zagotavljanje kakovosti v vzgoji in izobraževanju

– primeri dobrih praks

Ozadje in namen:

Posameznik, ki se želi ustrezno odzivati na družbene spremembe, biti vključen v družbo, osebno rasti ter se uspešno odzivati na potrebe trga dela, mora imeti ustrezno razvite temeljne spretnosti. Raziskava spretnosti odraslih (PIAAC) je del programa OECD za mednarodno ocenjevanje kompetenc odraslih in prikazuje, kako odrasli obvladajo tri ključne spretnosti za obdelavo informacij:

besedilne spretnosti, matematične spretnosti, reševanje problemov v tehnološko bogatih okoljih. Raziskava je zasnovana kot 10 letni cikel. Prvi cikel raziskave je bil izveden v treh ločenih krogih in sicer med letoma 2011 in 2018. V njem je sodelovalo 39 držav, anketiranih je bilo približno 245.000 odraslih v starosti od 16 do 65 let. Drugi cikel raziskave je pravkar v teku. Med sodelujočimi državami sta tudi Finska (2011–2012) in Slovenija (2014–2015), ki se od povprečja OECD odklanjata vsaka na svojo stran. Po podatkih raziskave PIAAC dosegajo odrasli na Finskem v povprečju višje rezultate od povprečja OECD, uvrščajo se na sam vrh lestvice na vseh treh področjih. Na drugi strani odrasli v Sloveniji v povprečju dosegajo nižje rezultate od povprečja OECD, kar je zaskrbljujoče. V prispevku vzamemo pod drobnogled rezultate raziskave spretnosti odraslih PIAAC in poskušamo spodbuditi razmislek o nujnih pogledih proti severu, da ugotovimo, kaj se lahko o spretnostih odraslih naučimo od Finske.

Metodologija:

Primerjali sva rezultate prvega cikla raziskave PIAAC v Sloveniji in na Finskem. Prvi cikel raziskave PIAAC je potekal med letoma 2011 in 2018. Finska je sodelovala v prvem krogu ki je potekal med letoma 2011 in 2012, Slovenija pa v drugem, in sicer med letoma 2014 in 2015. Rezultati prvega cikla so bili objavljeni v letu 2019. Trenutno je v teku drugi cikel, v prvem krogu je Finska že sodelovala (2022–2023, rezultati so bili objavljeni decembra 2024), medtem ko bo Slovenija vključena v drugi cikel, ki naj bi se pričel v letu 2025.

Rezultati in ugotovitve:

Kot je znano iz rezultatov prvega cikla raziskave PIAAC, dosegajo odrasli v Sloveniji v povprečju nižje rezultate od povprečja OECD na vseh merjenih področjih spretnosti (besedilne in matematične spretnosti ter reševanje problemov v tehnološko bogatih okoljih). Drugo skrajnost predstavljajo odrasli na Finskem, ki dosegajo v povprečju višje rezultate od povprečja OECD na vseh treh področjih. Pri besedilnih spretnostih je povprečje OECD 266 točk, odrasli v Sloveniji v povprečju dosegajo 256 točk, na Finskem pa kar 288 točk. Zelo podobno je na področju matematičnih spretnosti, kjer je povprečje OECD 262 točk, odrasli v Sloveniji dosegajo v povprečju 258 točk, na Finskem pa 282. Odrasli, ki pri reševanju problemov v tehnološko bogatih okoljih dosegajo 2. ali 3. raven je v Sloveniji v povprečju

25 %, na Finskem 42 %, medtem ko je povprečje OECD 30 %. V drugem ciklu, ki je bil na Finskem že izveden, se Finska ponovno uvršča na vrh lestvice, kljub temu, da zadnji rezultati raziskave PISA za Finsko kažejo negativen trend pri spretnosti mladih. Rezultati raziskave PIAAC, kot tudi druge raziskave o stanju, značilnosti in razlogi udeležbe odraslih v vseživljenjskem učenju (leta 2024 je bil delež prebivalcev (25–64 let) udeleženih v vseživljenjskem učenju 23,1 %), opozarjajo na nujnost razmisleka o razvoju spretnosti in nujnosti vseživljenjskega učenja – dober zgled nam je lahko Finska.

Ključne besede: izobraževanje odraslih, pismenost, Slovenija, Finska, spretnosti

Diskurzivna nevtralnost organiziranih prehodov v vzgoji in izobraževanju

Sonja Rutar (Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta
in Pedagoški inštitut)

Datum: 18. 9.

Dvorana: Predavalnica 4

Ura: 11.00–11.30

Sekcija: Evalvacija in zagotavljanje kakovosti v vzgoji in izobraževanju

Ozadje in namen:

Vključevanje otrok in mladostnikov v zanje nova vzgojno–izobraževalna okolja ima vse značilnosti prehodov. Sistemski pristopi in poimenovanja procesov v šolskem prostoru pa nakazujejo poudarek na specifičnostih ter značilnostih posameznikov in skupin, ki se vključujejo v zanje nova vzgojno–izobraževana okolja. Pri tem se spregleda skupne dimenzije vključevanja otrok in mladostnikov, ki so značilne za prehode. Specifičnost pristopov in praks kljub deklarirani individualizaciji tako vzpostavi dominantna razmerja moči ter razmerij posameznikov in skupin z večino.

Metodologija:

S pomočjo konceptualne analize je razčlenjen prehod v kontekstu vzgojno–izobraževalnega vključevanja. Izpostavljena je njegova diskurzivna nevtralnost in potencial za preseganje kategorialnega razmišljanja (npr. otrok z migrantskim ozadjem, otrok s posebnimi potrebami ipd.). Pristop je bil izbran z namenom prispevanja k celostnemu razumevanju vključevanja, ki temelji na skupnih

dimenzijah prehoda, ne glede na specifične okoliščine posameznika ali skupine. V nadaljevanju je uporabljen tudi pristop sinteze teorij, pri čemer bomo povezali spoznanja s področja teorij tranzicije, kritične pedagogike in inkluzije v vzgoji.

Rezultati in ugotovitve:

Na podlagi konceptualne analize in sinteze teorij smo razvili teoretski okvir, ki poudarja pomen vsešolskega pristopa in participativnih praks kot temeljnih pogojev za uspešno vključevanje vseh otrok v nova vzgojno-izobraževalna okolja. Teoretsko utemeljen koncept prehoda, ki vključuje tudi pozitivno pripoznanje partikularnega, presega kategorialne delitve in omogoča sistemski pristop k vključevanju, temelječ na poslušanju z namenom slišanja, sodelovanju, pravičnosti in skupnosti vseh udeležencev v vzgojno-izobraževalnem procesu.

Ključne besede: vsešolski pristop, participacija, inkluzija, raznolikost, dominantna resnica

Motiviranost strokovnih delavk za timsko delo v 1. razredu OŠ

Alenka Polak (Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta),
Barbara Uran (OŠ Mozirje)

Datum: 18. 9.

Dvorana: Predavalnica 4

Ura: 11.30–12.00

Sekcija: Evalvacija in zagotavljanje kakovosti v vzgoji in izobraževanju

Ozadje in namen:

Od uvedbe devetletne osnovne šole v običajnih oddelkih prvega razreda osnovne šole timsko poučujeta dve strokovni delavki – dve učiteljici razrednega pouka ali pa učiteljica razrednega pouka in vzgojiteljica predšolskih otrok. Po načelu timskega pristopa v pedagoški praksi se pričakuje, da strokovni delavki pedagoško delo redno timsko načrtujeta, timsko izvajata in timsko evalvirata. Za učinkovito timsko delo v oddelku in dobre odnose v timu je poleg medsebojne komunikacije, upoštevanja internih pravil tima, razvitih spretnosti timskega dela, osebnostnih značilnosti članov tima idr. zelo pomembna tudi njuna motiviranost za timsko delo. Različne študije nakazujejo visoko povezanost med motiviranostjo za timsko

delo in učinkovitostjo timskega dela. Na motiviranost za timsko delo pomembno vplivajo pretekle izkušnje s timskim delom, usposobljenost za timsko delo ter sodelovalna klima v delovnem okolju. Individualistično naravnani posamezniki so za timsko delo manj motivirani od sodelovalno naravnanih posameznikov, pomemben izvor motivacije za timsko delo pa so tudi zadovoljene potrebe članov tima, npr. občutki varnosti, zaupanja in sprejetosti v timu, zadovoljene potrebe članov tima po potrditvi in priznanju ter samoaktualizacija lastne vloge znotraj tima. Pomembni motivacijski dejavniki so tudi posameznikovo zavedanje prednosti, ki jih ima timsko delo v primerjavi z individualnim delom, pozitivni vpliv vodstva šole in kolegov, različna strokovna izobraževanja idr. Raziskava je potekala kot del internega projekta z naslovom Interdisciplinarno timsko delo v vzgoji in izobraževanju (Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani, 2024–2025, vodja A. Polak). Z raziskavo smo želeli raziskati, (1) kako pogosto strokovne delavke v prvem razredu OŠ izvajajo posamezne etape timskega dela oz. kako pogosto timsko načrtujejo, timsko poučujejo in timsko evalvirajo, (2) kateri dejavniki jih najbolj motivirajo za timsko delo, (3) kako se strokovne delavke v prvem razredu OŠ razlikujejo v motiviranosti za timsko delo glede na smer izobrazbe (učiteljice razrednega pouka/vzgojiteljice predšolskih otrok kot druge učiteljice v 1. razredu) in (4) kako se razlikujejo v motiviranosti za timsko delo glede na delovno dobo.

Metodologija:

Raziskava je temeljila na kvantitativni metodologiji raziskovanja, vključena je bila deskriptivna oz. kavalno–neeksperimentalna metoda raziskovanja, izvedena je bila študija prereza z enim samim merjenjem. V raziskavo je bilo vključenih 111 strokovnih delavk, ki poučujejo v prvem razredu na javnih osnovnih šolah v Sloveniji, moški spol v vzorcu ni bil zastopan. Starost anketirank je bila med 23 in 63 let, povprečna starost 47,31 leta. Vzorec je sestavljalo 67,57 % učiteljic razrednega pouka v vlogi razredničarke, 7,21 % učiteljic razrednega pouka v vlogi druge učiteljice v razredu in 25, 23 % vzgojiteljic predšolskih otrok v vlogi druge strokovne delavke v prvem razredu. Pridobivanje podatkov je potekalo s pomočjo spletnega anketnega vprašalnika, ki je bil razposlan na uradne elektronske naslove slovenskih osnovnih šol. Vprašalnik je vključeval vprašanja po socio–demografskih podatkih in ocenjevalne lestvice, ki so bile razvite v okviru (predhodnega) internega projekta Psihološke razsežnosti

timskega dela in njihov prispevek k učinkovitosti timskega dela v vzgoji in izobraževanju (2022–2023, vodja A. Polak, PEF UL). V analizo podatkov smo poleg demografskih podatkov vključili Lestvico pogostosti izvajanja posameznih etap timskega dela v 1. razredu OŠ (Polak, 2023), Lestvico splošne motiviranosti za timsko delo (Polak, 2023), Lestvico izvorov motivacije za timsko delo (Polak, 2023) in Lestvico motivacijskih dejavnikov za timsko delo (Polak, 2023).

Rezultati in ugotovitve:

Ugotovitve raziskave so pokazale, da največji delež anketiranih strokovnih delavk timsko načrtuje vsak teden (42,34 %), 18,92 % vsak dan in enak delež večkrat tedensko. 64,86 % anketirank timsko poučuje vsak dan, četrtnina večkrat tedensko, četrtnina pa le enkrat tedensko. Ugotovitve kažejo, da večina strokovnih delavk v 1. razredu svoje pedagoško delo redno timsko evalvira in sicer 24,32 % vsak dan, 28,83 % večkrat na teden in 23,42 % enkrat na teden. Zaskrbljujoče pa je, da 1,8 % anketiranih strokovnih delavk v prvem razredu OŠ poroča, da timske evalvacije nikoli ne izvaja. Ugotovili smo tudi, da so vzgojiteljice predšolskih otrok, ki poučujejo v prvem razredu, za timsko delo bolj motivirane kot pa učiteljice razrednega pouka. Strokovne delavke z delovno dobo nad 23 let so za timsko delo bolj motivirane kot pa strokovne delavke z manjšim obsegom delovne dobe. Pri strokovnih delavkah z 1–3 leti delovne dobe smo ugotovili najvišjo motiviranost za izvajanje vseh treh etap timskega dela. Med izvori motivacije za timsko delo izstopa zavedanje o njegovih prednostih in zavedanje, da je timsko delo del njihove poklicne vloge. Najvišje ocenjeni motivacijski dejavniki za timsko delo ($M > 4,60$, lestvica: 1= me zelo demotivira, 5 = me zelo motivira) so: sproščena komunikacija, dobra klima v delovnem okolju, učenje novih spretnosti in znanja od kolegov, zanimivo in dinamično delo v timu, zaznavanje timske učinkovitosti ter občutek sprejetosti s strani kolegov v timu. Dobljene ugotovitve so pomembne tako za visokošolsko izobraževanje učiteljev kot tudi za programe nadaljnega izobraževanja in usposabljanja pedagoških delavcev v praksi.

Ključne besede: dejavniki motivacije za timsko delo, prvi razred OŠ, timsko načrtovanje, timsko poučevanje, timska evalvacija

Model IMO–1 kot vezni člen med nacionalnimi smernicami in pedagoško prakso: Analiza nacionalnih okvirov za razvoj bralne pismenosti

Katarina Grom (OŠ Log – Dragomer)

Datum: 18. 9.

Dvorana: Predavalnica 34

Ura: 11.00–11.30

Sekcija: Evalvacija in zagotavljanje kakovosti v vzgoji in izobraževanju

– primeri dobrih praks

Ozadje in namen:

V sodobnem izobraževalnem diskurzu je bralna pismenost vse pogostejše prepoznana kot ključna kompetenca posameznika. *Strategija razvoja Slovenije do leta 2030* (2017) si na tem področju zastavlja ambiciozen cilj: Slovenija naj bi se po dosežkih učencev uvrstila med četrtno najuspešnejših držav članic Evropske unije. Takšna ciljna naravnost izraža interes države za izboljšanje izobraževalnih izidov in krepitev temeljnih kompetenc, pri čemer ima bralna pismenost osrednjo vlogo. Vendar rezultati raziskav PIRLS 2021 (2023) in PISA 2022 (2023) kažejo na zahtevnost uresničevanja teh ciljev. Izsledki PIRLS 2021 razkrivajo zaznaven upad dosežkov slovenskih četrtošolcev na področju bralne pismenosti, kar izpostavlja potrebo po poglobljeni analizi sistemskih okvirov, ki usmerjajo razvoj pismenosti. Raziskava je bila osredotočena na analitično preučevanje dveh nacionalnih dokumentov: *Strategije razvoja Slovenije do leta 2030* in *Nacionalne strategije za razvoj bralne pismenosti za obdobje 2019–2030* (2023). Osrednje raziskovalno vprašanje je bilo, v kolikšni meri dokumenta naslavljata zgodnjo in začetno pismenost kot ključni razvojni fazi, ki predstavljata temelj za nadaljnje razvijanje bralnih kompetenc. Aktualne raziskave (Grom, 2023; Neuman in Celano, 2012; Snow in Matthews, 2016) poudarjajo, da sta zgodnja in začetna pismenost ključni za razvoj pisnih spretnosti, oblikovanje bralnih navad ter razvoj kognitivnih strategij, potrebnih za razumevanje prebranega. Na podlagi analize obeh nacionalnih strategij smo oblikovali *Teorem neločljivosti pravic in odgovornosti za uspešno implementacijo pismenosti* ter posledično zasnovali *Model IMO–1*, ki je namenjen razvijanju začetne pismenosti. Model je oblikovan kot orodje za implementacijo nacionalnih ciljev v pedagoško prakso in predstavlja potencialni mehanizem za dvig kakovosti

bralne pismenosti v zgodnji fazi izobraževanja. Raziskava prispeva k razumevanju povezav med nacionalnimi smernicami, empiričnimi dognanji in pedagoško prakso ter ponuja model kot podporo učiteljem pri razvijanju začetne pismenosti. Kljub temu pa v izobraževalnem prostoru ostaja pomemben izziv prepoznavanja učinkovitih praks na področju začetne pismenosti ter njihove sistemske podpore, kar predstavlja ključno nalogo za nadaljnji razvoj kakovostnega zgodnjega izobraževanja.

Metodologija:

V raziskavi smo uporabili kvalitativni empirični pristop, pri čemer smo za pridobitev deskriptivnih podatkov uporabili metodo vsebinske analize dokumentov. Proučevali smo dva nacionalna dokumenta: *Strategijo razvoja Slovenije do 2030* (2017) in *Nacionalno strategijo za razvoj bralne pismenosti za obdobje 2019–2030* (2023), saj smo želeli ugotoviti, kako vključujeta usmeritve za zgodnjo in začetno pismenost, ki jo razumemo kot temeljno izhodišče za razvijanje pismenosti v višjih razredih osnovne šole. Za transparenten prikaz podatkov in predstavitev rezultatov smo oblikovali pet kategorij, ki se nanašajo na predpostavke, da imajo utemeljeno performativno vrednost in da oblikovane kategorije lahko vodijo do rezultatov (Kogut in Ragin, 2006). Te kategorije se nanašajo na: (i) čas in snovalca z nagovorjenim deležnikom, (ii) namen, (iii) definicijo, (iv) usmeritve in (v) merjenje dosežkov. Analiza je temeljila na dokumentih, ki so že obstajali (Vogrinc, 2008) in niso nastali za potrebe raziskave, temveč so bili oblikovani kot ukrep izobraževalne politike za ugotavljanje in zagotavljanje kakovosti v vzgoji in izobraževanju. Izbrana dokumenta umeščamo med razvojno–strateške dokumente Republike Slovenije, ki podajata usmeritve za uspešno razvijanje pismenosti. Empirično gradivo z vidika dostopnosti ni vsebovalo časovnih, prostorskih ali finančnih omejitev, kar je omogočilo celovito analizo in primerjavo smernic za zgodnjo in začetno pismenost.

Rezultati in ugotovitve:

Skladno z osrednjim raziskovalnim ciljem proučevana nacionalna dokumenta ustrezno opredeljujeta smernice za kakovostno razvijanje bralne pismenosti. *Strategija razvoja Slovenije 2030* (2017) krovno načrtuje usmeritve za doseganje visoke ravni bralne pismenosti, medtem ko *Nacionalna strategija za razvoj bralne pismenosti za obdobje 2019–2030* (2023) poudarja pomen pismenosti posameznika

s specifičnimi cilji in ravnmi glede na starostna obdobja. V tem okviru slednja izpostavlja pomen vertikalnega izobraževanja ter odgovornost vseh vključenih deležnikov. Kot odziv na opredeljene smernice smo oblikovali *Model IMO–1* (Model integrativne metoda opismenjevanja v 1. razredu), ki podpira uresničevanje ciljev strategije začetnega opismenjevanja. Model na začetku šolskega leta vključuje dejavnosti predopismenjevanja, čemur sledi opismenjevanje z integrativno metodo. V nadaljevanju učenci avtomatizirajo branje in pisanje tiskanih črk, kar predstavlja temelj za nadaljnji razvoj bralnih spretnosti. Ob tem se odpira vprašanje o deležnikih, ki ne sledijo smernicam nacionalnih dokumentov in ob nizkih dosežkih ne ukrepajo ustrezno. V luči tega izpostavljamo nujnost povezovanja raziskovalcev in pedagoških praktikov, ki ob podpori strokovnega vodenja uvajajo spremembe za izboljšanje začetne pismenosti. Ugotovitve raziskave poudarjajo, da je vzpostavitev učinkovite sistemske podpore ključen pogoj za prepoznavanje in sistematično širjenje empirično podprtih kakovostnih pedagoških praks, ki pomembno prispevajo k dvigu bralne pismenosti v izobraževalnem prostoru.

Ključne besede: bralna pismenost, Model IMO–1, nacionalni strateški dokumenti, pedagoška praksa, vsebinska analiza dokumentov

Izkušnje in dileme v vzgojno-izobraževalnih institucijah

Spodbujanje bralne pismenosti tujejezičnih otrok z zapisnikom s centra za zgodnjo obravnavo v vrtcu

Ksenija Žuman (Vrtec Ljutomer),

Barbara Baloh (Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta)

Datum: 18. 9.

Dvorana: Predavalnica 34

Ura: 13.00–13.30

Sekcija: Izkušnje in dileme v vzgojno-izobraževalnih institucijah

Ozadje in namen:

Prispevek obravnava spodbujanje bralne pismenosti pri otrocih iz tujejezičnih okolij v predšolskem obdobju, pri čemer se osredinja

na pomen zgodnje strokovne podpore in individualiziranega pristopa k opismenjevanju. V času vse večje jezikovne in kulturne raznolikosti v slovenskih vrtcih se vzgojno–varstvene ustanove srečujejo s kompleksnimi izzivi pri vključevanju otrok, katerih prvi jezik ni slovenščina, v procese zgodnjega učenja jezika in predopismnejevanja. Otroci priseljenci ali otroci s priseljskim ozadjem v vrtec pogosto vstopajo z omejeno sporazumevalno zmožnostjo v slovenščini, kar vpliva na njihov socialni položaj, učni napredek in samozavest. Prispevek izpostavlja pomen razumevanja večjezičnosti in medkulturnosti kot priložnosti in ne kot ovire ter zagovarja inkluzivne in otroku prilagojene pristope, ki upoštevajo individualne razvojne značilnosti, družinsko ozadje in jezikovne izkušnje otrok. Posebna pozornost je namenjena vplivu jezikovnih pojavov, ki so značilni za večjezični razvoj in kulturnim razlikam na oblikovanje zgodnjih bralnih in predbralnih spretnosti, kot so zmožnost poslušanja, razumevanja, pripovedovanja, poimenovanja in začetnega prepoznavanja simbolov. Izpostavljen je tudi pomen spodbudnega učnega okolja, ki otroku omogoča varno in igrivo raziskovanje jezika skozi pesmi, pripovedovanje, slikovno gradivo ter druge veččutne strategije. V prispevku so predstavljene izbrane didaktične strategije in metode, ki se pri delu z večjezičnimi otroki kažejo kot učinkovite, npr. vizualna podpora, strukturirano ponavljanje, postopno uvažanje besedišča, delo v manjših skupinah in sodelovanje s starši. Pri tem je posebej poudarjena potreba po individualizaciji učnega procesa, ki upošteva tako jezikovne kot tudi druge razvojne posebnosti posameznega otroka. Raziskovalni problem, ki ga obravnavamo, je prepoznavanje in obravnava specifičnih potreb dveh tujejezičnih otrok s posebnimi potrebami, ki se vključujeta v projekt predšolske bralne značke. Ta projekt postavlja v ospredje kompleksnost izzivov, s katerimi se srečujejo tako starši kot strokovni delavci, ko poskušajo razumeti in ustrezno nasloviti specifične potrebe teh otrok v jezikovno in kulturno raznolikem okolju.

Metodologija:

Metodologija raziskave temelji na študiji primera in na aplikativnem raziskovalnem pristopu z elementi akcijskega raziskovanja. Glavni cilj sta bila razvoj in implementacija prilagojenega programa za spodbujanje predbralne pismenosti pri tujejezičnih otrocih s posebnimi potrebami. Raziskovalni postopek je potekal v več fazah: (1) analiza dokumentacije otrok, vključenih v raziskavo, z namenom

razumevanja njihovih razvojnih posebnosti, (2) priprava individualiziranih programov (IP) z jasno zastavljenimi cilji in načrtovanimi dejavnostmi v okviru predšolske bralne značke, (3) izbor ustreznih slikanic in didaktičnih pripomočkov, prilagojenih posebnim potrebam otrok, (4) izvedba dejavnosti in sprotno spremljanje otrokovega odziva in napredka ter (5) izvedba polstrukturiranega intervjuja z vzgojiteljicama, ki je omogočil refleksijo o poteku dejavnosti, učinkovitosti prilagoditev in nadaljnjem načrtovanju dejavnosti. Z analizo pridobljenih podatkov je bilo mogoče ovrednotiti uspešnost individualiziranega pristopa in oblikovati konkretna priporočila za nadaljnje delo s predšolskimi otroki z zapisnikom s centra za zgodnjo obravnavo v vrtcu v okviru bralne značke.

Rezultati in ugotovitve:

Raziskava potrjuje, da je vključevanje tujejezičnih otrok z zapisnikom s centra za zgodnjo obravnavo v vrtec izjemo kompleksen proces, ki zahteva celovit pristop na ravni posameznika, vzgojno-izobraževalne ustanove in sistema. Ključni izzivi so jezikovne in kulturne razlike, ki vplivajo na otrokovo razumevanje, sodelovanje ter socialno vključenost. Poleg tega pomanjkanje medkulturnih zmožnosti in ustreznih didaktičnih strategij pri vzgojiteljih ter sodelovanje s starši še dodatno otežujeta učinkovito vključevanje. Kljub obstoječim strategijam in politikam vključevanja praksa pogosto kaže na pomanjkanje ustrznih virov, kar kaže na razkorak med teorijo in izvedbo. Učinkovite didaktične startegije in sredstva, kot so vizualni pripomočki, delo v manjših skupinah in podobno, zahtevajo več časa in podpore, ki pogosto nista zadovoljena. Raziskava zato kaže na potrebo po sistemskih spremembah, dodatnemu usposabljanju vzgojiteljev, razvoju jezikovne podpore in programom za starše. Poudarjen je tudi pomen nadaljnjih raziskav, ki bi z večjim in raznolikim vzorcem ter daljšim časovnim obdobjem omogočile celovitejše razumevanje problematike. Le s trajnostnimi ukrepi in usklajenim delovanjem vseh deležnikov je mogoče vzpostaviti vključujoč izobraževalni sistem, ki bo omogočil enake možnosti za uspeh vsem otrokom.

Ključne besede: tujejezični otroci, bralna značka, individualiziran program, zgodnja obravnavo, motivacija za branje

Slušno in bralno razumevanje pri italijanščini kot jeziku okolja: Primer 5. razredov slovenskih osnovnih šol na dvojezičnem območju

Vesna Vojvoda Gorjan (OŠ Elvire Vatovec Prade in Univerza na Primorskem,
Fakulteta za humanistične študije)

Datum: 18. 9.

Dvorana: Predavalnica 34

Ura: 13.30–14.00

Sekcija: Izkušnje in dileme v vzgojno-izobraževalnih institucijah

Ozadje in namen:

Področje raziskave se dotika specifik dvojezičnega območja in natančneje didaktike poučevanja drugega jezika (J2), t. j. italijanščine. Učitelji slovenskih osnovnih šol na dvojezičnem območju poročajo, da je znanje italijanščine v upadu, zato želimo to področje raziskati. Sodobne usmeritve tujejezikovnega pouka ali pouka drugega jezika narekujejo naravni pristop, ki je podoben usvajanju materinščine. SEJO (2023) spodbuja k akcijsko naravnemu pouku, »saj učence obravnava kot uporabnike jezika in družbene agense in razume jezik bolj kot sredstvo sporazumevanja kot pa učni predmet« (Svet Evrope, 2023, str. 27). Z raziskavo želimo ugotoviti, ali raba ciljnega jezika v procesu poučevanja vpliva na sporazumevalno zmožnost v tem jeziku. Za namene raziskave smo opravili raziskavo v slovenskih osnovnih šolah na dvojezičnem območju. V pričujočem članku predstavljamo primer bralne pismenosti pri italijanščini kot jeziku okolja.

Metodologija:

Znanstveno raziskavo, s katero ugotavljamo slušno in bralno razumevanje pri jeziku okolja, smo opravili v 5. razredu slovenskih osnovnih šol na narodno mešanem območju slovenske Istre. V članku smo osvetlili kontekst transverzalne študije, ki je bila opravljena v enem šolskem letu ter predstavili izsledke kvantitativne ter kvalitativne analize podatkov. Raziskavo smo opravili na reprezentativnem vzorcu, ki predstavlja skoraj polovico populacije, ki se v slovenskih šolah na dvojezičnem območju uči italijanščine kot J2. Učence smo razporedili glede na učiteljevo rabo jezika v procesu poučevanja J2. Oddelke, kjer pouk poteka v ciljem jeziku, smo umestili v eksperimentalno skupino (ES), oddelke, kjer učitelj pretežno uporablja materinščino, pa v kontrolno skupino (KS).

Rezultati in ugotovitve:

S kvantitativno analizo podatkov pisnega testiranja smo ugotovili, da so učenci ES dosegli boljše dosežke pri obeh nalogah slušnega razumevanja, kar pomeni, da učenci KS težje razumejo kontekst slišane, in zato slabše izkažejo razumevanje. Menimo, da so učenci ES dosegli boljše rezultate zaradi večje izpostavljenosti ciljnemu jeziku pri pouku tega jezika (Vojvoda Gorjan, 2024). Rezultati raziskave potrjujejo, da raba ciljnega jezika v procesu poučevanja J2 pozitivno vpliva na rezultate slušnega in bralnega razumevanja, ki sta pomembna gradnika bralne pismenosti in obenem sporazumevalne zmožnosti v J2. Z interpretacijo kvantitativnih in kvalitativnih podatkov predstavljamo metodologijo poučevanja, ki prispeva k večji bralni pismenosti učencev v jeziku okolja ter učitelje spodbuja k rabi ciljnega jezika v procesu poučevanja.

Ključne besede: italijanščina kot J2, raba jezika, slušno razumevanje, bralno razumevanje, sporazumevalna zmožnost

Literarna pismenost učencev z govorno–jezikovnimi motnjami

Nika Vizjak Puškar (Center za sluh in govor Maribor in Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta)

Datum: 18. 9.

Dvorana: Predavalnica 34

Ura: 14.00–14.30

Sekcija: Izkušnje in dileme v vzgojno–izobraževalnih institucijah

Ozadje in namen:

V prispevku bodo predstavljene ugotovitve, do katerih smo prišli skozi raziskovanje branja in razumevanja mladinskih leposlovnih besedil pri učencih z govorno–jezikovnimi motnjami, ki smo jo izvedli v sklopu doktorskega študija (Vizjak Puškar, 2024) ter nadaljnjo raziskavo, izvedeno v šolskem letu 2024/25. Glavni cilj raziskav je bil raziskati možnosti razvoja literarne pismenosti pri učencih z govorno–jezikovnimi motnjami (GJM), ki se šolajo v prilagojenem programu osnovne šole z enakovrednim izobrazbenim standardom. V ospredju je vprašanje, ali in kako lahko z uporabo prirejenih literarnih besedil v laže berljivih oblikah učencem vzbudimo večji interes do literarnih vsebin ter postopno razvijamo njihovo zmožnost

literarnoestetskega doživljanja in razumevanja umetnostnih besedil. GJM so razvojne ali pridobljene motnje, ki vplivajo na razumevanje, oblikovanje in uporabo govora ter jezika. Pojavijo se lahko na različnih jezikovnih ravneh: fonološki, morfološki, sintaktični, semantični in pragmatični. Otroci z GJM imajo lahko težave z izgovorjavo glasov, tvorjenjem slovnično pravilnih povedi, razumevanjem navodil, pripovedovanjem zgodb, iskanjem besed ter ohranjanjem pogovora. Te motnje niso posledica okvare sluha, intelektualne prizadetosti ali čustvenih motenj, temveč gre za specifične primanjkljaje v jezikovni obdelavi (Kriteriji, 2015). GJM lahko pomembno vplivajo na otrokovo uspešnost pri šolskem delu, zlasti na področju branja, pisanja in razumevanja učne snovi. Zato je nujno, da se otrokom z GJM zagotovi ustrezna podpora, prilagojeni didaktični pristopi ter dostopna in razumljiva besedila, ki omogočajo razvoj njihovih komunikacijskih in učnih zmožnosti (Adolf, 2020). Prispevek osvetljuje izsledke raziskave z vidika literarne pismenosti – zmožnosti učenca, da se vključi v svet književnosti, prepozna pripovedne postopke, razvija empatijo do literarnih likov ter interpretira sporočila besedila. Namen prispevka je opozoriti na pomembnost literarne pismenosti kot dela celostne bralne kompetence in pokazati, kako lahko s prilagojenimi pristopi tudi učencem z GJM približamo literarni svet, ki jim je sicer pogosto nedostopen.

Metodologija:

Raziskava temelji na deskriptivni metodi empiričnega pedagoškega raziskovanja. Izvedena je bila v osnovni šoli, na kateri se izvaja prilagojeni izobraževalni program devetletne osnovne šole z enakovrednim izobrazbenim standardom za otroke z GJM. V raziskavi so sodelovali učenci 7., 8. in 9. razreda. Brali so prozna besedila, ki so v učnem načrtu za slovenščino (2018) opredeljena kot obvezna za branje v celoti. V 7. razredu je to Levstikov Martin Krpan, v 8. razredu Kersnikova Mačkova očeta, v 9. razredu pa Cankarjevi Bobi. Vsa besedila so bila prirejena v preprosti jezik in lahko branje. Lahko branje je po natančnih oblikovnih in jezikovnih kriterijih prilagojena oblika besedila, namenjena osebam z ovirami v razumevanju. Preprosti jezik pa je nekoliko manj poenostavljen, vendar še vedno namenjen bralcem, ki potrebujejo jezikovne prilagoditve (Haramija in Knapp, 2019). Namen raziskave je bil ugotoviti, ali lahko kljub poenostavitvam in slogovnim spremembam poglobljamo literarno zmožnost in literarno pismenost učencev – njihovo sposobnost razumevanja pripovednih postopkov, prepoznavanja literarnih

likov, izražanja mnenj ter doživljanja in interpretiranja besedil. Podatke smo zbirali z opazovanjem, analizo odzivov učencev, vprašalniki in evalvacijskimi pogovori po branju. Poseben poudarek je bil na postopnem razvijanju literarne pismenosti.

Rezultati in ugotovitve:

Rezultati raziskave kažejo, da lahko s prirejenimi literarnimi besedili pomembno prispevamo k razvoju literarne pismenosti učencev z GJM. Učenci so bolje razumeli vsebino lahko berljivih besedil, kar se je odrazilo v kakovostnejših interpretacijah in večji sposobnosti ubeseditve doživetja ob branju. Preprosti jezik je deloval kot učinkovit prehod med lahkim branjem in izvirnim besedilom. Večstopenjski pristop se je izkazal kot posebej učinkovit, saj je učenec omogočil postopno navajanje na kompleksnost umetnostnega jezika. Poleg razumevanja besedila se je izboljšala tudi njihova sposobnost izražanja mnenj o likih, razumevanje motivov in prepoznavanje osnovne fabule. Pomembna ugotovitev je tudi porast bralne motivacije ob koncu raziskave, kar kaže na to, da lahko s prilagojenimi besedili povečamo tudi notranjo motivacijo za branje in pozitivno vplivamo na odnos učencev do književnosti. Rezultati potrjujejo tezo, da je literarna pismenost dosegljiva tudi populacijam z jezikovno-komunikacijskimi ovirami, če jim ponudimo ustrezno podporo in prilagoditve.

Ključne besede: govorno-jezikovne motnje, lahko branje, bralna pismenost, literarna pismenost, književnost

Razvijanje digitalne varnostne pismenosti v srednjem šolstvu z uporabo simulacijskih okolij

Matevž Koren (ŠC Ptuj, Elektrotehniška in računalniška šola)

Datum: 18. 9.

Dvorana: Predavalnica 1A–Rimska

Ura: 11.00–11.20

Sekcija: Izkušnje in dileme v vzgojno-izobraževalnih institucijah
– primeri dobrih praks

Ozadje in namen:

V času, ko digitalne tehnologije vse bolj prežemajo vsakdanje življenje in delovne procese, postaja zavedanje o digitalni varnosti

ključnega pomena. Pojem digitalne varnostne pismenosti se vse pogostejše pojavlja kot ena izmed temeljnih komponent digitalne kompetentnosti posameznika, čeprav v nekaterih strokovnih virih še ni dosledno in jasno definiran. Kljub temu raziskave in terenske izkušnje kažejo, da mladi pogosto nimajo dovolj razvite zavesti o kibernetских tveganjih in o varnem vedenju v digitalnem okolju. V slovenskem prostoru opažamo pomanjkanje sistematičnega in praktično usmerjenega poučevanja informacijske varnosti na ravni srednjega šolstva, kar prispeva k upadu ustreznega znanja in veščin s tega področja. Namen raziskave je bil preučiti, kako lahko uporaba virtualnih simulacijskih okolij pri pouku pripomore k razvoju digitalne varnostne pismenosti pri dijakih srednjih šol. Osredotočili smo se na vključitev praktičnih nalog, kjer dijaki skozi simulirane primere, kot so napadi, okužbe z zlonamerno programsko opremo in odpravljanje njihovih posledic, razvijajo razumevanje osnovnih varnostnih konceptov. Med temi so zaščita sistemov, uporaba protivirusnih orodij, delovanje požarnih zidov ter metode odzivanja na varnostne incidente. Raziskava naslavlja vprašanje, v kolikšni meri tak pristop spodbuja razvoj kritičnega mišljenja, digitalne odgovornosti in praktičnega znanja ter predstavlja učinkovit odziv na opažen upad digitalne pismenosti med mladimi. Prispevek raziskuje tudi širše možnosti vključevanja podobnih pristopov v slovenski vzgojno–izobraževalni sistem.

Metodologija:

Raziskava je temeljila na študiji primera, izvedeni na srednji strokovni šoli, kjer je sodelovalo 74 dijakov, starih med 14 in 16 let. Uporabljena je bila kombinacija kvantitativnih in kvalitativnih raziskovalnih metod. Dijaki so sodelovali v praktičnih delavnicah z uporabo virtualnih okolij (VirtualBox), kjer so izvajali simulacije okužb z zlonamerno programsko opremo, analizirali delovanje zaščitnih orodij in izvajali postopke za povrnitev sistemov v varno stanje. Za vrednotenje učinkov smo uporabili strukturirane anketne vprašalnike, ki so vključevali zaprta, odprta in lestvična vprašanja. Merili smo zaznano uporabnost vsebin, stopnjo samorefleksije, občutek povezanosti z realnimi izzivi ter sodelovanje s sovrstniki. Dodatno smo analizirali pisna poročila dijakov o opravljenih nalogah.

Rezultati in ugotovitve:

Rezultati raziskave so pokazali, da vključevanje virtualnih simulacij pri pouku informacijske varnosti pomembno prispeva k razvoju digitalne varnostne pismenosti. Več kot 80 % udeležencev je ocenilo, da so bile praktične naloge neposredno povezane z njihovo poklicno prihodnostjo in da so jim pomagale bolje razumeti pojme, kot so varnost omrežij, zaščita podatkov ter delovanje požarnih zidov in protivirusnih programov. Dijaki so pokazali visoko stopnjo samorefleksije in angažiranosti. Približno 60 % jih je pogosto ali zelo pogosto razmišljalo o svojih rešitvah in rešitvah sošolcev, kar nakazuje razvoj kritičnega mišljenja. Analiza poročil je potrdila izboljšano sposobnost prepoznavanja varnostnih tveganj in samostojnega iskanja rešitev. Kljub pozitivnim rezultatom se je pokazala potreba po večji vključitvi skupinskega dela in razprav, saj je del dijakov izrazil željo po večji izmenjavi idej. Ugotovitve potrjujejo, da so simulacijska okolja učinkovito orodje za razvoj uporabnega znanja ter pomenijo pomembno priložnost za preprečevanje nadaljnjega upada digitalne pismenosti v srednjem šolstvu.

Ključne besede: digitalna varnostna pismenost, srednješolsko izobraževanje, simulacijska okolja, praktično učenje, informacijska varnost

Krepitev samoregulacije pri dijakih z ADHD z metodo SMART in pametnimi tehnologijami

Ajda Kamenik (Strokovni izobraževalni center Alme M. Karlin)

Datum: 18. 9.

Dvorana: Predavalnica 1A–Rimska

Ura: 11.20–11.40

Sekcija: Izkušnje in dileme v vzgojno–izobraževalnih institucijah – primeri dobrih praks

Ozadje in namen:

Tehnologija ima velik potencial za podporo posameznikom z ADHD pri obvladovanju simptomov in izboljšanju njihovega vsakodnevnega funkcioniranja. Študija B. Moëlla (2022) je dokazala, da uporaba funkcij pametnih telefonov (koledarji, zapiski in sezname opravil) prispevajo k boljši organizaciji in zmanjšanju nepazljivosti,

čep ravno skupna stopnja stresa ostaja nespremenjena. Podobne ugotovitve so predstavili tudi Desrochers in sodelavci (2021), ki poudarjajo pomen časovnikov pri boju proti tako imenovani »časovni slepoti« in hiperfokusu – dvema izmed ključnih izzivov, s katerimi se soočajo posamezniki z ADHD. Na podlagi teh spoznanj smo proučili uporabo metode SMART pri dijakih z motnjo pozornosti (ADHD) v poklicnem izobraževanju. Poseben poudarek je na vključevanju tehnologije, predvsem pametnih ur in digitalnih orodij, kot je Google koledar, saj ti pripomočki omogočajo strukturirano načrtovanje, vizualno podporo in časovno orientacijo – vse to pa so elementi, ki so ključni za razvoj izvršilnih funkcij pri mladostnikih z ADHD. Cilj raziskave je bil ugotoviti, v kolikšni meri lahko kombinacija jasno zastavljenih ciljev in tehnološke podpore izboljša dijakovo sposobnost obvladovanja šolskih obveznosti, samostojnega načrtovanja ter zmanjšanja impulzivno vedenja. V raziskavi so sodelovali dijaki z ADHD, ki so z učiteljevo pomočjo oblikovali in spremljali cilje po metodologiji SMART (specifični, merljivi, dosegljivi, relevantni in časovno opredeljeni cilji). Uporaba pametnih ur je dijakom pri doseganju zastavljenih ciljev omogočila individualizirane opomnike, vibracijska opozorila in funkcijo glasovnega beleženja, kar je pomembno prispevalo k razvoju samostojnosti, zmanjšanju impulzivnosti ter učinkovitejšemu obvladovanju časa in pozornosti. Pomembno je, da je takšna vključitev tehnologije premišljeno načrtovana, podprta z uvajanjem, tehnično podporo in sprotim spremljanjem učinkov, pri čemer je ključno, da se upoštevajo individualne značilnosti in zmožnosti dijaka ter njegove konkretne posebne potrebe, kot so opredeljene v odločbi. Na podlagi ugotovitev raziskave se predlaga, da šole razmislijo o vključitvi digitalne tehnologije, kot sestavnega dela individualiziranega programa. Takšen pristop lahko pomembno prispeva k razvoju izvršilnih funkcij, večji samostojnosti in izboljšani kakovosti življenja dijakom z diagnosticiranim ADHD.

Metodologija:

Raziskava temelji na kvalitativni in kvantitativni metodologiji. Namen je preučiti vpliv uporabe metode SMART s podporo sodobnih tehnoloških pripomočkov (Google koledar in pametna ura) na razvoj organizacijskih in izvršilnih sposobnosti dijakov z ADHD. V raziskavo je bilo vključenih pet dijakov, in sicer trije iz nižjega poklicnega izobraževanja ter dva iz poklicnega izobraževanja. Za vsakega

udeleženca je bila oblikovana individualna analiza SMART ciljev, ki so jih dijaki razvijali in spremljali v osemtedenskem obdobju. V ta namen je bil oblikovan lasten anketni vprašalnik, sestavljen iz trditve ovrednotenih s petstopenjsko Likertovo lestvico. Vprašalnik je bil izpolnjen na začetku in ob koncu raziskovalnega obdobja s ciljem ugotoviti morebitne spremembe v zaznavi samoučinkovitosti, obvladovanju časa in organizaciji šolskih obveznosti. Kvantitativni del raziskave sem dopolnila z vsebinsko analizo SMART ciljev ter refleksij dijakov, ki so jih oblikovali po zaključenem obdobju. Ta kvalitativni vpogled je omogočil globlje razumevanje vpliva tehnologije na vsakodnevno funkcioniranje dijakov in njihovo doživljanje procesa samouravnavanja. Ugotovitve kažejo, da je pri vseh sodelujočih prišlo do napredka tako pri doseganju zastavljenih ciljev kot pri zaznavi zmožnosti obvladovanja šolskih in vsakodnevnih nalog. Tehnološka podpora – zlasti zmožnost nastavljanja opomnikov, vibracij in beleženja prek pametne ure – se je izkazala kot ključni dejavnik za vzdrževanje motivacije in krepitev samodiscipline.

Rezultati in ugotovitve:

Rezultati raziskave potrjujejo, da kombinacija metode SMART in ustrezno izbrana tehnološka podpora pomembno prispeva k izboljšanju organizacijskih sposobnosti dijakov z ADHD. Vsi vključeni dijaki so v osemtedenskem obdobju uspešno oblikovali in spremljali individualizirane cilje. Najpogostejše zastavljeni cilji so vključevali: pravočasen prihod v šolo vsaj štirikrat tedensko (dijak, ki je pogosto zamujal prvo šolsko uro, je zjutraj nastavlil vibracijski alarm na pametni uri in v treh tednih zmanjšal zamude za 80 %); oddaja domačih nalog do dogovorjenega roka (dijak je uporabljal Google koledar za beleženje rokov, kar je povečalo njegovo pravočasno oddajo nalog s 50 % na 100 %); zmanjšanje uporabe telefona med šolskimi urami (dijaki si si nastavili telefon na »ne moti« in z vibracijskim opomnikom ure omejili impulz po preverjanju sporočil med poukom); samostojna priprava na pisna ocenjevanja s pomočjo opomnikov (dijak je uvedel 15-minutni časovni blok za ponavljanje snovi s časovnikom na uri); dnevno beleženje šolskih obveznosti v Google koledar (dijak je vsak večer vnesel obveznosti naslednjega dne, kar je izboljšalo njegovo organiziranost in zmanjšalo anksioznost). Trije dijaki so v celoti dosegli vseh pet ciljev, preostala dva pa štiri od petih. Pametne ure so omogočile vibracijske opomnike in časovnike, kar je dijakom pomagalo pri obvladovanju časa in ohranjanju

pozornosti. Google Koledar pa je omogočil vizualni pregled nad obveznostmi, kar je prispevalo k zmanjšanju občutka kaosa in preobremenjenosti. Rezultati raziskave potrjujejo, da kombinacija metode SMART in ciljno usmerjene tehnološke podpore predstavljajo učinkovit pristop za krepitev izvršilnih funkcij pri dijakih z ADHD v poklicnem izobraževanju, če so le te ustrezno predstavljene in personalizirane. S tem znanjem si lahko mladostniki z ADHD omogočijo večjo samostojnost, učinkovitejšo organizacijo dela in izboljšajo kakovost življenja.

Ključne besede: ADHD, SMART metodologija, samoregulacija, tehnologija

Digitalna preobremenjenost študentov: Vrnitev k analognemu kot podpora učenju

Jana Herzog (Višja strokovna šola L.I.V.E)

Datum: 18. 9.

Dvorana: Predavalnica 1A–Rimska

Ura: 11.40–12.00

Sekcija: Izkušnje in dileme v vzgojno–izobraževalnih institucijah – primeri dobrih praks

Ozadje in namen:

Prispevek se osredotoča na izzive, s katerimi se soočajo študenti višješolskih programov v času hitrega razvoja umetne inteligence in vseprisotnih digitalnih orodij. Tehnološki napredek prinaša številne koristi, vendar je ob tem vse več študentov podvrženih občutku preobremenjenosti, razpršene pozornosti in stalnega digitalnega pritiska. Nove aplikacije in AI asistenti pogosto vodijo v izgubo osredotočenosti, pasivnost ter odvisnost od tehnologije. Poleg tega opazamo tudi upad osnovne pismenosti, kot so slovnično pravilno pisanje, bralno razumevanje in sposobnost strukturiranega izražanja misli. Zaradi prekomernega zanašanja na avtomatske popravke in generirane vsebine študenti vse redkeje vadijo in razvijajo lastno izražanje. To dolgoročno vpliva na kakovost njihovega komuniciranja, pisanja poročil in celo reševanja kompleksnih problemov. Prispevek zato zagovarja uravnotežen pristop, kjer se digitalna orodja uporabljajo premišljeno in smiselno, v kombinaciji z analognimi

metodami, kot so ročno zapisovanje, fizično branje, refleksija brez zaslona in neposredna komunikacija. Ravno ti elementi študentom omogočajo umirjeno učenje in globlje razumevanje. Spodbujamo tudi aktivno krepitev pismenosti z rednim pisanjem z roko, samostojnim oblikovanjem besedil, branjem zahtevnejših vsebin ter zavestnim oblikovanjem argumentov. Predlagamo, da izobraževalne ustanove in predavatelji študentom ne nalagajo dodatnega digitalnega bremena, temveč usmerjajo v razvoj kritičnega odnosa do tehnologije, zavedanja lastnih potreb in ustvarjanje okolja, ki podpira duševno zdravje, zbranost in dolgoročno znanje.

Metodologija:

Za boljše razumevanje izzivov, s katerimi se soočajo študenti višješolskih programov v digitalni dobi, smo izvedli anonimno anketo med približno 100 študenti različnih študijskih smeri (logistično inženirstvo, računalništvo in informatika, varstvo okolja in ekonomist). Anketa je bila sestavljena iz kombinacije zaprtih in odprtih vprašanj ter je zajemala teme, kot so: uporaba digitalnih orodij pri študiju, občutek preobremenjenosti, vpliv umetne inteligence na študij, pogostost ročnega pisanja in branja fizičnih gradiv, ter odnos do digitalnega in analognega pristopa. Podatke smo zbirali v obdobju dveh tednov preko spletnega obrazca. Udeleženci so sodelovali prostovoljno in anonimno. Rezultati so nam omogočili vpogled v aktualno študijsko izkušnjo ter oblikovanje smernic za bolj uravnotežen pristop k poučevanju in učenju. Poseben poudarek smo namenili tudi odprtim odgovorom, ki so razkrili subjektivna doživljanja študentov ter njihov pogled na vpliv sodobne tehnologije na koncentracijo, pismenost in psihološko počutje. Odgovori so bili statistično analizirani. Zbrane empirične podatke smo uvozili v program IBM SPSS (Statistical Package for Social Science) in jih statistično obdelali. Poleg frekvenčnih porazdelitev in porazdelitve odstotkov smo preverjali tudi nekatere korelacije in ugotavljali statistično pomembnost razlik med aritmetičnimi sredinami dveh ali več neodvisnih vzorcev.

Rezultati in ugotovitve:

Da bi zmanjšali preobremenjenost študentov z vedno bolj prisotno tehnologijo, smo uvedli nekatere rešitve. Pri predmetu smo pričeli uporabljati fizične pripomočke kot so pisala in papir. Študenti so bili spodbujani k delu v skupinah, kjer so reševali neko problemsko

nalogo pri tem pa si ideje zapisovali in o njih razglabljali. Šele po tem so te ideje prenesli v digitalno okolje za nadaljnjo obdelavo. Ta pristop omogoča kreativno fazo brez motenj zaslonov, hkrati pa izkorišča prednosti digitalne organizacije podatkov. Pri tem se študenti 1. letnikov med seboj bolje spoznajo. Rezultati naše ankete so pokazali, da 62 % študentov doživlja določeno stopnjo družbene izolacije zaradi prekomerne uporabe tehnologije. Redna srečanja študijskih skupin ustvarjajo občutek pripadnosti in skupnosti, kar lahko zmanjša tveganje za socialno izolacijo in z njo povezane težave z duševnim zdravjem. Uvedli smo tudi aktivne odmore, in sicer po končani vaji so morali študenti zapustiti učilnico in se sprehoditi. Takšni odmori lahko zmanjšajo fizične težave, povezane z dolgotrajno uporabo zaslonov. Priporočila se pravilo 20–20–20 (vsakih 20 minut pogledj 20 sekund v objekt, oddaljen 20 čevljev/6 metrov), raztezne vaje za vrat in ramena ter kratki sprehodi po prostoru (Rudnicka idr., 2022). Študentom smo podali tudi priporočila o redni telesni vadbi, ki ima dokazane koristi za kognitivne sposobnosti in zmanjševanje stresa. Študenti bi morali v svoj urnik vključiti vsaj 100 minut zmerne telesne aktivnosti tedensko, po možnosti na prostem, stran od zaslonov. Prav tako pa lahko dobra ergonomska ureditev delovnega prostora zmanjša fizične težave povezane s sedečim delom. To vključuje nastavitve višine zaslonov, uporabo ergonomske tipkovnice in miške ter ustrezno podporo za hrbet (Brinda, 2004). Prav tako smo študente poučili o uporabi modrih filtrov na zaslonih, saj ti preprečujejo težave s spanjem in blagodejno vplivajo na utrujene oči.

Ključne besede: kognitivna obremenitev študentov, integracija umetne inteligence v pedagoški proces, razvoj funkcionalne pismenosti, hibridni učni pristop, višješolski študijski programi

Matematična pismenost ob prehodu v srednjo šolo

Tjaša Hrovatič (Elektrotehniško-računalniška strokovna šola
in gimnazija Ljubljana)

Datum: 18. 9.

Dvorana: Predavalnica 1A–Rimska

Ura: 13.00–13.20

Sekcija: Izkušnje in dileme v vzgojno–izobraževalnih institucijah
– primeri dobrih praks

Ozadje in namen:

Glavnih matematičnih kompetenc je osem (Repež idr., 2008). Najbolj ključna kompetenca je komunikacija, ki vključuje razumevanje matematičnega besedila in njegovo interpretacijo (Österholm, 2005). Zelo pomembna matematična kompetenca je tudi bralno razumevanje, ki je sestavljeno iz branja številskih simbolov, abstraktnih matematičnih znakov in besedil. Matematična pismenost je, da posameznik uporablja matematične pojme v različnih matematičnih okoljih, analizira in sporoča svoje znanje preko reševanja matematičnih problemov, zaznava matematiko v vsakdanjem življenju in jo v dani situaciji tudi uporabi. Uporaba matematičnega jezika v procesu vsebuje seznanitev z matematičnim problemom, prepoznavanje matematičnih pojmov, interpretacija življenjske situacije v matematični problem, reševanje matematičnega problema in interpretacija matematičnega problema v realno življenjsko situacijo (Fuentes, 1998). Razumevanje matematičnih besedil je bolj kompleksno kot branje jezikoslovnih besedil. Pri branju matematičnih izrazov in enačb je potrebno poznati in razumeti odnose med elementi, ki so vedno enaki (Lokar, 2016). Zapisan vrstni red operacij pri matematiki se ne upošteva od leve proti desni, ampak v naprej dogovorjen vrstnem redu, kot si matematične operacije sledijo in je zato za uporabnika bolj kompleksno in zapleteno. Proceduralno znanje učenci navadno bolje obvladajo (računanje izrazov, upoštevanje vrstnega reda računskih operacij), težave pa imajo z besedilnimi nalogami, kjer je iz besedila potrebno izluščiti ključne informacije, ki jih je potrebno izračunati in jih prevesti v matematičen zapis, v matematični izraz ali enačbo, šele nato uporabiti proceduralno znanje in rešiti problem.

Metodologija:

S preglednim testom, ki smo ga sestavili v aktivu matematikov, smo želeli preveriti matematično bralno pismenost dijakov ob prehodu iz osnovne v srednjo šolo, saj se matematična znanja dijakov glede na njihove zaključene ocene iz osnovne šole razlikujejo. S tem dobijo dijaki in tudi učitelji vpogled v njihovo razumevanje matematične pismenosti. Preučevali smo naslednje naloge: naloga 1: pretvarjanje enot; naloga 2: računanje s števili izrazi; naloga 3: računanje z ulomki; naloga 4: deljenje decimalnih števil in zaokroževanje; naloga 5: besedilna naloga, kjer je potrebno zapisati enačbo. Pri posamezni nalogi smo preučevali naslednje gradnike matematične pismenosti iz priročnika Zavoda za šolstvo (Sirnik idr., 2022): naloga 1: predstavlja si količine in veličine; naloga 2: razume enostavno matematično vsebino, pozna in uporablja matematične postopke pri reševanju nalog, uporablja procesna znanja; naloga 3: prepozna matematično simboliko in jo uporabi, razume pomen posameznih matematičnih simbolov in jih zna uporabiti, pozna in uporablja matematične postopke pri reševanju nalog; naloga 4: upošteva značilnost konteksta (zaokroževanje), uporablja procesna znanja; naloga 5: branje in razumevanje matematičnega besedila, prepozna matematični problem v življenjski situaciji in ga izrazi v matematičnem jeziku, povzame sporočilo z matematično vsebino in jo zapiše z matematičnimi simboli.

Rezultati in ugotovitve:

Največ točk so dijaki dosegli pri 1. in 2. nalogi. Pri prvi nalogi so pokazali, da si znajo predstavljati različne količine in med njimi pretvarjati. Pri 2. nalogi so morali izračunati številski izraz, pri tem so morali pokazati, da poznajo vrstni red operacij, uporabljajo matematične postopke ter uporabljajo procesna znanja. Kot smo pričakovali je bila najslabše reševana besedilna naloga. Dijaki po matematičnem besedilu niso znali zapisati enačbe. Le 28 dijakov od 57 je znalo po besedilu zapisati del enačbe. Vidimo, da imajo dijaki težave z razumevanje matematičnega besedila, življenjske situacije ne znajo pretvoriti v matematični problem in ga zapisati z matematičnimi simboli. Veliko težav so imeli dijaki tudi pri računanju številskega izraza z ulomki. Iz tega lahko sklepamo, da procesno znanje, ki vključuje postopke za računanje z ulomki dijakom povzroča težave. Dijaki so imeli težave tudi pri 4. nalogi, kjer je bilo potrebno deliti decimalni števili, tu se opazi, da v osnovni šoli ni bilo dovolj utrjeno

znanje iz deljenja. V srednji šoli smo z diagnostičnim testom želeli dobiti povratne informacije o znanju in matematični bralni pismenosti, da smo lahko v 1. letniku začeli z delom in najprej utrdili manjkajoče matematične kompetence, ki smo jih zaznali s testom.

Ključne besede: matematična pismenost, matematika, pregledni test, računanje, srednja šola

Uresničevanje inkluzivnosti s pomočjo »pismenosti o vrednotah«

Ivana Majcen (CMEPIUS), Irena Lesar (Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta)

Datum: 18. 9.

Dvorana: Predavalnica 1A–Rimska

Ura: 13.20–13.40

Sekcija: Izkušnje in dileme v vzgojno–izobraževalnih institucijah – primeri dobrih praks

Ozadje in namen:

Namen prispevka je izpostaviti in strokovno utemeljiti koncept pismenosti o vrednotah (angl. *values literacy*), ki je v mednarodno zelo odmevnem dokumentu Indeks inkluzivnosti: priročnik za razvoj šol, ki jih usmerjajo inkluzivne vrednote (Booth in Ainscow, 2016), temeljen. Dokument je bil nedavno preveden tudi v slovenščino (Majcen idr., 2025), z namenom podpiranja šol pri oblikovanju bolj inkluzivnih šolskih kultur, strategij in praks. Avtorja Indeksa inkluzivnosti (Booth in Ainscow, 2016) inkluzivno šolo namreč utemeljujeta na inkluzivnih vrednotah vzgoje in izobraževanja, ki so (bi morale biti) osnova prevpraševanja uvajanja in izvajanja sleherne pedagoške prakse. Vzgojno–izobraževalna dejavnost je vedno vrednotno utemeljena (Biesta, 211). Nekatere vrednote so bolj eksplisitne, izražene v ciljih kurikula, druge pa se implicitno prepletajo s subjektivnimi teorijami posameznih učiteljev ter se izražajo le preko njihovega pedagoškega ravnanja (Polak in Razdevšek Pučko, 1995). Razprave o vrednotah v vzgoji in izobraževanju so bile aktualne v 80–ih in 90–ih letih prejšnjega stoletja, zelo pogosto tudi v odnosu do oblikovanja šolske kulture. Kasneje so se ponovno intenzivneje pojavljale pred dobrim desetletjem, in sicer kot izraz potrebe po (ponovnem) uveljavljanju in razumevanju vrednot v šoli (Trontelj, 2013; Marentič Požarnik, 2014; Šinkovec, 2017). Glede na različne vidike

dogajanja v družbi, v odnosu do raznolikosti, do okolja, političnih kontekstov in tudi mednarodni dokumenti Združenih narodov pozivajo k premisleku o vrednotah, njihovem razumevanju oz. uresničevanju (United Nations, 2015). Namen prispevka je predstaviti koncept vrednotne pismenosti (Booth, 2011) in metodologijo Indeksa inkluzivnosti, v katerem so vrednote vzgoje in izobraževanja predstavljene v treh dimenzijah, med njimi pa ni hierarhije. Booth (2016) uvede tudi izraz oz. idejo »pismenosti o vrednotah« (values literacy), s katero poimenuje proces raziskovanja povezav med vrednotami in ukrepi na ravni šole, prav tako pa se sem pomen izraza povezuje s kritično pismenostjo v odnosu do dogajanja v lastni šoli, kot tudi globalno.

Metodologija:

Prispevek temelji na pregledu literature, izkušenj in raziskav vezanih na uporabo Indeksa inkluzivnosti (Booth in Ainscow, 2016) v šolah ter vključuje sistematično analizo in sintezo obstoječih znanstvenih virov. Indeks inkluzivnosti, ki je od avgusta 2025 na voljo v slovenskem jeziku, ponuja številne kazalnike, utemeljene na ključnih vrednotah (modrost, pogum, zaupanje, sočutje, nenasilje, trajnostnost, spoštovanje različnosti, skupnost, participacija, enakost, pravica, upanje, radost, lepota, ljubezen, iskrenost), ki vse udeležene v procesu vzgoje in izobraževanja nagovarjajo h komunikaciji o vrednotah t.j. pismenosti o vrednotah. Dobro poznavanje tega redko omenjenega koncepta s premisleki o konkretnih možnostih implementacije je namreč nujno, v kolikor želimo dosegati večjo inkluzivno naravnost šol.

Rezultati in ugotovitve:

Inkluzivnost v vzgoji in izobraževanju je proces razvijanja šole za vse, ki je podkrepjen s procesi udejanjanja inkluzivnih vrednot (Booth, 2017). Indeks inkluzivnosti s pomočjo kazalnikov in njim pripadajočim vprašanjem šole lahko vodi do povečevanja »pismenosti o vrednotah« in jo posledično podpira v njenem inkluzivnem razvoju. Pregled izkušenj z Indeksom inkluzivnosti v Veliki Britaniji in Nemčiji potrjuje potrebo po tovrstnih orodjih v šolah, še posebej v tistih družbenih kontekstih, kjer prevladujejo vrednote neoliberalizma. Uresničevanje vrednot, ki so pri nas zakonsko določene (npr. ZOFVI, 1996), se od šole do šole razlikuje, pri čemer je treba posebej poudariti vlogo vodje organizacije (Schein, 2017) oz. šole, ki na

osnovi svojih globokih prepričanj določa, usmerja in vzdržuje kulturo šole. Ravnatelj se skupaj s svetom šole odločajo, katere vrednote bodo prevladovala in kakšno šolo hočejo imeti, saj določajo vizijo in razvojne cilje. Za to pa so potrebni izpolnjeni nekateri pogoji: razumevanje vrednot oz. »pismenost o vrednotah« (Booth, 2016), (dobro) načrtovanje (Černetič idr., 2004) ter participacija vseh zaposlenih in učencev na šoli (Booth in Aiscow, 2016). V primeru, ko razvoja ne vodijo jasno izražene vrednote, potem lahko opazamo, da vrednote (p)ostajajo le »milo za pranje vesti« (Pečjak, 1999).

Ključne besede: inkluzivnost, vrednote, kultura šole, pismenost o vrednotah

Integracija umetne inteligence (ChatGPT) v osnovnošolski pouk kot spodbuda za razvoj digitalne in naravoslovne pismenosti

Nina Pišek (OŠ Hruševac Šentjur)

Datum: 18. 9.

Dvorana: Predavalnica 1A–Rimska

Ura: 13.40–14.00

Sekcija: Izkušnje in dileme v vzgojno–izobraževalnih institucijah

– primeri dobrih praks

Ozadje in namen:

Projekt, izveden v petem razredu osnovne šole, je bil usmerjen v razvoj naravoslovne pismenosti in raziskovalnih veščin učencev ob podpori umetne inteligence (ChatGPT) ter digitalnega orodja iMovie. V ospredju je bila integracija sodobnih tehnologij v pouk naravoslovja, kjer so učenci preučevali vremenske pojave, izvajali lastna opazovanja in meritve ter oblikovali vremenske napovedi v video obliki. Projekt je sledil sodobnim pristopom k poučevanju, ki združujejo znanstveno raziskovanje, digitalno ustvarjanje in sodelovalno učenje. Projekt je zasledoval več pedagoških ciljev, med katerimi so bili najpomembnejši: poglobljanje razumevanja vremenskih pojavov, razvijanje sposobnosti interpretacije zbranih podatkov, oblikovanje strukturiranih besedil s pomočjo umetne inteligence, uporaba digitalnih orodij za predstavitev znanja in krepitev timskega sodelovanja. Obenem je bil projekt zasnovan tako, da je spodbujal razvoj

kompetenc 21. stoletja, kot so kritično in ustvarjalno mišljenje, digitalna pismenost, komunikacija ter odgovorno sodelovanje v skupini.

Metodologija:

V raziskovalnem pristopu je bila uporabljena kvalitativna metoda, pri čemer je bila posebna pozornost namenjena strukturiranemu opazovanju v naravnem učnem okolju. Vnaprej pripravljeni opazovalni kriteriji so vključevali sodelovanje v skupini, uporabo digitalnih orodij, razumevanje meteoroloških pojmov in ustvarjalnost pri oblikovanju končnih izdelkov. Učenci so med izvedbo projekta beležili vremenske podatke, jih analizirali s pomočjo ChatGPT ter jih nato predstavili kot vremensko napoved v video obliki z uporabo iMovie. Za analizo zbranih podatkov je bila uporabljena metoda tematskega kodiranja. Ta pristop je vključeval sistematično prepoznavanje in razvrščanje vsebin po tematskih sklopih, kot so razumevanje naravoslovnih pojmov, uporaba umetne inteligence, digitalna ustvarjalnost, timsko delo in komunikacija. Podatki so izhajali iz več virov: opazovalnih listov, refleksij učencev, končnih video izdelkov in anketnih odgovorov. Na tej osnovi so bili oblikovani uvidi v kakovost učenja in razvoj digitalnih ter naravoslovnih kompetenc.

Rezultati in ugotovitve:

Analiza učenčevih dejavnosti in izdelkov je pokazala, da so bili vsi zastavljeni cilji v veliki meri doseženi. Učenci so pokazali dobro razumevanje osnovnih meteoroloških pojmov, kot so temperatura, oblačnost in zračni tlak, ter jih znali povezovati z vsakdanjimi vremenskimi razmerami. Samostojno so izvajali meritve in opazovanja ter interpretirali zbrane podatke. ChatGPT so uporabljali kot podporno orodje za oblikovanje besedil, kar je spodbujalo njihovo jezikovno izraznost, hkrati pa so morali besedila prilagoditi na podlagi lastnih empiričnih ugotovitev, kar je zahtevalo kritično presojanje in aktivno vključenost. Pri ustvarjanju video vsebin so učenci izkazali visoko stopnjo digitalnih veščin ter sposobnost sodelovanja v skupini. Kljub nekaterim izzivom, kot sta razumevanje pojma zračni tlak in uporaba orodja iMovie, so ob mentorstvu učitelja uspešno premagovali težave in zaključili nalogo. Samoevalvacijski instrumenti, kot so ocenjevalne lestvice za medsebojno vrednotenje, so razkrili visok nivo refleksije in sposobnost argumentiranega vrednotenja dela vrstnikov. Rezultati anketne analize so pokazali, da je bila izkušnja za večino učencev pozitivna: 80 % jih je kot najboljši del projekta

navedlo ustvarjanje vremenskih napovedi, 60 % pa je projekt ocenilo kot „zelo dober“. Pomemben didaktični učinek je bil tudi zaključek projekta, v katerem so učenci predstavili svoje izdelke mlajšim vrstnikom, kar je dodatno utrdilo učenje in spodbudilo prenos znanja. Projekt se je izkazal kot inovativen predvsem zaradi vključitve umetne inteligence kot didaktičnega pripomočka v osnovnošolski prostor. Uporaba ChatGPT je učencem omogočila praktično izkušnjo interakcije z naprednim digitalnim orodjem in prispevala k razvoju večdimenzionalnih kompetenc, ki so ključne za izobraževanje v digitalni družbi. Dokazi v obliki izdelkov, posnetkov in refleksij potrjujejo, da projekt ni le povečal digitalno pismenost učencev, temveč tudi njihovo naravoslovno razgledanost, ustvarjalnost in sposobnost sodelovanja.

Ključne besede: digitalna pismenost, ChatGPT, osnovna šola, naravoslovje, sodelovalno učenje, kritično mišljenje, umetna inteligenca, iMovie

Izdelava projektov v okviru 4. predmeta poklicne mature

Melita Kompolšek (Elektrotehniško-računalniška strokovna šola in gimnazija Ljubljana)

Datum: 18. 9.

Dvorana: Predavalnica 1A—Rimska

Ura: 14.00—14.20

Sekcija: Izkušnje in dileme v vzgojno—izobraževalnih institucijah
— primeri dobrih praks

Ozadje in namen:

Projektno učenje se v poklicnem izobraževanju vse pogostejše uveljavlja kot učinkovita pedagoška metoda, ki dijakom omogoča razvoj praktičnih veščin, samostojnosti, reševanja problemov ter povezovanje teoretičnih znanj s konkretnimi nalogami iz prakse. Raziskave (npr. Thomas, 2000; Bell, 2010; Kolmos idr., 2021) potrjujejo, da projektno učenje spodbuja globlje razumevanje vsebin, večjo motivacijo učencev ter boljšo pripravo na poklicno in visokošolsko okolje. Pri tem ima ključno vlogo mentor, ki dijaka vodi skozi proces načrtovanja, izvedbe in evalvacije. Četrty predmet na poklicni maturi v Sloveniji temelji prav na projektni metodi, pri čemer

je zaporedje dogodkov in aktivnosti, ki vodijo k izdelavi izdelka ali storitve, vnaprej določeno. Metoda zajema štiri ključne faze:

- Načrtovanje: Dijaki skupaj z mentorjem določijo idejno zasnovo, zbirajo informacije iz različnih virov ter načrtujejo potek dela (vključno z materiali, orodji, programsko opremo ipd.).
- Izvedba: Dijaki samostojno izdelajo izdelek oz. storitev. Ta faza je pogosto zahtevna, saj zahteva reševanje problemov in sprotno prilagajanje, zato je pomembno tesno sodelovanje z mentorjem.
- Dokumentacija: Dijaki pripravijo pisno poročilo, v katerem predstavijo proces in rezultate dela.
- Zagovor: Projekt se zaključi z ustnim zagovorom, ki vključuje predstavitev izdelka in strokovni pogovor.

Na Elektrotehniško–računalniški strokovni šoli in gimnaziji Ljubljana se dijaki najpogosteje odločajo za izdelavo računalniških iger ali spletnih strani s spletno trgovino, kar zahteva povezovanje znanja iz različnih področij (programiranje, načrtovanje, oblikovanje uporabniške izkušnje, testiranje). Namen raziskave je bil analizirati in ovrednotiti potek in rezultate projektov, ki so jih dijaki izvedli v okviru 4. predmeta poklicne mature, ter prepoznati primere dobre prakse. Poseben poudarek je bil na mentorski perspektivi – torej kako dijaki napredujejo, kakšne izzive imajo, kako rešujejo težave in katere lastnosti projektov vodijo do uspešnih in nadpovprečnih izdelkov.

Metodologija:

Raziskava je bila izvedena na vzorcu 14 projektov, ki so jih dijaki zaključnega letnika Elektrotehniško–računalniške strokovne šole in gimnazije Ljubljana izvajali v šolskih letih 2022/23 in 2023/24 v okviru 4. predmeta poklicne mature. Uporabila sem kombinacijo kvalitativne analize dokumentacije in intervjujev, s poudarkom na mentorski perspektivi. Podatki so bili zbrani z naslednjimi metodami: analiza projektne dokumentacije dijakov (načrti, poročila, tehnična dokumentacija, predstavitev), intervjuji z 10 dijaki, neposredno opazovanje in sprotno beleženje pri mentorskem spremljanju projektnega dela v fazah načrtovanja, izvedbe in testiranja ter analiza izdelkov (funkcionalnosti, tehnična izvedba, uporabniški vmesnik, odzivnost na testiranje). Projekte sem razvrstila v dve glavni kategoriji:

spletne strani s spletno trgovino (8 primerov), računalniške igre (6 primerov). Za identifikacijo primerov dobre prakse sem oblikovala naslednje evalvacijske kriterije: stopnja samostojnosti dijaka pri izvedbi, kakovost načrtovanja (npr. priprava ER–diagrama, koncepta igre), funkcionalnost končnega izdelka, vključevanje testnih uporabnikov in odzivanje na povratne informacije, kakovost dokumentacije in refleksije pri zagovoru. V okviru vsakega projekta sem analizirala tudi procesne elemente (npr. iterativnost razvoja, odpravljanje napak, izbira tehnologij) ter ocenila kakovost izdelka iz vidika uporabniške izkušnje in tehnične izvedbe.

Rezultati in ugotovitve:

V raziskavo je bilo zajetih 14 projektov, ki so jih dijaki zaključnega letnika izvedli v okviru 4. predmeta poklicne mature. Projekti so bili razdeljeni v dve vsebinski skupini: spletne strani s spletno trgovino (8 projektov) in računalniške igre (6 projektov). Analiza je bila izvedena na podlagi projektne dokumentacije, opazovanja med mentorskim procesom, analize končnih izdelkov in povratnih informacij mentorjev ter testnih uporabnikov.

1. Spletne trgovine (N = 8)

Vsi projekti so vsebovali osnovne funkcionalnosti: registracija/prijava uporabnikov (8/8), brskanje po izdelkih in košarica (8/8), oddaja naročil (7/8), administrativni vmesnik za upravljanje izdelkov (6/8).

Uporabljene tehnologije: HTML, CSS, JavaScript, PHP, MySQL.

V 7 projektih so dijaki samostojno pripravili ER–diagram in zasnovali podatkovno bazo. V 5 primerih so bili vključeni osnovni varnostni mehanizmi (npr. preverjanje vnosov, zaščita gesel).

2. Računalniške igre (N = 6)

Dijaki so razvili igre v okoljih: Unity (4 projekti), Godot (2 projekta).

Vse igre so vsebovale naslednje elemente: osnovno igralno mehaniko (gibanje, skakanje, interakcija s sovražniki), sistem točkovanja (6/6), zvočne učinke (5/6), osnovno zgodbo ali ozadje (4/6).

Testiranje z najmanj 2 uporabnikoma je bilo izvedeno v 5 primerih. V treh igrah so uporabniki poročali o dobri igralni izkušnji, intuitivnih kontrolah in ustrezni stopnji težavnosti.

Za identifikacijo dobrih praks so bili uporabljeni naslednji kriteriji: jasno strukturirano načrtovanje projekta, samostojnost dijaka

pri reševanju težav, vključevanje testnih uporabnikov in odziv na njihove povratne informacije, kakovost in uporabnost končnega izdelka (tehnična izvedba, uporabniška izkušnja), kakovost dokumentacije in refleksije pri zagovoru. Na podlagi teh kriterijev smo kot izrazite primere dobre prakse prepoznali 4 projekte (2 iz vsake skupine). Ti so izstopali po: rednem beleženju napak in izboljšav (npr. dnevnik sprememb), doslednem prototipiranju in sprotne testiranju posameznih modulov, vključevanju dodatnih funkcionalnosti (npr. odziven dizajn, večjezičnost), estetsko dovršenem in uporabniku prijaznem vmesniku. Razvoj projektov, kot so računalniške igre in spletne trgovine, predstavlja za dijake kompleksen proces, ki zahteva razumevanje različnih tehnoloških področij in veščin: načrtovanja, programiranja, testiranja in oblikovanja uporabniške izkušnje. Vsi analizirani projekti so dosegli zastavljene cilje in delujejo kot funkcionalni prototipi, ki bi jih bilo mogoče z nekaj dodatnega razvoja uporabiti tudi v praksi. Poudariti velja, da je bil v vseh primerih ključnega pomena mentorski odnos, še posebej pri reševanju težav, spodbujanju samostojnosti in zagotavljanju kakovosti izdelkov.

Ključne besede: projekt, mentorstvo, računalniške igre, spletna trgovina, spletna stran

Izzivi digitalizacije in umetne inteligence v vzgoji in izobraževanju

Digitalne strategije v osnovnih šolah: analiza prisotnosti, dinamike in vsebinskih poudarkov na podlagi podatkov raziskave ICILS 2023

Simona Bezjak (Pedagoški inštitut), Alenka Jurič Rajh (Pedagoški inštitut)

Datum: 18. 9.

Dvorana: Predavalnica 4

Ura: 13.00–13.30

Sekcija: Izzivi digitalizacije in umetne inteligence v vzgoji in izobraževanju

Ozadje in namen:

Digitalizacija izobraževanja od šol ne zahteva le tehnične opremljenosti, ampak predvsem pedagoško pripravljenost, kar predstavlja bistveno večji izziv (Bezjak in Jurič Rajh, 2025). Pomemben vidik

tega procesa je razvoj premišljenih, kontekstualiziranih in pedagoško utemeljenih strategij uporabe informacijsko-komunikacijske tehnologije (IKT). Na ravni šol so te strategije pogosto zapisane v strateških načrtih oziroma vizijah, s katerimi šole strukturirajo svoj pristop k rabi IKT v podporo poučevanju in učenju (Vanderlinde idr., 2012). Po raziskavi OECD (Boeskens in Meyer, 2025) se v nekaterih državah od šol zahteva, da pripravijo namenske načrte v zvezi z digitalizacijo izobraževanja, druge le-to vključijo v že obstoječe, splošne načrte šole, tretje pa nimajo posebnih zahtev na tem področju. Čeprav imajo ti dokumenti lahko pomembno vlogo pri oblikovanju digitalne šolske kulture, v Sloveniji spadamo (po podatkih OECD) v zadnjo kategorijo, zato o prisotnosti, vsebini in nastajanju tovrstnih dokumentov v šolah vemo razmeroma malo. Prispevek temelji na konceptih digitalnega vodenja in strateškega načrtovanja v izobraževanju, ki poudarjajo pomen sodelovanja med vodstvom, učitelji in strokovnimi skupinami pri oblikovanju šolskih strategij (Sosa-Díaz idr., 2022). Aktivna vloga ravnatelja pri spodbujanju pedagoškega sodelovanja in ustvarjanju skupne vizije je praviloma povezana z višjo stopnjo uporabe digitalne tehnologije pri poučevanju (Ilomäki in Lakkala, 2018), digitalno vodenje pa prispeva k transformaciji praks znotraj šol (Sterrett in Richardson, 2020). Ravnatelji lahko prek podpore skupnostim praks spodbujajo razvoj digitalne pedagogike in izboljšujejo kakovost učnega procesa (Väätäjä, 2023). Cilj prispevka je empirično preučiti, v kolikšni meri osnovne šole v Sloveniji oblikujejo in posodablajo načrte za uporabo IKT, katere vsebinske poudarke ti vključujejo ter kdo znotraj šole aktivno sodeluje pri tem procesu. Raziskava se osredotoča tudi na kulturo v kolektivih, natančneje na zaznano skupno razumevanje pedagoške rabe IKT in prisotnost strokovnega dialoga med učitelji. Prispevek tako ponuja vpogled v prakse oblikovanja in delovanja digitalnih strategij v slovenskih osnovnih šolah.

Metodologija:

Prispevek temelji na podatkih Mednarodne raziskave računalniške in informacijske pismenosti (ICILS 2023), natančneje na odgovorih slovenskih ravnateljev v vprašalniku za šole. Analiza vključuje tri ključne dimenzije: (1) obstoj in zaznano funkcionalnost formaliziranega načrta za uporabo IKT pri poučevanju, (2) pogostost njegovega posodabljanja ter (3) vsebine, ki jih šole vključujejo v ta načrt. Na podlagi trinajstih konkretnih področij, ki jih vprašalnik opredeljuje

kot možne sestavine šolskih načrtov za uporabo IKT (npr. komunikacija, priprava učnih gradiv), smo oblikovali tematske sklope, ki omogočajo vpogled v konceptualno strukturo šolskih digitalnih strategij. Poleg tega v analizo vključujemo tudi organizacijski vidik oblikovanja načrtov. Osredotočamo se na notranje akterje, kot so ravnatelji, formalno določene strokovne skupine za IKT in posamezni učitelji, ki prispevajo k vzpostavitvi ali revidiranju digitalnih vizij. Upoštevamo tudi stališča ravnateljev glede obstoja skupnega razumevanja rabe IKT med učitelji ter prisotnosti strokovnega dialoga v kolektivu. Analize so izvedene z orodjem RALSA (Mirazchijski, 2021), ki omogoča ustrezno obravnavo kompleksnega vzorčenja in uporabo uteži.

Rezultati in ugotovitve:

Rezultati kažejo, da 42 % osnovnih šol v Sloveniji nima formaliziranega načrta za uporabo IKT pri poučevanju in učenju. Med šolami, ki načrt imajo, jih 46 % meni, da ta pripomore k učinkovitejši uporabi IKT, medtem ko 12 % ravnateljev ocenjuje, da njihov načrt nima posebnega vpliva. Pogostost posodabljanja načrtov variira: skoraj polovica šol ga posodablja enkrat letno, približno petina poroča o stalnem procesu izboljševanja. Vsebina načrtov je največkrat vezana na podporo administrativnim in organizacijskim procesom, manj pogosto pa vključuje pedagoške vidike rabe IKT. Na večini šol je v proces oblikovanja načrta vključen ravnatelj, pogosto tudi IKT koordinatorji in učitelji, ki za to niso formalno zadolženi. Analiza, ki je preučila povezavo med zaznano funkcionalnostjo načrta in zaznanim skupnim razumevanjem rabe IKT med učitelji, pa kaže nepričakovani vzorec. Povprečne ocene so bile nekoliko višje v šolah, kjer načrt obstaja, a ga ravnatelji ne ocenjujejo kot posebej uporabnega, najnižje pa tam, kjer naj bi bil načrt funkcionalen. Šole brez načrta so bile vmes. Čeprav razlike niso izrazite, to odpira vprašanje, ali tovrstni dokumenti spodbujajo strokovno usklajenost, ali pa so za to ključni drugi dejavniki. Ugotovitve tako razkrivajo večplastnost odnosa med digitalnim načrtovanjem in pedagoškim delovanjem ter poudarjajo potrebo po nadaljnjem raziskovanju digitalnega vodenja v šolah.

Ključne besede: digitalne strategije, IKT v izobraževanju, vodenje šol, osnovna šola, ICILS 2023

Kakšne daljnosežne spremembe na področju znanja in spretnosti prinaša digitalizacija branja in pisanja ter uporaba umetne inteligence (UI) v vzgojno–izobraževalnem prostoru – interdisciplinarni pogledi

Simona Tancig (Univerza Sigmunda Freuda Dunaj, podružnica Ljubljana)

Datum: 18. 9.

Dvorana: Predavalnica 4

Ura: 13.30–14.00

Sekcija: Izzivi digitalizacije in umetne inteligence v vzgoji in izobraževanju

Ozadje in namen:

Današnji čas označuje izjemno hiter razvoj digitalne tehnologije, ki pomembno spreminja izobraževalni prakso in politiko. Področje temeljnih znanj in spretnosti se z digitalizacijo in UI močno spreminja. Branje tiska izrazito upada, podobno izginja pisanje z roko, ki ga nadomešča uporaba tipkovnice. Obe veščini sta pomembni kulturni pridobitvi. Hkrati rezultati mednarodnih raziskav različnih pismenosti (PIRLS, PISA, ICCS, ICILS in TIMMS) kažejo precejšnje nazadovanje. Tudi raziskave učenja na daljavo (Covid–19) kažejo nekatere sorodne ugotovitve, kot so negativni vplivi na kognitivno in čustveno–socialno področje. Na drugi strani se srečujemo s pomembnimi deklaracijami za obe področji, npr. Deklaracija iz Stavangerja o prihodnosti branja, Ljubljanski manifest o pomenu branja na višji ravni in številnimi priporočili strokovnih javnosti in agencij za javno zdravje o omejitvi uporabe zaslonov. Problematične plati čezmerne digitalizacije še posebno izstopajo z izjemno hitrim razvojem UI in njenim uvajanjem v vzgojno–izobraževalni prostor, kar poleg etičnih in varnostnih vprašanj izpostavlja problematiko verodostojnosti informacij in virov, zmanjšanje kognitivne dejavnosti in kritičnosti, vprašanja avtonomije ipd. Hiter razvoj digitalne tehnologije ima poleg tveganja tudi nekatere potencialno koristne učinke, npr. personalizirano učenje. Digitalizacija, vključno z UI, pomembno vpliva na naš odnos to tehnologije in tudi spreminja naš način življenja, dela in izobraževanja. V tej luči je še posebno pomemben uvid, da UI bere (ogromna zbirka gradiv, do katere dostopa) in tudi piše (znanstvena, literarna in druga dela) ter tudi misli (interpretira in presoja) namesto nas. Namen prispevka je podati znanstveno razumevanje sprememb (psiholoških, pedagoških in nevroznanstvenih), ki jih digitalizacija vključno z UI prinaša

v naš šolski prostor in ki imajo lahko daljnosežne posledice za branje, pisanje, učenje in razvoj kompetenc, in kako se soočati z njimi. Prispevek vključuje sintezo ugotovitev interdisciplinarnih raziskav, ki pojasnjujejo spremembe v kogniciji, čustveno-socialnih procesih in nevroloških korelatih na omenjenih področjih digitalizacije ter kakšne implikacije imajo ugotovitve za edukacijski prakso in politiko.

Metodologija:

Pri izboru raziskovalnih gradiv in člankov smo upoštevali interdisciplinarnost raziskav, njihovo teoretično poglobljenost in njihove implikacije za področje vzgoje in izobraževanja. Sledili smo tudi kriteriju različnosti metodoloških principov od kvantitativnih, npr. metaštudije in eksperimentalne raziskave, do kvalitativnih, npr. fenomenološke študije. Izbrane interdisciplinarne raziskave so vključevale razvojno-psihološko, pedagoško-psihološko problematiko, edukacijsko nevroznanost in kognitivno znanost. Za boljšo razjasnitev raziskovalne problematike smo upoštevali tudi paradigmatško področje utelešene kognicije, ki stopa v osredje sodobnih raziskav o vplivu digitalizacije na vzgojo in izobraževanje kot tudi širše na človekovo dejavnost in sodobno družbo. Za kritičen pregled in analizo, primerjavo in združevanje ugotovitev raziskav smo uporabili metodo analize, komparativno metodo in sintetično raziskovalno metodo

Rezultati in ugotovitve:

Vpliv digitalizacije na bralno pismenost je dobro raziskan in podprt z interdisciplinarnimi raziskavami. Z digitalizacijo branje daljših besedil upada in manj spodbuja kognitivne funkcije. Pri branju tiskanih besedil sta večja poglobljenost in zatopljenost v branje, bolj se spodbujajo višjenivojski kognitivni procesi in čustveno doživljanje. Branje tiskanega gradiva na dolgi rok izboljša sposobnost razumevanja veliko bolj (tudi 6 do 8-krat) kot branje digitalnih besedil. Možna razlaga je, da imajo digitalna besedila pogosto skromno besedišče, manj kompleksno sintakso, manj zapleteno razmišljanje in uporabljajo pretežno neformalni jezik. Digitalna »revolucija« ima tudi nekatere pozitivne učinke, npr. besedilne vsebine so bolj dostopne različnim bralcem glede njihovih potreb in sposobnosti. Možgansko omrežje za branje oblikujemo z učenjem skozi individualni razvoj in ga nismo razvili v času evolucije. Za branje

kot tudi druga področja učenja velja zlato pravilo nevroznanosti ‚uporablaj ali izgubi‘. Pisanje z roko je pomembno za razvoj kognitivnih funkcij, samoregulacije in drobne motorike. Omogoča boljše razumevanje in višjenivojsko znanje. Aktivacija možganov je statistično pomembno večja pri pisanju na papir v primerjavi s tipkanjem ali pisanjem na tablico na področjih, pomembnih za verbalni spomin, vizualno predstavljivost in področje hipokampusa (spomin in navigacija). Pisanje z roko pomembno prispeva k učinkovitemu branju. Med branjem se ponovno aktivirajo področja možganov, ki so aktivna pri pisanju. Med priložnostmi uporabe UI ima pomembno mesto personalizirano učenje glede na različne potrebe, sposobnosti in zmožnosti. Pomembna tveganja predstavljajo pretirano zanašanje na UI, zmanjšanje kritičnega mišljenja, kreativnosti in avtonomije ter slabše reševanje problemov. Uporaba UI odpira tudi potrebo po vzpostavitvi varnostnih protokolov in etičnih smernic. Pomembno je vzpostaviti ravnotežje med digitalnim in analognim ter razvijati digitalno pismenost.

Ključne besede: branje, pisanje, vzgoja in izobraževanje, digitalizacija, umetna inteligenca

Nevro-kognitivni vidiki branja in učenja s papirja in z zaslonov

Amanda Saksida (Pedagoški inštitut), Laura Blaznik (Pedagoški inštitut),
Igor Žnidaršič Žagar (Pedagoški inštitut)

Datum: 18. 9.

Dvorana: Predavalnica 4

Ura: 14.00–14.30

Sekcija: Izzivi digitalizacije in umetne inteligence v vzgoji in izobraževanju

Ozadje in namen:

Bralno razumevanje v zadnjih desetletjih med odrasčajočo populacijo strmo upada, del razlogov za to pa je mogoče najti v digitalizaciji branja. Dosedanje raziskave kažejo, da se branje zaslona v primerjavi z branjem s papirja lahko povezuje z višjim kognitivnim naporom in večjo utrujenostjo, kar lahko razberemo iz povečanega števila vrhov elektrodermalne aktivnosti, povečane dolžine fiksacij, višjih theta in nižjih gamma ali beta vrednostih pri EEG spektralni analizi ter s slabšim razumevanjem besedil v primerjavi z branjem

s papirja kljub osebni prepričanosti udeležencev, da razlik ni (npr. Froud idr., 2024; Delgrado idr., 2018; Halamish in Elbaz, 2020; Mangen idr., 2013, Zivan idr., 2023). Ker pa bralna uspešnost ni vedno odvisna od medija, na katerem branje poteka, je možno, da napor ter trud, ki ju zahteva branje z ekranov, nista vedno vidna in z lahkoto merljiva (Brüggemann idr., 2023; Lee idr., 2024). Vprašanje je torej, kakšne so razlike v fizioloških odzivih, ko ni vidnih vedenjskih razlik v bralnem razumevanju. In če so, ali so tako izrazite, da omogočajo natančno klasifikacijo načina branja zgolj na podlagi nevrofizioloških odzivov ter kateri odzivi te razlike najbolj jasno izkazujejo.

Metodologija:

V okviru pilotne študije smo testirali dve skupini osnovnošolskih otrok. Skupina 1 je vključevala učence 4. razreda ($N = 17$), skupina 2 pa učence 9. razreda in enega dijaka 1. letnika srednje šole ($N = 13$). Vsak udeleženec je prebral eno besedilo na papirju in eno na računalniškem zaslonu, pri čemer so bila besedila in vrstni red predstavitve naključno razporejeni. Besedila za 4. razred so bila izbrana izmed prosto dostopnih besedil mednarodne raziskave PIRLS, besedila za 9. razred pa izmed besedil mednarodne raziskave PISA. Po vsakem branju so učenci izpolnili vprašalnik za preverjanje razumevanja, prav tako del raziskav PIRLS in PISA. Istočasno so bili zbrani nevrofiziološki podatki s tremi senzorji: EEG (elektroencefalografija), GSR (galvanski odziv kože) in očesno sledenje. Podatke treh senzorjev smo pred analizo predhodno obdelali z validiranimi metodami za vsak senzor: odstranjene so bile neustrezne meritve in artefakti. Za EEG smo podatke obdelali s spektralno analizo ter tako pridobili povprečne vrednosti v alfa, beta, theta, in gama frekvenčnem območju valovanja; pri galvanskem odzivu kože smo merili število vrhov; pri podatkih iz eye-trackerja pa smo pridobili podatke o očesnih mežikih, številu fiksacij in sakad ter smeri fiksacij.

Rezultati in ugotovitve:

Pri testu razumevanja so udeleženci pokazali nekoliko (toda ne statistično pomembno) boljše rezultate pri branju s papirja v primerjavi z ekranom kljub krajšemu času odgovarjanja. Majhne razlike lahko pripišemo optimiziranim pogojem za branje tako z ekrana kot s papirja, dolžini tekstov ter odsotnosti časovnih omejitev za udeležence. Kljub majhnim vedenjskim razlikam so nevrofiziološki odzivi pokazali dovolj različne vzorce odzivanja med branjem s papirja

in branjem z ekrana, da so klasifikacijski modeli (logistična regresija, Random forest, SVM, gradientno ojačevanje, Naivni Bayes), ki smo jih uporabili, da smo lahko vzeli v ozir podatke z vseh treh senzorjev, lahko uspešno ločili med obema načinoma branja; najboljši med njimi, Random forest, z 81–odstotno uspešnostjo. Spremenljivke, ki najbolj pomembno kažejo na razlike med branjem z ekrana in s papirja, so: smer sakad, dolžina fiksacij, število mežikov ter jakost gamma, theta in beta valovanja. Nadaljnje analize bodo pokazale, ali so pri razumevanju besedil razlike med težjimi in lažjimi vprašanji ter kako natančno fiziološki odzivi kažejo na razlike med pozornostjo in kognitivnim naporom pri brnaju z ekrana in branju s papirja.

Ključne besede: branje, bralni medij, nevrofiziološki odzivi, EEG, eye-tracking

Profesionalni razvoj pedagoških delavcev

Od individualne kompetentnosti do kompetentnega sistema: vloga vodij učečih se skupnosti v predšolski vzgoji

Jerneja Jager (Pedagoški inštitut), Mateja Režek (Pedagoški inštitut)

Datum: 17. 9.

Dvorana: Predavalnica 4

Ura: 14.00–14.30

Sekcija: Profesionalni razvoj pedagoških delavcev

Ozadje in namen:

Pomen usposobljenih strokovnih delavcev na področju predšolske vzgoje je na ravni EU prepoznan v več strateško pomembnih dokumentih. Eden izmed novejših (NESET, 2024), skupno refleksijo prakse izpostavlja kot ključen element učinkovitega profesionalnega razvoja in kakovosti predšolske vzgoje, pri čemer profesionalne učeče se skupnosti predstavljajo osrednji del oblikovanja pobud za profesionalni razvoj. Raziskave kažejo, da individualne kompetence strokovnega delavca same po sebi niso dovolj za zagotavljanje kakovosti – potreben je „kompetenten sistem“, ki vključuje sodelovanje med posamezniki, timi in institucijami, ter kompetentno upravljanje na ravni politike (Urban idr., 2012). Kompetenten sistem se

na institucionalni ravni odraža v vzpostavljenih učečih se skupnostih, v katerih imajo strokovni delavci priložnost za refleksijo lastne prakse in načrtovanje sprememb, kar vodi k višji kakovosti pedagoškega dela in s tem k boljši podpori razvoju ter dobrobiti otrok. Ključni predpogoj za sodelovanje in medsebojno podporo strokovnih delavcev v učeči se skupnosti je vzpostavitev medsebojnega zaupanja ter občutka sprejetosti, ki se lahko razvije le pod vodstvom izkušenega vodje. Vodja je nekdo, ki skupini pomaga zastavljati prava vprašanja, povezovati in razvijati ideje, nuditi kontekst in podporo, ter ohraniti osredotočenost na nalogo (Kennedy, 2024). Pri tem so ključne mehke veščine vodenja, ki jih vodja poseduje: komunikacijske veščine, reševanje problemov, upravljanje s skupino, prilagodljivost, empatija ipd., pri razvijanju katerih vodje potrebujejo podporo s strani raziskovalcev in pedagoških vodij, kot tudi primernih orodij za refleksijo prakse (NESET, 2024). V okviru naše raziskave smo želeli ugotoviti, kako oblike profesionalnega razvoja, ki se izvajajo skozi daljši čas, z vmesnim premorom za implementacijo sprememb v prakso ter z zagotovljenim časom za refleksijo uvedenega, vplivajo na prakso vodenja učečih se skupnosti.

Metodologija:

V šolskem letu 2024/25 smo s skupino 14 vodij učečih se skupnosti v sodelujočem vrtcu akcijsko raziskovali področje mehkih veščin vodenja. Raziskovanje je temeljilo na začetni evalvaciji potreb v kontekstu mehkih veščin vodenja, izvedbi ciljno usmerjenih usposabljanj, na katerih smo uvajali vsebine, identificirane v začetni evalvaciji, sproti refleksiji in preizkušanju novo usvojenih znanj v praksi. Začetno evalvacijo potreb smo izvedli v obliki fokusnih skupin. Serijo petih kontinuiranih usposabljanj smo izvedli po metodi učeče se skupnosti (Brajković, 2019). Učeča se skupnost je strukturirano srečanje, na katerem se udeleženci povežejo, reflektirajo lastno prakso, oblikujejo skupno razumevanje vsebine na podlagi novih spoznanj, oblikujejo akcijski načrt za uvedbo sprememb v lastno prakso, ter izvedejo evalvacijo srečanja. Po vsakem usposabljanju so udeleženci, vsak s svojo učečo se skupnostjo, v kateri imajo vlogo vodje, izvedli srečanje, na katerem so v svoje vodenje uvedli novost, predstavljeno v okviru usposabljanja. Izzive in uspehe so podelili na naslednjem usposabljanju, v delu, ki je bil namenjen refleksiji prakse. V delu srečanja, namenjenem oblikovanju skupnega razumevanja, smo posredovali informacije, vezane na potrebe, zabeležene

v okviru začetne evalvacije. Udeleženci so tako prejeli dodatna znanja na področju podajanja pravil, upravljanja s časom, upravljanja s skupino udeležencev in komunikacije.

Rezultati in ugotovitve:

Zaključno evalvacijo smo izvedli v obliki fokusne skupine. Ugotovili smo, da oblike profesionalnega razvoja, ki potekajo skozi daljše časovno obdobje, vključujejo vmesne premore za uvajanje sprememb v prakso ter zagotavljajo čas za refleksijo teh sprememb, učinkovito spodbujajo konkretne izboljšave pri vodenju učečih se skupnosti. Takšen pristop podpira vodje učečih se skupnosti pri samoevalvaciji in refleksiji lastnega dela, spodbuja strokovne razprave med kolegi, ter prispeva k trajnosti sprememb v praksi. Podobno navaja tudi literatura (npr. Wesley in Buysse, 2006). Dejavniki, ki prispevajo k učinkovitosti tovrstne dejavnosti profesionalnega razvoja, vključujejo: rednost srečanj, klimo v skupini, podporo kolegov – vodij učečih se skupnosti, podporo vodstva vrtca, pripravljenost na uvajanje sprememb s strani vodij učečih se skupnosti, že vzpostavljeno učečo se kulturo v zavodu ter podporo zunanega izvajalca pri refleksiji prakse in vpeljevanju novih vsebin za razvijanje mehkih veščin vodenja.

Gljučne besede: mehke veščine vodenje, učeča se skupnost, profesionalni razvoj, akcijsko raziskovanje, vodja učeče se skupnosti

Metodologija PRME i5 v poslovnem izobraževanju

Judita Peterlin (Univerza v Ljubljani, Ekonomska fakulteta)

Datum: 17. 9.

Dvorana: Predavalnica 4

Ura: 14.30–15.00

Sekcija: Profesionalni razvoj pedagoških delavcev

Ozadje in namen:

Na konferenci želim predstaviti izobraževanje pedagogov (Dimovski idr., 2022; Penger idr., 2015; Peterlin, 2024; Peterlin, 2016; Peterlin idr., 2013) na poslovnih šolah po metodi, ki so jo razvili pedagogi v okviru skupnosti PRME – Principles for Responsible Management Education in se imenuje pet učinkov – i5. Načela

za izobraževanje odgovornega managementa (PRME) so pobuda, ki jo podpirajo Združeni narodi in je bila ustanovljena leta 2007 ter si prizadeva povečati prepoznavnost trajnostnega razvoja v poslovnem izobraževanju s pomočjo sedmih načel, osredotočenih na služenje družbi in varovanje našega planeta. PRME vključuje poslovne šole in šole za management, da zagotovijo bodočim vodjem veščine, potrebne za uravnoteženje gospodarskih, okoljskih in družbenih ciljev, hkrati pa opozarjajo na cilje trajnostnega razvoja (SDG) in usklajujejo akademske ustanove z delom Globalnega dogovora ZN. Kot prostovoljna pobuda z več kot 800 podpisniki po vsem svetu je PRME postala največja povezovalna entiteta med Združenimi narodi in visokošolskimi ustanovami, povezanimi z razvojem odgovornih managerjev.

Metodologija:

Uporabljena metodologija se imenuje i5, kjer i pomeni učinek (angl. impact). Gre za 5 načinov, kako lahko na poslovni šoli prispimo k razvoju trajnostnih vodij: 1) poudariti namen in smiselnost učenja; 2) spodbujati veselje in dobrobit študentov in širših deležnikov; 3) razvijati podpirajoče se družbene interakcije; 4) spodbujati aktivno angažiranost; in 5) oblikovati študijske zanke izvedbe, povratne informacije in refleksije s strani študenta. Znotraj petih večjih vsebinskih sklopov so določene tudi metode in tehnike, ki jih lahko profesorji in pedagoški sodelavci uporabijo na različne načine, npr. zgled, personalizacija, kontemplacija, razmišljanje o učinkih študentovih dejanj, spodbujanje graditve skupnosti, timskega dela, povezovanja, odgovorne rabe tehnologije, sočutja, raziskovanja ipd.

Rezultati in ugotovitve:

Pri razvijanju in uporabi PRME i5 metodologije poslovnih veščin trajnostnih vodij pedagogi s celega sveta na naših rednih hibridnih srečanjih ugotavljamo, da je ključno, da se ta odvija v skupnosti pedagogov, ki delijo svoje izkušnje, prakse, primere dobrih praks in napake, zagate brez olepševanja, ki bi povzročilo morebitno vzdusje normiranja ali toksičnega primerjanja. Potrebno je začeti z razvijanjem trajnostnih poslovnih veščin študentov z majhnimi koraki, ki sčasoma prerastejo v večje spremembe študijskega programa. Na podlagi večletnega projekta članic združenja PRME je nastal priročnik, ki nudi tako bogata interdisciplinarna teoretična izhodišča, kot tudi primere dobrih praks po vsem svetu na poslovnih šolah.

Hkrati je na voljo tudi delovni zvezek in spletna stran, ki nudi dodatna gradiva za uporabo ali nadgradnjo. Na konferenci bo prikazana nadgradnja s primeri lastne prakse, načrtom konkretnih korakov, ki so bili implementirani, saj je avtorica prispevka sodelovala pri izdaji knjige, ki prikazuje praktično uporabo 15 metod na poslovnih šolah po svetu. V monografiji *Viewbook – Putting 15 into practice* je avtorica prispevka predstavila spodbujanje bralne kulture na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z načeli 15. Na konferenci bo predstavljen primer trajnostnega izobraževanja v kontekstu poslovnih šol ter predstavljena metodologija 15 kot del širše pobude PRME. Avtoričino lastno raziskovalno delo in praktični preizkus predstavljenega pristopa bo osvetljen na primeru spodbujanja bralne kulture v mednarodni predavalnici študentov. Konkretna izvedba bo osvetljena na primeru Lova na zaklad, ki smo ga izvedli na podlagi branja knjige *Nepozabne*: ilustrirali bomo, kako so bile posamezne metode 15 uporabljene, v katerem kontekstu in s kakšnimi odzivi. Avtorica je pobudnica in razvojni vodja pri razvoju in implementaciji 15 metodologije v okviru spodbujanja bralne kulture med mednarodnimi študenti.

Ključne besede: visokošolsko izobraževanje, medgeneracijsko sožitje, poslovne veščine, načela, trajnostno vodenje

Razvijanje sporazumevalne zmožnosti otrok na prehodu iz vrtca v osnovno šolo – pogledi strokovnih delavcev

Barbara Baloh (Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta Koper),
 Martina Žnidaršič (OŠ Miroslava Vilharja Postojna)

Datum: 18. 9.

Dvorana: Predavalnica 34

Ura: 11.30–12.00

Sekcija: Profesionalni razvoj pedagoških delavcev

Ozadje in namen:

Sporazumevalna zmožnost, ki vključuje tako sprejemanje kot tudi tvorjenje najprej govorjenih, nato pa tudi pisnih, besedil je ena temeljnih zmožnosti, ki se pri otrocih začne razvijati že zelo zgodaj. Gre za zmožnost učinkovitega in ustreznega izražanja ter sporazumevanja v različnih socialnih in situacijskih kontekstih, kar je

ključnega pomena za vključevanje otrok v vrstniške skupine, odnose z odraslimi ter za nadaljnje učenje in šolski uspeh. Jezik kot orodje mišljenja, izražanja čustev, gradnje identitete in razumevanja sveta ima v otrokovem razvoju osrednjo vlogo, zato je kakovostna spodbuda njegovi sporazumevalni zmožnosti v vrtcu ter na prehodu iz vrtca v šolo izjemnega pomena. Prav tako je pomembno, da v vzgojno–izobraževalno delo v tem obdobju vključujemo sodobne didaktične smernice, ki temeljijo na spoznanjih o večjezičnem razvoju, pomenu igre za učenje jezika, aktivni participaciji otrok, ter vlogi interakcije med vrstniki in z odraslimi. Govora je o vzgojitelju in učitelju kot razmišljujočem praktiku, ki od posameznika zahtevata znanje, spretnosti in osebnostne lastnosti za soočanje z izzivi sodobne vzgoje in izobraževanja. Razmišljujoči praktik se ne opira le na pridobljena znanja in razvite spretnosti, temveč jih kritično ovrednoti ter v luči specifičnih kontekstualnih okoliščin smiselno preoblikuje, integrira in nadgradi, kar mu omogoča prilagajanje pedagoškega delovanja kompleksnim in spreminjajočim se izzivom vzgojno–izobraževalne prakse. Na področju jezika v predšolskem in zgodnjem šolskem obdobju gre za učinkovito rabo različnih jezikovnih spodbud, razvijanja poimenovalne zmožnosti, pripovedovanja, branja kakovostne otroške literature, razvijanja predopisnejevalnih dejavnosti do ustvarjalnega govornega izražanja, kar mora postati sestavni del vsakodnevnih dejavnosti v vrtcu in šoli. Le s premišljenim in celostnim pristopom lahko prispevamo k temu, da bosta vrtec in šola prostor, ki spodbujata rast vseh razsežnosti sporazumevalne zmožnosti. Prispevek obravnava mnenja vzgojiteljev o razvijanju sporazumevalne zmožnosti pri otrocih starih 5 do 6 let, v predšolskem obdobju, pri čemer se osredotoča na razumevanje kompleksnosti tega procesa v vsakdanji praksi v vrtcu ter na prehodu iz vrtca v šolo.

Metodologija:

Uporabili smo kvantitativno in kvalitativno opisno metodo pedagoškega raziskovanja. Za potrebe raziskave sta bila uporabljena anketni vprašalnik, ki je vseboval vprašanja, vezana na demografske podatke (spol, dosežena stopnja izobrazbe, delovne izkušnje, strokovni naziv, delo v oddelku), drugi del je vseboval vprašanja zaprtega in odprtega tipa ter polstrukturiran intervju. Vprašalnik so reševali zaposleni na delovnem mestu vzgojitelj, ki delajo z otroki starimi od 5 do 6 let, intervjuje smo izvedli z učitelji, ki so zaposleni

v različnih slovenskih osnovnih šolah. Celotni vzorec je sestavljalo 123 vzgojiteljev, zaposlenih v različnih vrtcih po Sloveniji, in 20 učiteljev od tega 13 zaposlenih na delovnem mestu učitelj razrednik in 7 zaposlenih na delovnem mestu drugi učitelj v prvem razredu. Zbrani podatki so bili obdelani s pomočjo programa IBM SPSS Statistics, verzija 27. Po urejanju in kodiranju so bili analizirani z deskriptivno in inferenčno statistiko. Zbrane podatke, pridobljene s pomočjo polstrukturiranih intervjujev, smo kvalitativno analizirali po korakih (Steen in Roberts, 2011, Polit in Beck, 2018): (1) transkripti so bili večkrat v celoti prebrani in kodirani (poimenovani po vsebini, ki jo opisujejo); (2) kode so bile nato kategorizirane glede na konceptualno podobnost oziroma povezanost; (3) posamezne kategorije smo združevali v večje celote (teme), ki so v nadaljevanju prispevale k razumevanju preučevanega področja.

Rezultati in ugotovitve:

Pogostost izvajanja dejavnosti vzgojiteljev se pri delu razlikuje glede na strokovni naziv vzgojiteljev. Analize so pokazale, da med skupinami obstajajo razlike pri izvajanju dejavnosti, ki spodbujajo razvoj poimenovalne zmožnosti, koncepta časa in koncepta prostora. Te dejavnosti pogosteje izvajajo strokovno bolj usposobljeni vzgojitelji, kot so svetovalci in svetniki, medtem ko vzgojitelji brez naziva ali z nazivom mentor pogosteje izberejo redkejšo izvajanje ali manj sistematično vključevanje. Nasprotno pa pri dejavnostih za razvoj neverbalne komunikacije statistično značilnih razlik glede na strokovni naziv ni bilo zaznati. Rezultati tako podpirajo hipotezo, da strokovni naziv vpliva na pogostost vključevanja določenih dejavnosti v pedagoški proces. Učitelji pri razvijanju sporazumevalne zmožnosti otrok uporabljajo raznolike didaktične pristope, kot so igre, dramatizacija, gibalne in glasbene dejavnosti, pripovedovanje ter uporaba neverbalne komunikacije. Kljub temu raziskave razkriva, da uporaba slikanic in umetnostnih besedil pogosto ni načrtovana sistematično, temveč temelji predvsem na osebnih preferencah učiteljev, priporočilih knjižničark ali razpoložljivosti kakovostnih gradiv, kar je posameznih šolskih okoljih lahko omejeno. Sodelovanje med učitelji prvega razreda in vzgojitelji pri načrtovanju in izvajanju dejavnosti za razvijanje sporazumevalne zmožnosti je večinoma neformalno in odvisno od posamezne šole in vrtca. Učitelji prepoznavajo potrebo po bolj strukturiranem timskem delu in redni strokovni izmenjavi. Med največjimi izzivi, ki jih učitelji prepoznavajo

pri razvijanju sporazumevalne zmožnosti, so razlike v začetnih zmožnostih otrok, govorno–jezikovne težave, pomanjkanje motivacije in spodbud doma ter omejitve zaradi številčnosti razredov in pomanjkanja časa za individualno delo. Poseben izziv predstavljajo otroci priseljenci, ki zaradi nepoznavanja jezika in kulturnih razlik pogosto potrebujejo dodatno in sistematično podporo, ki pa, kot so pokazali rezultati raziskave, v šolskem okolju ni vedno ustrezno organizirana.

Ključne besede: jezik v vrtcu, vzgojitelj kot razmišljujoči praktik, vloga vzgojitelja, spodbudno učno okolje, učitelj razrednik in drugi učitelj v prvem razredu osnovne šole

Različne pismenosti in izzivi v vzgoji in izobraževanju

Predstavitev rezultatov ciljnega raziskovalnega projekta Bralni vzori

Sabina Ograjšek (Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta),
Dragica Haramija (Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta)

Datum: 17. 9.

Dvorana: Predavalnica 34

Ura: 11.30–12.00

Sekcija: Različne pismenosti in izzivi v vzgoji in izobraževanju

Ozadje in namen:

Prispevek temelji na podatkih, zbranih v okviru projekta Bralni vzori: bralne navade strokovnih delavcev v vrtcih, šolah in fakultetah ter splošnih knjižnicah (CRP V5–2361), ki poteka od 1. 10. 2023 do 30. 9. 2025. V njem sodeluje 17 raziskovalcev s Pedagoške fakultete Univerze v Mariboru in Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani (CRP V5–2361, 2023). Cilj projekta je celostno proučiti bralne navade in dejavnike bralne pismenosti strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju ter knjižnični dejavnosti, z namenom prepoznavanja njihove vloge kot bralnih vzorov pri spodbujanju bralne pismenosti. Bralna pismenost se razvija v celotnem človekovem življenju (Nacionalna strategija ..., 2019) in je prva od osmih ključnih kompetenc vseživljenjskega izobraževanja (Uradni list EU, 2018). Med ključnimi dejavniki za razvijanje bralnih kompetenc in bralne kulture pri otrocih ter mladih so odrasli, ki spremljajo njihov razvoj

in so bralni zgled. V prvi vrsti so to starši in skrbniki, hkrati pa s(m) o tudi strokovni delavci v izobraževalni in knjižnični dejavnosti izredno pomembni spodbujevalci bralnih navad otrok, učencev, dijakov, študentov in drugih odraslih v izobraževalnem procesu. Bralna pismenost se razvija na vseh področjih dejavnosti v vrtcu in pri vseh predmetih v osnovnošolskem in srednješolskem izobraževanju, zato zanjo velja, da je kroskurikilarna dejavnost, kar pomeni »specifičen način doseganja posameznih ciljev kurikula, ki so opredeljeni kot skupni« (Ahačič idr., 2022, str. 23). Pri kulturnih dejavnostih bralne pismenosti velja, kakor ugotavlja IFLA (2015), spodbujati otrokovo obkroženost z bralnim gradivom (v vrtcu oz. šoli in v domačem okolju), vlogo knjižnice (ne samo kot prostora izposoje gradiva, temveč tudi dejavnosti za mlade bralce), glasno branje otrokom (ker je otrok še poslušalec in ne samostojni bralec) in odraslega, ki je bralni zgled. V okviru projekta smo se, ob zavedanju pogosto spregledane vloge odraslega kot bralnega zgleda, posvetili analizi bralnih navad (bodočih) strokovnih delavcev v izobraževalni in knjižnični dejavnosti. Na podlagi razširjenosti in razvitosti teh navad smo želeli oceniti, v kolikšni meri ti delavci predstavljajo učinkovit zgled pri spodbujanju bralne pismenosti.

Metodologija:

Ciljni raziskovalni projekt Bralni vzori vsebuje dve poklicni skupini: pedagoške in knjižnične delavce. V prispevku se osredinjamo na rezultate, vezane na primarno in sekundarno raven izobraževanja. V kvantitativnem delu študije je sodelovanje potrdilo 51 vrtcev, 29 osnovnih šol in 42 srednjih šol. V raziskavo smo tako vključili 584 vzgojiteljev in pomočnikov vzgojiteljev, 267 osnovnošolskih učiteljev in 540 srednješolskih učiteljev – skupno 1.391 strokovnih delavcev. Podatke smo zbirali s pomočjo anketnega vprašalnika (Haramija idr., 2025), ki je predstavljal osrednji merski instrument raziskave. Z anketnim vprašalnikom smo želeli dobiti vpogled v bralne navade strokovnih delavcev in dejavnike bralne pismenosti. Zbiranje podatkov je potekalo od maja 2024 do avgusta 2024. Pridobljene podatke smo analizirali na nivoju deskriptivne statistike. Uporabili smo tudi Kruskal–Wallisov preizkus. V kvalitativnem delu študije je bila izvedena analiza učnih načrtov pedagoških študijskih programov. V raziskavo smo vključili približno tretjino vseh pedagoških študijskih programov, pri čemer smo si prizadevali za uravnoteženost vzorca glede na univerzo, stopnjo in smer študija.

Večina programov je bila izbrana naključno z žrebom, nekateri pa so bili vnaprej določeni (npr. Predšolska vzgoja, Razredni pouk ...). Namen analize učnih načrtov je bil pridobiti vpogled v to, kako fakultete v svojih programih spodbujajo branje pri študentih. Analiza učnih načrtov je potekala v skladu z vnaprej določenimi kriteriji, saj smo pred začetkom natančno opredelili, katere vidike bomo v učnih načrtih preverjali. Poleg tega smo izvedli fokusni skupini – eno z osnovnošolskimi in drugo s srednješolskimi učitelji. Vsaka skupina je štela po osem udeležencev, ki so prihajali iz šol, že vključenih v kvantitativni del študije. Cilj fokusnih skupin je bil pridobiti primere dobrih praks pri razvijanju bralne pismenosti. Pridobljene podatke smo analizirali v skladu s kvalitativno vsebinsko analizo.

Rezultati in ugotovitve:

Analiza anketnih vprašalnikov razkriva razlike v bralnih navadah med vzgojitelji, osnovnošolskimi in srednješolskimi učitelji. Srednješolski učitelji imajo doma največ knjig, tako splošnih kot strokovnih, sledijo osnovnošolski učitelji, najmanj pa jih imajo vzgojitelji. Prav tako srednješolski učitelji tedensko namenijo največ časa branju knjig in berejo dalj časa v enem kosu, medtem ko vzgojitelji berejo manj pogosto. Srednješolski in osnovnošolski učitelji poročajo o višjem številu prebranih knjig v zadnjem letu, tako tistih, ki so povezane z delom, kot tudi drugih, vzgojitelji pa znova izstopajo kot najmanj dejavni bralci. Tudi pri pogostosti branja gradiv v tiskani in digitalni obliki izstopajo srednješolski učitelji, medtem ko vzgojitelji po teh gradivih posegajo redkeje. Pri zvočnih gradivih med skupinami ni zaznati pomembnih razlik – ta oblika branja ostaja najmanj prisotna pri vseh. Namen branja se razlikuje glede na poklicno skupino: osnovnošolski učitelji najpogosteje berejo za pripravo na delo, srednješolski pa izstopajo pri branju za profesionalni in osebni razvoj ter razvedrilo. Pri vseh namenih branja vzgojitelji izkazujejo najnižjo pogostost. Analiza učnih načrtov je pokazala, da vidik bralne pismenosti ni sistematično vključen v vse pedagoške študijske programe, pri čemer so vrzeli zlasti opazne v naravoslovnih in družboslovnih usmeritvah; izjemo predstavljajo programi predšolske vzgoje, razrednega pouka in jezikov, kjer je bralna pismenost v večji meri integrirana prek številnih predmetov, ki vključujejo njene temeljne gradnike. Glavna ugotovitev fokusne skupine je, da strokovni delavci dojemajo bralno pismenost kot temeljno kompetenco, ki jo je treba sistematično razvijati v vseh predmetih, s podporo

učiteljev, staršev in knjižničarjev, ob ustrezni motivaciji učencev ter podpori države. Uspešna spodbuda bralne pismenosti temelji na ustvarjalnosti, medpredmetnem povezovanju, vključevanju vsebinsko relevantnih in učencem zanimivih gradiv.

Ključne besede: bralni vzori, bralna pismenost, branje, vrtec, šola

Razumevanje frazemov pri študentih – mačji kašelj ali trd oreh?

Barbara Bednjički Rošer (Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta),

Ines Voršič (Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta)

Datum: 17. 9.

Dvorana: Predavalnica 34

Ura: 12.00–12.30

Sekcija: Različne pismenosti in izzivi v vzgoji in izobraževanju

Ozadje in namen:

Frazemi so kot stalne besedne zveze, s katerimi izražamo osebni, čustveni odnos do povedanega, univerzalna sestavina jezika in kulture, frazeološka kompetenca, vključujoč prepoznavanje, razumevanje in rabo frazemov, pa osnovni del sporazumevalne zmožnosti. S pomočjo frazemov nazorneje in bolj slikovito opišemo predmetnost, izrazimo čustva ali stališča, ovrednotimo situacije. Ob večbesednosti in stalnosti je njihova inherentna lastnost idiomatičnost, kar pomeni, da njihovega pomena (navadno) ne moremo razbrati iz posameznih besed v njihovi sestavinski zgradbi. Prav zaradi te lastnosti zahtevajo posebno pozornost, zlasti v predšolskem obdobju, ko otroci jezik usvajajo in se morajo naučiti tudi njihovega pomena. Frazemi so namreč opazno stilno jezikovno sredstvo v otroških literarnih besedilih. Poleg pregovorov, besednih iger, onomatopej, rim in asociacij, predstavljajo bogat vir jezikovno–slogovnih posebnosti tudi v stripih, kjer služijo kot pomemben vir komike (Markežič, 2025). Z zaporedjem slik in z besedilom, ki je navadno v oblačkih, s prevladujočim pogovornim značajem, se stripi približajo govorjenemu jeziku. Ilustrativni del stripa z vizualnim (kako je nekaj videti), prostorskim (postavitev v prostor) in gestikularnim (telesna govorica) prikazom dopolnjuje in nadgrajuje besedilo ter ga s tem tudi spremeni (Haramija in Batič, 2018). Uporaba stripa kot literarnodidaktične

metode dela pa pri otrocih vpliva na motivacijo in bralne interese, na odnos do branja in bralno pismenost (Kerneža in Saksida, 2024).

Metodologija:

V maju 2025 smo na Pedagoški fakulteti Univerze v Mariboru izvedli raziskavo, s katero smo preverjali vpliv multimodalnega dela na razumevanje frazemov. Zanimalo nas je, kako k branju stripa pristopajo bodoči vzgojitelji predšolskih otrok, kako razbirajo njegov pomen in kateri kod sporočanja prevladuje v njihovem zapisu. Raziskovalni vzorec ($N = 58$) je bil priložnostni, vključenih je bilo 58 rednih študentov prvega letnika Predšolske vzgoje, slušateljev predmeta Mladinska književnost. Študenti so morali razbrati sporočilo multimodalnega literarnega dela ter svoje ugotovitve o literarnih osebah, literarnem prostoru in literarnem času utemeljiti v besednem in likovnem kodu sporočanja, nato pa zapisati celostno analizo. Za raziskavo smo izbrali stripe Urše Kreml in Jureta Kralja: Mačji kašelj (2024), Trd oreh (2023) in Ne zobaj češenj z mačkom (2025). Izbrani stripi skozi konkretne situacije z upoštevanjem naslovnikove starosti (predšolski otroci) pojasnjujejo frazeme, zato se uvrščajo med t. i. izobraževalne stripe, saj predajajo znanje preko vsebine (Markežič, 2022). Odgovore študentov smo analizirali tako, da smo izvedli kodiranje, kode pa nato združili v kategorije. Celostno razumevanje stripov omogoča le literarno–likovno branje, ki ob sopostavljanju obeh sporazumevalnih kodov vpliva na prenos pomenov in doživljanje zgodb, saj interakcije med besedilom in ilustracijami ustvarjajo raznoliko pomensko polje bralčevega razumevanja, obenem pa vizualizacija idiomov spodbuja metajezikovno zavedanje in krepi pragmatično zmožnost – kdaj in kako v konkretni situaciji uporabiti frazem.

Rezultati in ugotovitve:

Rezultati kažejo, da so študenti pri razbiranju pomena sicer izhajali iz besedila in ilustracij, celostna analiza pa jim je povzročala težave, zlasti zaradi nerazumevanja frazemov. Kljub pričakovanjem, da bodo pri interpretaciji v večji meri izhajali iz besedila, je presenetljivo in zaskrbljujoče, da so imeli težave že na ravni prepoznavanja in razumevanja preprostih frazemov, kar se kaže v izgubi implicitnega pomena. Ob tem pa je treba poudariti, da so izbrani stripi namenjeni spoznavanju frazemov že v predšolskem obdobju. Na podlagi rezultatov opažamo upad razumevanja frazemov

in sklepamo, da nezmožnost njihovega prepoznavanja izhaja iz omejene izpostavljenosti idiomatičnemu jeziku. Ugotovitev, da študenti predšolske vzgoje pogosto ne prepoznajo ali ne razumejo frazemov, odpira pomembna vprašanja za prihodnost njihove profesionalne usposobljenosti. Ker bodo v prihodnosti skrbeli za razvoj jezika pri najmlajših, tudi s posredovanjem idiomatičnih izrazov, njihov primanjkljaj pomeni tveganje za osiromašeno jezikovno izkušnjo otrok. Frazemi niso le izraz bogatega jezika, temveč tudi nosilci kulturnih pomenov, pragmatičnih strategij in narativne dinamike. Če želimo otrokom omogočiti kakovostno opismenjevanje, je nujno okrepiti razvijanje frazeološke zmožnosti tudi v izobraževanju bodočih vzgojiteljev.

Ključne besede: frazem, sporazumevalna zmožnost, strip, multimodalnost, bralna pismenost

Učiteljeva pisna zmožnost kot predpogoj za kakovostno poučevanje pisanja

Maja Kerneža (Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta)

Datum: 17. 9.

Dvorana: Predavalnica 34

Ura: 12.00–13.00

Sekcija: Različne pismenosti in izzivi v vzgoji in izobraževanju

Ozadje in namen:

Raziskave o pismenosti učencev pogosto opozarjajo na pomen zgodnjega razvoja pisnih zmožnosti, a redkeje obravnavajo, kako pomembna je pri tem vloga učitelja kot pisca. Zlasti pri pouku slovenščine je učiteljeva pisna kompetenca ključna, saj ne vpliva le na pripravo pouka, temveč tudi na oblikovanje in razvijanje zmožnosti pisanja pri učencih (Cremin idr., 2019; Myhill idr., 2023). Če učitelj sam ne obvlada pisanja kot strukturiranega, reflektiranega in namenskega sporočanja, težko ustrezno vodi učence pri razvoju teh veščin (Carter idr., 2022; Williams, 2022). Prispevek obravnava učiteljevo zmožnost pisanja kot predpogoj za kakovostno poučevanje pisanja, s poudarkom na analizi pisnih poročil študentov razrednega pouka po izvedbi bralnih dejavnosti pri pouku slovenščine. Namen prispevka je raziskati, kakšna je raven pisne zmožnosti bodočih

učiteljev, kot se kaže v njihovih zapisih, ter kako ta zmožnost odraža (ali ne) razumevanje pisanja kot učnega procesa. V ospredju je tudi vprašanje, ali študenti v svojih poročilih izražajo refleksivnost, didaktično razumevanje in jezikovno ustreznost, ki so temeljne za učinkovito poučevanje pisanja (Sotvoldievich, 2023; Qui in Fang, 2023). S tem prispevek osvetljuje povezavo med pismenostjo bodočih učiteljev in njihovim potencialom za kakovostno razvijanje pisanja pri učencih. Ugotovitve so pomembne za kurikularno načrtovanje v začetnem izobraževanju učiteljev in premislek o tem, kako usposabljammo učitelje slovenščine za poučevanje pisanja (Dabrowska, 2025).

Metodologija:

Raziskava temelji na kvalitativni analizi pisnih poročil študentov razrednega pouka, ki so kot del projektne dela individualno, z izbranim otrokom, izvajali bralne dejavnosti in po vsakem srečanju zapisovali poročilo o izvedbi. Analizirani so bili vidiki pisne zmožnosti, kot so jezikovna natančnost, strukturiranost, uporaba strokovne terminologije, refleksivnost in didaktična osredotočenost. Analiza je potekala po principih tematskega kodiranja, pri čemer so bila poročila najprej odprto kodirana, nato pa so bili oblikovani konceptualni sklopi, ki zajemajo funkcionalno pisno pismenost, refleksivnost in didaktično zavedanje. Posebna pozornost je bila namenjena razmerju med opisovanjem in razlaganjem, prisotnosti strokovnih utemeljitev ter zmožnost samoevalvacije. Vzorec vključuje 60 poročil študentov, ki so del projekta v okviru predmeta didaktike slovenskega jezika in književnosti na pedagoški fakulteti.

Rezultati in ugotovitve:

Analiza poročil je pokazala precejšnje razlike v ravneh pisne zmožnosti med študenti. Medtem ko nekateri pišejo strukturirano, z jasno refleksijo in utemeljitvami didaktičnih odločitev, številna poročila ostajajo na ravni opisovanja dogajanja, brez globljega razmisleka o učnem procesu ali lastni vlogi učitelja. Pogosta je odsotnost strokovnega izrazja in omejena zmožnost samoevalvacije. Ugotovitve kažejo, da mnogi študenti nimajo zadostno razvite zmožnosti jasnega, smiselnega in strokovno utemeljenega pisnega izražanja, ki vključuje tudi refleksijo lastni pedagoški praksi. Pisna zmožnost mora biti v usposabljanje učiteljev vključena kot ključna sestavina učiteljskega usposabljanja, še posebej v kontekstu slovenščine, kjer je pisanje eno izmed temeljnih področij pouka (Cremin, 2019; Myhill

idr., 2023). Prispevek prispeva k razpravi o začetnem profesionalnem usposabljanju učiteljev in odpira vprašanje, kako bolje podpreti razvoj učitelja kot pisca.

Ključne besede: izobraževanje učiteljev, pisna zmožnost učiteljev, pouk slovenščine, poučevanja pisanja, reflektivna praksa

Umetnost kot prostor za razvoj pismenosti: izkušnje iz projekta šola v kulturi

Patricija Čamernik (Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta)

Datum: 17. 9.

Dvorana: Predavalnica 34

Ura: 14.00–14.30

Sekcija: Različne pismenosti in izzivi v vzgoji in izobraževanju

Ozadje in namen:

Številne raziskave (PISA 2022, PIRLS 2021) kažejo na upad predvsem bralne, matematične in naravoslovne pismenosti tako pri osnovnošolcih kot srednješolcih. Poleg tega obstaja vse večja skrb zaradi upada kulturne pismenosti na splošno (OECD, 2019). Kulturna pismenost vključuje različne oblike pismenosti, med katerimi ima umetniška pismenost, kot pomemben podsklop, ključni pomen. V tem prispevku bomo osredotočeni na tovrstno umetniško pismenost (vizualno, glasbeno, dramsko in druge oblike), ki jo razumemo tudi kot pomemben dejavnik za širši razvoj pismenosti, vključno s kulturno pismenostjo, del katere je tudi bralna pismenost. Kroflič (2019) opredeli tri oblike vključevanja umetnosti v vzgojo: namen (1) vzgoje za umetnost prepoznavna v oblikovanju novih generacij umetnikov, namen (2) vzgoje v umetnosti pa v razvoju kapacitet za umetniške izkušnje, torej za ustvarjanje v umetniških jezikih in doživljanje umetnosti. (3) Vzgoja prek umetnosti, z umetnostjo ali s pomočjo umetnosti pa mu predstavlja rabo umetnosti za doseganje drugih vzgojno–izobraževalnih ciljev. Med te uvrsti razvoj mnogoterih učnih strategij, kreativnost na neumetniških področjih, globlje razumevanje in osmišljanje učnih vsebin (Kroflič 2019, str. 4). Čeprav vse tri oblike krepijo kulturno in umetniško pismenost, je vzgoja v umetnosti še posebej usmerjena v to, saj z razvojem sposobnosti

za doživljanje umetnosti najbolj eksplicitno krepimo umetniško pismenost. Hkrati pa verjamemo, da lahko preko tega krepimo tudi druge pismenosti, kot so čustvena, moralna, jezikovna in socialna.

Metodologija:

Slednje smo ugotavljali skozi raziskavo, izvedeno v letu 2021 in 2022, v okviru katere smo s kvalitativno metodo spremljali pet izvedb projekta šola v kulturi. Poslužili smo se triangulacije tehnik, saj smo poleg opazovanja izvedb in analize arhivov izvedli tudi pogovore s petimi fokusnimi skupinami učencev, ki so se projekta udeležili, ter deset intervjujev z njihovimi spremljevalci in z mentorji, ki so zanje pripravili vsebino šol v kulturi. S tem smo želeli ugotoviti, do kakšnih spoznanj so prišli učenci, ki so bili tri dni v nenehnem stiku s kulturno–umetnostnimi vsebinami (spali so v gledališču, obiskovali različne kulturno–umetnostne dogodke in delavnice). Zanimalo nas je tudi, kakšna čustva so učenci doživljali in kako so te izkušnje vplivale na njihove medosebne odnose. Čeprav so bili osrednji pogovori z učenci, starimi med 12 in 14 let, ki jih je bilo 56 in so bili razvrščeni v pet fokusnih skupin, smo pomembne podatke zbrali tudi iz analize dokumentov o projektu. Ti so bili zbrani v arhivih med letom 2015 in 2020 ter so vsebovali prijavitne dokumente, refleksije učencev in učiteljev ter poročila o poteku predhodno izvedenih šol v kulturi. Ključne izpovedne anekdote smo zbrali tudi z opazovanjem in beleženjem rezultatov. Opazovanje je bilo znanstveno, javno in z udeležbo, potekalo pa je v naravnih, realnih situacijah. Podporne podatke našim ugotovitvam smo pridobili tudi s polstrukturiranimi intervjuji z odprtimi vprašanji, ki smo jih postavili trem učiteljicam spremljevalkam učencev, štirim umetnikom – mentorjem delavnic, izvedenih za učence, dvema vodjema programa šole v kulturi, in eni od dveh soustanoviteljic projekta šola v kulturi.

Rezultati in ugotovitve:

Rezultati raziskave so pokazali, da so se učenci skozi umetniške izkušnje naučili novih načinov razumevanja sveta in sebe. Učenci in izvajalci so izpostavili pomen umetnosti kot prostora svobodne interpretacije, izražanja čustev in razvijanja kritičnega mišljenja. Organizatorji, vodje in izvajalci šol v kulturi so poudarili, kako skozi umetniške delavnice učenci spoznavajo teorijo (na primer dramski trikotnik) in kako ob ogledu umetniških del doživljajo čustvene reakcije, kot je katarza. Ugotovili smo, da umetnost učencem omogoča

razvoj osebnih interpretacij in daje prostor za ustvarjalnost, kar je lahko redko v formalnem izobraževalnem okolju. Pokaže se, da sodelovanje pri projektu šola v kulturi ne le krepi umetniško in kulturno pismenost učencev, ampak vpliva tudi na razvoj drugih vrst pismenosti.

Ključne besede: pismenost, kulturna pismenost, umetnost v vzgoji, vzgoja v umetnosti, šola v kulturi

Kako z otroki nasloviti vojno in nagovoriti mir?
(Ne)izkoriščeni potenciali književne zgodovine o vojni za mir
(in njenega raziskovanja)

Katja Kobolt (Inštitut za kulturne in spominske študije ZRC SAZU)

Datum: 17. 9.

Dvorana: Predavalnica 34

Ura: 14.30–15.00

Sekcija: Različne pismenosti in izzivi v vzgoji in izobraževanju

Ozadje in namen:

Poleg skoraj pol milijarde otrok, katerih življenja danes neposredno zaznamujejo vojne (UNICEF), so otroci soočeni z medializacijami vojn uokvirjenih v t.i. »vojaškozabavnem kompleksu« (»militainment«, Mirrlees, 2020): globalni medijski sistemi vključujoč družbena omrežja, video igrice, filmsko industrijo itd. Medtem, ko se vojne prikazujejo povsod, se izobraževanje otrok bori, kako se spopasti s predstavljanjem vojne otrokom na način, ki bi krepil mir. Če sta v preteklosti, v povojni Evropi in tudi v Sloveniji, vključeni v socialistično Jugoslavijo (1945–1991), izobraževanje in večjezična kulturna vzgoja predstavljali osrednja stebra vzgoje za mir (UNESCO, 2002, str. 8), se z digitalnim preobratom in tudi s premiki v politikah spomina na vojno zdi, da je otroška kultura o vojni izgubila svoj pomen v mirovni vzgoji. Uradno zgodovinopisje in kultura spomina na vojno, ki jo predvsem starejši otroci spoznavajo skozi učbenike zgodovine, vojno predstavljajo večinoma abstraktno, kot podatke o političnih procesih in akterjih, ki so pripeljali do vojn in osrednjih bitkah, mestoma tudi o zločinah proti človeštvu. V državah, ki so izšle iz posameznih vojn, so pripovedi o vojnah praviloma uokvirjene znotraj t.i. »nacionalnih zgodovin« (Pavasović–Trošt

in Mihajlović Trbovc, 2020). Kljub priporočilom medpredmetnega povezovanja (Žbogar, 2024) učni načrti, sezname obveznega in priporočenega leposlovja pa tudi knjižnične police ne vključujejo več del o vojni predvsem iz slovenske in bivše jugoslovanske književne in kulturne zgodovine za otroke in mladino. Na policah šolskih in splošnih knjižnic so prav tako pomanjkljivo zastopana dela v maternih jezikih večine otrok priseljencev v Sloveniji. Izhajajoč iz raziskave otroške in mladinske književnosti iz časa socializma, katere dva izmed temeljnih motivov sta bila prav izkušnja vojne in še posebej otrok v vojni, prispevek problematizira (ne)naslavljanje vojne z otroki prek zgodovine otroškega in mladinskega slovstva o vojni v današnjem času nenehnih vojn ter na podlagi izsledkov vloge kulture znotraj mirovne vzgoje, kritične analize pretekle politike spomina na vojno ter literarnoteoretskih študij artikulira predloge vodil vključevanja otroške in mladinske književnosti o vojni za medpredmetno povezovanje s cilji vzgoje za mir. Namen prispevka je aplikacija izsledkov študij spomina in kulture o vojni in miru za vključujoče šolstvo in vzgojo za mir.

Metodologija:

V prispevku bodo orisana pravno-politična izhodišča otrokovih pravic do poznavanja preteklosti ter dostopa otrok do kulture, tudi v njihovih maternih jezikih (Konvencija Združenih narodov o otrokovih pravicah in Strategija EU za otrokove pravice); predstavljeni bodo izsledki študij o vlogi kulture, posebej pripovedovanja, v mirovni vzgoji (Bell, 2020; Brett, 2022) kot tudi vloge razvoja maternih jezikov za funkcionalno rast jezika okolja ali učnega jezika (Kutzelmann in Massler, 2018); operacionalizirane bodo diskurzivna analiza pretekle politike spomina na vojno in literarnoteoretske tipologije vojne književnosti za otroke in mladino ter naratološka in multimodalna analiza črtic o vojni za najmlajše Kristine Brenk (Ko si bil majhen, 1963/64), ki so bile uporabljene tudi v fokusni skupini na temo vojne z 10–letnimi otroki.

Rezultati in ugotovitve:

Pravica otrok do kulture, tudi v njihovih maternih jezikih, ter do poznavanja preteklosti sta neposredno in posredno artikulirani znotraj različnih členov Konvencije Združenih narodov o otrokovih pravicah (členi 28–30), zasleduje pa ju tudi Strategija EU za otrokove pravice (2.3 Vzpostavljane vključujočega in kakovostnega

izobraževanja). Študije o vlogi kulture znotraj mirovne vzgoje izpostavljajo predvsem doživljajske in etične vidike: kultura kot utelešena praksa. Raziskovanje razvoja jezikov in pismenosti poudarja sorazmernost večfunkcionalnega razvoja maternega jezika in jezika okolja ali učnega jezika. Kritične razprave o pretekli politiki spomina na vojno, ki v ospredje postavljajo predvsem univerzalne človeške vidike izkušnje vojne, ter literarnoteoretske tipologije otroškega in mladinskega slovstva o vojni, ki dela v grobem delijo na »vojno kot pustolovščino« in »vojno kot odraščanje«, ponujajo uporabno orodje za vodila ob izbiri otroškega in mladinskega slovstva o vojni in njegovi uporabi znotraj medpredmetnega povezovanja s cilji vzgoje za mir. Ta vodila so aplicirana na primeru naratološke in multimodalne analize črtic Ko si bil majhen Kristine Brenk iz let 1949 oz. 1963/64, ki vojno prikazuje predvsem skozi vsakdanjo izkušnjo vojne matere in otroka. Črtice so bile uporabljene na delavnici, ki jo je raziskovalka izvedla s fokusno skupino desetletnic_ov na eni od ljubljanskih šol v letu 2025. Delavnica je razkrila vedenje otrok tako o sedanjih kot o preteklih vojnah uokvirjeno znotraj sodobnih medIALIZACIJ vojn. Skupno branje črtic je otroke spodbudilo k razmišljanju in upodabljanju vojne predvsem iz stališča otroške izkušnje in tudi afektivnosti.

Gljučne besede: pravica do kulture in spomina, študije spomina na vojno in mir, kulturna vzgoja za mir, otroška in mladinska književnost o vojni, medpredmetno povezovanje

Dobrobit učencev v šoli: primerjalna analiza PISA rezultatov med Slovenijo in Hrvaško

Joca Zorc (Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta),
 Sofija Vrcelj (Univerza v Reki, Filozofska fakulteta)

Datum: 17. 9.

Dvorana: Predavalnica 4

Ura: 11.30–12.00

Sekcija: Različne pismenosti in izzivi v vzgoji in izobraževanju

Ozadje in namen:

Prispevek izhaja iz aktualnih razprav o dobrobiti učencev v šolah v okviru obstoječe prenove vzgoje in izobraževanja v Sloveniji

(Nacionalni program vzgoje in izobraževanja za obdobje 2023–2033, 2024), ki med drugim poudarja pomen zagotavljanja varnega in spodbudnega učnega okolja v šoli za vse učence in učitelje kot izhodišče kakovostnega izobraževanja (Juriševič idr., 2023). Javna kritika obstoječega slovenskega šolskega sistema, ki temelji na reformi, ki je stopila v veljavo leta 1995 (Bela knjiga, 1997), izpostavlja prevladujočo kognitivno dimenzijo izobraževanja, ki pri učencih razvija predvsem znanja in spretnosti, ki so naravnana na ekonomsko funkcionalnost in konkurenčnost države ter eksterno ocenjevanje in primerjanje znanja (Nastran Ule, 2023), pretirani intelektualizem in racionalizem, ki vodita v pomanjkljiv razvoj otrokove domišljije, fantazije, čustvenega odzivanja in osebnega doživljanja (Medveš, 2023), premalo pozornosti na zagotavljanje pravičnosti šolskega sistema za vsakega učenca (Kodelja, 2023) ter pasivno evropeizacijo, ki se odvija pod pritiski časovnih rokov evropskega financiranja z nezadostnim nacionalnim razmislekom in širšim, časovno zahtevnejšim konsenzom, ki je posledica odprtosti in entuziazma do uveljavljanja vrednot, politik in mednarodnih primerjav EU ter je še posebej značilna za evropske postsocialistične države (Štremfel, 2023; Silova, 2009). Vključujoče, pravično ter k skupnosti naravnano šolstvo, ki ga poudarjajo slovenski pedagogi Medveš (2023), Kodelja (2023), Kroflič (2023) in Protner (2020), je možno le ob temeljitem razmisleku o uravnoteženosti njenih dveh temeljnih komponent – vzgoje in izobraževanja. V prispevku se bomo zato posvetili odnosu med navedenima ključnima deloma šolstva z vidika rezultatov mednarodne primerjave dosežkov učencev PISA (Programme for International Student Assessment). Na podlagi zadnjih zbranih podatkov 2022 bomo obravnavali vidike dobrobiti slovenskih učencev v šolah v primerjavi z drugimi državami OECD, zlasti pa z rezultati pri učencih v sosednji državi Hrvaški. Poseben poudarek bo namenjen tudi sistematičnemu pregledu in obravnavi različnih kazalnikov, ki merijo dobrobit učencev v šolah v mednarodnih primerjalnih raziskavah vzgoje in izobraževanja.

Metodologija:

V prispevku smo se osredotočili na analizo zadnje raziskave PISA iz leta 2022 z javno dostopno zbirko podatkov (OECD, 2024). Raziskava je bila izvedena na vzorcu 6.721 slovenskih in 6.135 hrvaških 15–letnih učenek in učencev. Statistično smo analizirali različne kazalnike, ki se nanašajo na ocenjevanje dobrobiti učencev v šoli

z vidika samoocene učencev na vprašalnikih »PISA 2022 Student Questionnaire« ter »Well-being Questionnaire«. Posebna pozornost je bila namenjena ugotavljanju veljavnosti in zanesljivosti ocenjevanja dobrobiti učencev v šoli, ki je bila izračunana s pomočjo Pearsonovih korelacij, faktorske analize in koeficienta zanesljivosti Cronbach alfa. Ugotovitve testiranja veljavnosti konstrukta dobrobiti učencev v šolah in njenih posameznikov kazalnikov na podatkih PISA raziskave so bile obravnavane v kontekstu primerjalne analize med Slovenijo, Hrvaško in skupnim povprečjem držav OECD. Razlike med državama so bile testirane s t–testom za neodvisne vzorce, posebej za učenke in posebej za učence. Vse analize razlik med državama so bile narejene v programu s SPSS in upoštevane kot statistično značilne pri vrednosti $p \leq 0,050$.

Rezultati in ugotovitve:

Raziskava se je osredotočila na manj viden, a ključen vidik kakovosti vzgoje in izobraževanja ter s tem uspešnosti šolskega sistema, to je dobrobiti učencev v šoli. Rezultati so pokazali podpovprečne vrednosti slovenskega vzorca, zlasti na lestvicah socialne in psihološko–učne dobrobiti v šoli, ki jih hrvaški vrstniki statistično značilno presegajo. Razlike so se pokazale tudi med spoloma, deklice dosegajo statistično značilne višje vrednosti pri doživljanju strahu v šoli, odsotnosti tekmovalnosti in samokritičnosti lastnega odnosa do dela v primerjavi z dečki. Dobljene ugotovitve se skladajo in prispevajo k pojasnjevanju dobrobiti učencev v šoli, ki sta ga v okviru primerjalnih mednarodnih raziskav znanja (npr. PISA, TIMSS, PIRLS) raziskovala tudi Magdič in Štraus (2022). Kritične potrebe učencev glede njihove fizične, psihične in socialne dobrobiti v šoli, ki jih je potrebno upoštevati enakovredno s kognitivnimi domenami, je potrebno obravnavati z vidika evropske tradicije in vrednot ter zagotoviti slovenskim učencem primerljivo doživljanje dobrobiti v šoli z vrstniki na Hrvaškem, Evropi in po svetu. V prihodnjih raziskavah bi veljalo proučiti povezave med kognitivnimi dosežki in kazalniki dobrobiti učencev v šoli skozi daljše obdobje, kar bi pomembno prispevalo k razumevanju in pojasnjevanju trajnosti izkušenj učenk in učencev s šolskim sistemom ter izhodišča za prenove šolstva.

Ključne besede: dobrobit učencev, reformska pedagogika, šolstvo, Slovenija, Hrvaška

Subjektivni učinki in odzivi učencev in učenk na pilotno izvedbo programa za krepitev duševnega zdravja me_HeLi–D

Manja Veldin (Pedagoški inštitut), Igor Peras (Pedagoški inštitut),
Maša Vidmar (Pedagoški inštitut)

Datum: 17. 9.

Dvorana: Predavalnica 4

Ura: 12.00–12.30

Sekcija: Različne pismenosti in izzivi v vzgoji in izobraževanju

Ozadje in namen:

Pismenost o duševnem zdravju vključuje znanje in prepričanja, ki posamezniku omogočajo prepoznavanje, obvladovanje in preprečevanje težav v duševnem zdravju (Rickwood idr., 2005). Pri mladostnikih je krepitev teh veščin še posebej pomembna, saj se številne duševne težave prvič pojavijo prav v obdobju mladostništva, vendar jih mladi pogosto ne prepoznajo ali ne poiščejo pomoči (Cairns in Rossetto, 2019; WHO, 2021). V zadnjih letih je prišlo do porasta digitalnih intervencij, ki ponujajo mladim prilagojene, dostopne in inovativne pristope k izobraževanju o duševnem zdravju ter kreptvi rezilientnosti (Wright idr., 2023). Takšni pristopi so se še posebej okrepili po pandemiji covid-19, ki je zaznamovala duševno zdravje mladih (Ford idr., 2021) ter pokazala potrebo po dostopnih in prilagodljivih oblikah podpore (Loades idr., 2020). Projekt me_HeLi–D: Pismenost o duševnem zdravju in raznolikost naslavlja te izzive z razvojem digitalnega programa za učence, stare od 12 do 15 let, v Sloveniji, Avstriji in na Poljskem. Program združuje znanstveni in participativni pristop (Reitegger idr., 2024; Wright idr., 2025), saj aktivno vključuje učence v sooblikovanje vsebin, s čimer povečuje relevantnost, sprejemanje in učinkovitost za ciljno skupino. Cilj projekta je izboljšanje pismenosti o duševnem zdravju, zmanjševanje stigme ter opremljanje mladih s konkretnimi orodji za soočanje z vsakodnevnimi izzivi. Pilotna raziskava v Sloveniji predstavlja pomemben korak k evalvaciji učinkov tovrstnega pristopa v šolskem okolju. Namen pričujoče študije je preučiti mnenja učencev in učenk o digitalnem programu ter zaznanih učinkih sodelovanja, hkrati pa podati usmeritve za nadaljnji razvoj in izboljšave vsebin.

Metodologija:

Raziskava je del projekta Erasmus+ me_HeLi-D: Pismenost o duševnem zdravju in raznolikost, katerega cilj je razvoj digitalnega programa za spodbujanje duševnega zdravja ter pismenosti o duševnem zdravju med učenci in učenkami, starimi od 12 do 15 let, iz Avstrije, Slovenije in Poljske. Projekt temelji na participativnem pristopu, s katerim se program prilagaja potrebam in interesom učencev. V tej študiji predstavljamo podatke 38 slovenskih osnovnošolcev iz 8. in 9. razreda ($M = 14$ let; 50 % dečkov), ki so sodelovali v pilotnem preizkušanju digitalnega programa. To je potekalo na šoli kot pet tedenskih srečanj po dve šolski uri, ki so jih izvedli učitelji_ce skupaj z raziskovalci_kami. Učenci in učenke so izpolnili spletni nabor vprašalnikov pred in po izvedbi programa, v katerih so ocenjevali svoje duševno zdravje ter pismenost o duševnem zdravju. Pričujoča študija se osredotoča na povratne informacije o programu in zaznanih učinkih sodelovanja, ki so bili podani po izvedbi. Učenci in učenke so ocenili uporabnost programa v vsakdanjem življenju (1 – zelo uporaben; 4 – ni bil uporaben) ter svojo pripravljenost za nadaljnjo uporabo pridobljenega znanja in veščin (1 – ne bom; 3 – za preprečevanje/odkrivanje težav). Poleg tega smo preverjali, ali so po zaključku programa zaznali povečanje razumevanja ključnih vsebin, kot so anksioznost, depresija, iskanje pomoči, čuječnost in rezilientnost (1 – sploh ne; 4 – zelo veliko). Evalvacija je vključevala tudi splošno oceno programa (npr. jasnost in uporabnost vaj; 1 – zelo se ne strinjam; 4 – zelo se strinjam) ter zaznane spremembe v vedenju in počutju (npr. obvladovanje stresa, skrb za svoje duševno zdravje; 1 – veliko manj; 5 – veliko več), ki so jih učenci in učenke pripisali sodelovanju v programu.

Rezultati in ugotovitve:

Udeleženci so program ocenili kot dokaj uporaben in v povprečju izrazili visoko verjetnost, da bodo pridobljeno znanje uporabljali v prihodnosti. Dekleta so poročala o večjem izboljšanju razumevanja vseh obravnavanih tem, zlasti čuječnosti in rezilientnosti ($p < .05$), kar kaže na močnejši zaznani učinek programa na pismenost o duševnem zdravju v tej skupini. Program je bil tudi bolje sprejet pri dekletih, saj so dosledno višje ocenile različne vidike programa ($p < .05$), vključno z jasnostjo, zanimivostjo in uporabnostjo. Pri zaznanih spremembah v vedenju in počutju kot posledica sodelovanja v programu, razlike med spoloma niso bile statistično značilne.

Dekleta so sicer večinoma poročala o več pozitivnih učinkih sodelovanja, razen pri dveh dimenzijah, obvladovanju stresa in uporabi tehnik sproščanja, kjer so dečki poročali boljše rezultate. Skupno gledano rezultati nakazujejo na možen spolno diferenciran odziv na intervencijo, kar predstavlja pomembno izhodišče za prihodnje prilagajanje programa in njegovih vsebin. V prihodnje bi bilo smiselno zagotoviti večjo vsebinsko občutljivost za potrebe dečkov pri obravnavi tem duševnega zdravja, razmisliti o vključevanju njim prilagojenih pristopov z namenom povečanja njihovega zanimanja ter hkrati okrepiti podporo dekletom pri razvoju učinkovitih strategij za obvladovanje stresa.

Ključne besede: Digitalni program za duševno zdravje, mladostniki, pismenost o duševnem zdravju, spol, subjektivna evalvacija

Ali ima udeležba mladih v pilotu programa me_HeLi–D učinek na njihovo pismenost in znanje na področju duševnega zdravja?

Igor Peras (Pedagoški inštitut), Manja Veldin (Pedagoški inštitut),
Maša Vidmar (Pedagoški inštitut)

Datum: 17. 9.

Dvorana: Predavalnica 4

Ura: 12.30–13.00

Sekcija: Različne pismenosti in izzivi v vzgoji in izobraževanju

Ozadje in namen:

Duševno zdravje mladostnikov postaja vse pomembnejša tema na področju raziskovanja izobraževanja in javnega zdravja. Svetovna zdravstvena organizacija (WHO, 2021) duševno zdravje opredeljuje kot stanje dobrobiti, ki posamezniku omogoča učinkovito spoprijemanje z vsakodnevnimi izzivi, prispevanje k skupnosti ter aktivno udejstvovanje pri učenju in delu. Ne gre zgolj za odsotnost duševnih motenj, temveč za ključen vidik celostnega zdravja in delovanja. Kljub pomembnosti koncepta duševnega zdravja za splošno dobrobit populacije pa raziskave na tem področju opozarjajo, da je nepoznavanje področja duševnega zdravja eden ključnih dejavnikov, ki mladostnikom preprečuje iskanje pomoči v primeru pojavljanja duševnih težav (Patafio idr., 2021). Koncept pismenosti

o duševnem zdravju je bil razvit znotraj širšega okvira zdravstvene pismenosti (Clarke idr., 2021) in zajema znanja, prepričanja ter spretnosti, ki omogočajo prepoznavanje duševnih težav, iskanje ustrezne pomoči in uporabo učinkovitih strategij samopomoči (Jorm, 2012; Jorm idr., 1997). Vključuje tudi sposobnost nudenja psihološke prve pomoči ter zmanjševanje stigme, povezane z duševnimi stiskami (Kutcher idr., 2016). Raziskave kažejo, da je mogoče pismenost o duševnem zdravju mladostnikov uspešno razvijati preko ciljno usmerjenih intervencij, ki vključujejo psihoedukacijo (Clarke idr., 2021). Ob dejstvu, da današnji mladostniki predstavljajo »najbolj povezano generacijo« (UNICEF, 2017), so digitalni programi posebej primerna oblika posredovanja vsebin, saj je v skladu z njihovimi navadami. Pričujoč prispevek predstavlja izsledke pilotne izvedbe digitalnega programa me_HeLi-D, kjer se specifično osredinjamo na učinke programa me_HeLi-D na pismenost o duševnem zdravju mladostnikov. V programu so naslovljene naslednje vsebine na področju duševnega zdravja: čuječnost, iskanje pomoči, rezilientnost in preprečevanje anksioznosti ter depresije.

Metodologija:

Raziskava je del evropskega projekta Erasmus+ me_HeLi-D: Pismenost o duševnem zdravju in raznolikost, ki poteka v Sloveniji, Avstriji, Bolgariji in na Poljskem. Pilotna izvedba digitalnega programa je bila v Sloveniji izvedena na eni osnovni šoli, vanjo pa je bilo vključenih 38 učencev in učenk 8. in 9. razreda iz matične in podružnične šole (M = 14 let; 50 % dečkov). Po pridobitvi soglasij za sodelovanje so učenci izpolnili začetno baterijo vprašalnikov, ki je vključevala različne konstrukte s področja duševnega zdravja in preizkuse znanja o konceptih duševnega zdravja. Nato so pod vodstvom učiteljic in raziskovalcev_k sodelovali v izvedbi digitalnega programa me_HeLi-D, po zaključenem programu pa ponovno izpolnili enako baterijo vprašalnikov in preizkusov znanja z namenom pilotnega preverjanja učinkov programa. Za namene prispevka so bile analizirane izbrane mere iz me_HeLi-D baterije: digitalna pismenost na področju zdravja (eHEALS, Norman in Skinner, 2006) in subjektivna ocena znanja na področju duševnega zdravja ("Kako bi ocenil_a svoje znanje o duševnem zdravju?"). Analizirani so bili tudi preizkusi znanja, ki so del baterije me_HeLi-D: dosežki na preizkusih poznavanja čuječnosti, iskanja pomoči, rezilientnosti in preprečevanja anksioznosti in depresije (4 vprašanja izbirnega tipa o vsaki temi). Preizkusi znanja so bili razviti znotraj projekta glede na vsebino programa me_HeLi-D.

Vse analize so bile izvedene v programu IBM SPSS 30, pri čemer smo s t–testom za odvisne vzorce primerjali rezultate prvega (T1) in drugega (T2) merjenja ter s tem določili učinke programa.

Rezultati in ugotovitve:

Po zaključku digitalnega programa me_HeLi–D so učenci in učenke poročali o višji digitalni pismenosti na področju zdravja in dosegli boljše rezultate na preizkusih znanja iz čuječnosti ter rezilientnosti (ne pa tudi na preizkusih znanja iz iskanja pomoči ter preprečevanja anksioznosti in depresije) v primerjavi z dosežki pred izvedbo programa. Ti izidi kažejo na potencial programa za krepitev specifičnih znanj in veščin, povezanih z duševnim zdravjem. Obe-nem rezultati nakazujejo, da je med T1 in T2 zaznan upad v subjektivni oceni znanja na področju duševnega zdravja, kar nakazuje, da so učenci in učenke pred izvedbo programa morda precenili svoje znanje na tem področju, kar so spoznali tekom samega programa, ki jih je seznanjal s temi vsebinami. Na podlagi rezultatov pilotnega preizkusa programa me_HeLi–D je mogoče podati dve ključni ugotovitvi: 1) program me_HeLi–D kaže potencial za krepitev specifičnih področji znanja in veščin učencev – predvsem z vidika razvijanja znanja o čuječnosti, rezilientnosti in elektronski pismenosti na področju zdravja ter 2) učinke programa je potrebno preveriti na večjem vzorcu učencev in učenk s kontrolno skupino ter z naprednimi statističnimi analizami v glavni študiji programa me_HeLi–D.

Ključne besede: Duševno zdravje, mladostniki, pilotna raziskava, pismenost o duševnem zdravju, digitalni program.

Celostni pristopi k razvoju bralne pismenosti v spodbudnem učnem okolju

Nives Koželj (OŠ Gradec)

Datum: 17. 9.

Dvorana: Predavalnica 1A–Rimska

Ura: 11.30–11.50

Sekcija: Različne pismenosti in izzivi v vzgoji in izobraževanju
– primeri dobrih praks

Ozadje in namen:

Bralna pismenost je stalno razvijajoča se zmožnost posameznika za razumevanje, kritično vrednotenje in uporabo pisnih informacij.

Vključuje razvite bralne veščine, sposobnost razumevanja in vrednotenja prebranega, pojmovanje branja kot vrednote ter motivacijo za branje. Je temelj vseh drugih pismenosti, in je ključna za samouresničevanje posameznika in uspešno delovanje v družbi. Učinkovit razvoj bralne pismenosti zahteva ustrezne učne pristope. Zaradi današnjega načina življenja, pretežno sedečega dela ob zabavni elektroniki in računalniški tehnologiji, ter zmanjšane verbalne komunikacije, opažam porast govorno–jezikovnih ter bralno–napisovalnih težav pri učencih. V prispevku bom predstavila vzgojno–izobraževalni proces, ki upošteva učencev sodoben življenjski slog, hkrati pa ga motivira za branje ter mu omogoča optimalni zdrav razvoj in zagotavlja spodbudno učno okolje. Pomembno vlogo v procesu bralne pismenosti imata tudi terapevtski živali, morski prašiček in terapevtska psička kot motivacijska dejavnika. Raziskave šolajočih se otrok in mladine namreč kažejo, da je ključna za razvoj uspešnega in učinkovitega bralca ravno razvita motivacija za branje (Knaflič, 2009). Mesečno v pouk vključujem morskega prašička, tedensko pa branje s terapevtskim psom, v okviru projekta S tačko v roki. Branje poteka v mirni sobi, ki učencem predstavlja še večjo motivacijo za branje. Pomemben del je tudi sodelovanje v mednarodnem projektu Branje ne pozna meja, kjer z učenci prek branja slikanic hrvaških avtorjev razvijamo bralne veščine in kulturno pismenost. Že drugo leto sodelujemo s partnersko šolo Osnovno šolo Antona Mihanovića, Klanjec. Vsako leto v bralne dejavnosti vključim tudi šolsko logopedinjo. Napredek učencev spremljam formativno s ciljem spremljanja napredka branja (posnetki, plakati, merila, pot branja) ter s preizkusom tekočnosti branja za število prebranih besed (Košir, 2016) v eni minuti. Dolgoročni cilj vseh dejavnosti je razvijanje trajnega interesa posameznika za branje in zavedanja, da je branje pomemben dejavnik vseživljenjskega učenja ter ustvarjanja prijetnega in spodbudnega učnega okolja.

Metodologija:

Formativno spremljanje se je izkazalo kot izjemno učinkovita metoda za spremljanje in spodbujanje napredka posameznega učenca. V proces sem vključila tudi individualiziran in motivacijsko obogaten pristop z vključevanjem terapevtskih živali. Živali pozitivno vplivajo na biološki, psihološki in socialni razvoj človeka (Hediger, 2015). Uporabila sem tudi sodelovalno projektno delo (Branje ne pozna meja). V bralne dejavnosti sem vključila logopedinjo, saj je

vse več učencev z govorno–jezikovnimi in bralno–napisovalnimi težavami. V okviru formativnega spremljanja so se učenci seznanili z učinkovitimi strategijami priprave na branje (hiter pregled besedila, opazovanje ilustracij, tiho, polglasno, glasno branje). V zvezke smo narisali simbolno pot branja in bralni napredek tudi vizualizirali. Skupaj smo oblikovali merila odličnega branja (zlogujem, berem glasno, razločno, pravilno, tekoče, primerno hitro in z intonacijo) in izdelali plakat z merili, ki smo ga uporabljali pri vsakem branju za samoevalvacijo in povratno informacijo. Branje smo preverjali tudi s testom branja za število prebranih besed v eni minuti (Košir, 2016). Napredek učencev sem spremljala s tedenskim preverjanjem glasnega in tihega branja ter z razumevanjem prebranega. Mesečno sem pripravila individualizirane bralne liste, ki so jih učenci nosili domov, saj je učenca potrebno učinkovito voditi in spremljati tako v šolskem kot tudi v domačem okolju.

Rezultati in ugotovitve:

Z vidika dolgoročnega pridobivanja znanja je bralna pismenost ena osrednjih nalog vzgojno–izobraževalnega sistema. Rezultati formativnega spremljanja so pokazali pomemben napredek pri večini učencev na vseh ravneh branja. Simbolna pot branja in vizualizacija napredka sta motivirali učence, da so lažje prepoznali lasten napredek ter se aktivno vključevali v proces samoevalvacije. Redna vključitev terapevtskih živali se je izkazala kot učinkovit motivacijski dejavnik, saj je žival učenecem predstavljala varnega, nekritičnega poslušalca. Branje v mirnem, ločenem prostoru je še dodatno zmanjšalo strahove in povečalo motivacijo tudi pri tistih učencih, ki sicer neradi berejo. Udeležba v mednarodnem projektu Branje ne pozna meja je pripomogla k povečanju interesa za branje in razvoju kulturne pismenosti. Sodelovanje z logopedinjo je pokazalo velik napredek pri učencih z govorno–jezikovnimi in bralno–napisovalnimi težavami. Mesečno domače branje z bralnimi listi je okrepilo sodelovanje s starši ter razširilo bralne navade v domače okolje. Uporaba testa tekočnosti branja je pokazala povečanje števila pravilno prebranih besed pri vseh učencih. Dolgoročno opažam porast zanimanja za branje, velik napredek v bralni tehniki in razumevanju prebranega. Učenci se vse bolj prepoznavajo kot uspešni bralci, kar krepi njihovo samozavest, učno motivacijo ter pripravljenost za vseživljenjsko učenje.

Ključne besede: bralna pismenost, formativno spremljanje, morski prašiček, terapevtski pes, projektno delo

Apipedagoški pristop v razvijanju bralne in trajnostne pismenosti

Nina Ilič (Zavod za razvoj empatije in ustvarjalnosti Eneja)

Datum: 17. 9.

Dvorana: Predavalnica 1A–Rimska

Ura: 11.50–12.10

Sekcija: Različne pismenosti in izzivi v vzgoji in izobraževanju

– primeri dobrih praks

Ozadje in namen:

V sodobni vzgoji in izobraževanju se vse bolj intenzivno soočamo z upadom različnih oblik pismenosti – od bralne, okoljske, digitalne, čustvene pa vse do ekološke in etične. Namen raziskave je razviti in identificirati učinkovito pedagoške prakso, ki bistveno prispeva k razvoju bralne in trajnostne pismenosti pri učencih. Poseben poudarek je namenjen preučevanju strategij poučevanja za kritično mišljenje, razumevanje besedil, ter delovanje v kontekstu trajnostnega razvoja skozi celotno izobraževalno vertikalno. Prispevek predstavlja apipedagogiko kot slovensko inovacijo na presečišču pedagogike, apiterapije in trajnostne vzgoje, ki se z interdisciplinarnim pristopom učinkovito odziva na te izzive. Apipedagogika je inovativna veja vzgoje in izobraževanja, ki jo označuje pedagoško–apiterapevtski pristop, tj. pristop, pri katerem čebelji pridelki vstopajo v pedagoški proces za doseganje kurikularnih ciljev v obliki strukturiranih ali nestrukturiranih didaktičnih elementov, ob sočasnih ciljih za krepitev odpornosti, uresničevanje pravic otrok na področju zdravega okolja, podporo težavam v razvoju, sam razvoj otrok. Pedagoško–apiterapevtski pristop se osredotoča na podporo otrokom oziroma učencem v smislu razvijanja/ohranjanja potencialov. Nastala je kot odgovor na vse bolj nizko okoljsko, trajnostno in bralno pismenost in stremi k razvijanju trajnostno usmerjenih dejavnosti skozi metodo igre, eksperimentiranja, raziskovanja, skratka kot strokovni program za vzgojo in izobraževanje za trajnostni razvoj, ki nadgrajuje trajnostni razvoj mesta. Sestavlja jo več segmentov: apiterapija, čebelarstvo, hortikultura, varstvo okolja, človekove pravice in temeljne svoboščine, biotska raznovrstnost, API šola

za starše in pravila lepega vedenja v bližini čebel. Pričujoča raziskava odkriva, kateri segmenti so tisti, ki najbolj učinkovito prispevajo k bralni in trajnostni pismenosti, ter na kakšen način izbrana metodologija učinkuje na področju razvijanja pismenosti. Osnovni namen raziskave je v prvem koraku identifikacija potreb vzgojiteljev in učiteljev pri vodenju pedagoških dejavnosti, v drugem koraku pa odgovor na raziskovalno vprašanje: kako z apipedagogiko, tj. z uporabo čebelje družine in čebeljih pridelkov, ustvariti program, ki na prepoznane problemske situacije učencem in otrokom na varen način ponuditi opredelitev socialnih izzivov na način, ki jim omogoči poglobljeno razvijanje pismenosti, s poudarkom na bralni in trajnostni pismenosti.

Metodologija:

V raziskavi gre v prvem koraku prepoznati preplet deduktivnega in induktivnega pristopa sociološke metodologije, kjer je bilo bistveno pridobiti informacije neposredno s terena: opredelitev apipedagoških dejavnosti, v katerih sodelujejo učenci oz. otroci, v katere vstopa kot konstruktivni in podporni akter strokovni delavec. Raziskovalna orodja so tako pretežno metode opazovanja, v katerih se je skozi deskriptivno metodo in razpravo pridobilo čimveč dimenzij, ki naj jih apipedagoški program zajema. V drugem koraku deskriptivni sledi analitična metoda, katere bistvo je bilo iskanje ugotovitev preko razčlenjevanja pridobljenih podatkov na posamezne sklope. Pridobljene informacije se je raziskovalo v njihovi celovitosti in medsebojni zvezi posameznih sklopov s pomočjo sintetične metode. Ves čas raziskave, torej v obeh korakih, pa se je proces naslajal na vrednotenjsko metodologijo, saj je v iskanju rešitev bistveno upoštevati trajnostne, bralne in etične vrednote, ki naj jih apipedagoški program zasleduje, pa tudi dimenzijo dolžnosti, ki se dotika moralnih dolžnosti vzgojitelja oziroma učitelja. Raziskava je skratka upoštevala potrebo strokovnih delavcev po strokovni priložnosti, ki bi pozitivno učinkovala na stopnjo pismenosti. Raziskava se osredotoča na raziskovanje učinkovitosti uvajanja interaktivnih apipedagoških zgodb v prepletu nesnovne kulturne dediščine z modernim načinom življenja, utemeljenih na realističnih ali domišljjskih izhodiščih, kot pedagoškega pristopa k reševanju problemskih situacij. Cilj je prepoznati, na kakšen način tovrstne zgodbe spodbujajo učenčevo vključenost, razvijajo ustvarjalnost ter krepijo zmožnost kritičnega mišljenja, sodelovalnega reševanja problemov in hkrati

oblikujejo trajnejše bralne navade. Poseben poudarek je namenjen tudi prepoznavanju apipedagoških načinov razvoja bralne motivacije skozi aktivno soustvarjanje in doživljanje zgodb.

Rezultati in ugotovitve:

Ugotovljeno je bilo, da pedagoški delavci prednostno potrebujejo orodja za dvig motivacije otrok po osebnem angažiranju za osebni razvoj v smislu želje po pridobivanju novih znanj, in sicer predvsem za premagovanje razlik, do katerih prihaja zaradi neenakosti orožij glede na okolje, iz katerega otroci prihajajo, in zaradi vse pogostejšega umikanja v digitalni svet. Ugotovljeno je bilo tudi, da tako otroke kot pedagoške delavce v obravnavani tematici povezujejo pojmi, kot so sociometrija, izkustveno učenje, sodelovanje ter pri pedagoških delavcih tudi potreba po priznanju posebnega truda, ki ga izkazujejo v uvajanju neobveznih dejavnosti za razvijanje pismenosti. Kot najustreznejše pedagoške metode, s katerimi naj apipedagogika vnese proces razvijanja pismenosti izbranih prednostnih področjih, tj. trajnostni in bralni vidik, vključno s kritičnim razmišljanjem, so skozi pedagoško aktivnost razvijanja empatije operacijsko praktične učne metode, kot so igre s pravili, igre vlog, simulacijske igre in konstrukcijske igre. Otroci razvijajo motivacijo za učenje, samoiniciativnost za iskanje vedno novih znanj – in posledično bralno in trajnostno pismenost – so v samem učnem procesu v participativnem položaju, kjer na podlagi lastnih izkušenj in vključevanja tradicionalnih praktičnih znanj in vlog, s katerimi se lahko poistovetijo, občutijo sebe in svet, ki jih obdaja, kot neločljivo in medsebojno povezano in odvisno celoto. Apipedagogika se otrokom približa tudi skozi digitalno bralno izkušnjo, od koder jih privabi v realni svet. Skozi lastno aktivno vlogo in (so)ustvarjanje v apipedagoških dejavnostih spoznavajo učenje in branje kot prijetno in potencialno koristno dejavnost, le-to pa nadalje služi kot motivacija za učenje in učinkuje v smislu bralnega in trajnostnega opismenjevanja.

Ključne besede: Apipedagogika, bralna pismenost, trajnostna pismenost, učenje, motivacija.

Trajnost skozi oči Malega princa

Andreja Ošljaj (OŠ I Murska Sobota)

Datum: 17. 9.

Dvorana: Predavalnica 1A–Rimska

Ura: 12.10–12.30

Sekcija: Različne pismenosti in izzivi v vzgoji in izobraževanju

– primeri dobrih praks

Ozadje in namen:

Učenci spoznajo, kako lahko literarno delo *Mali princ* spodbuja globlje razmišljanje o trajnostnem razvoju, odgovornem ravnanju z okoljem in medosebnih odnosih. Preko simbolike in zgodbe o Malem princu razvijajo občutljivost za pomembne vrednote, kot so odgovornost do sebe in drugih, skrb za sočloveka, spoštovanje in ljubezen do narave ter preprostost kot življenjski ideal. Namen je, da učenci ne le razumejo te vrednote, temveč jih tudi povežejo z aktualnimi družbenimi in okoljskimi izzivi, s katerimi se sooča sodobni svet, kot so pretirano potrošništvo, onesnaževanje in izguba naravnih virov. Pri tem se učijo razmišljati o svojem osebnem vplivu na okolje in družbo ter razvijajo sposobnost kritičnega mišljenja.

Metodologija:

Razprava ob delu z Malim princem na temo trajnostnega razvoja spodbuja učence k izražanju njihovih pogledov na vrednote, kot so skromnost, odgovornost in spoštovanje narave. Pri tem se učijo argumentirati svoje poglede, poslušati drugačna mnenja ter razpravljati o tem, kako se sporočila knjige povezujejo s sodobnimi izzivi, kot sta potrošništvo in onesnaževanje. Poudarjeno branje vključuje pozorno obravnavo izbranih odlomkov iz Malega princa, kjer učenci odkrivajo simbolne pomene (na primer vrtnico, lisico, planete) in jih povezujejo z vrednotami trajnostnega razvoja. Ta metoda jih spodbuja k razmišljanju o tem, kako lahko književnost vpliva na osebne in družbene odločitve. Sodelovalno učenje je zasnovano tako, da učenci v skupinah iščejo konkretne primere trajnostnih vrednot v zgodbi, ustvarjajo plakate, predstavitve ali skupne interpretacije ter se ob tem učijo sodelovati, si razdeliti naloge in razvijati občutek za skupno delo. Kreativna dela jim omogočajo, da sporočila Malega princa izrazijo prek likovnih izdelkov (na primer ilustracije ali izdelave svojega planeta), dramatizacij (uprizoritev srečanja z lisico) ali drugih ustvarjalnih oblik, s katerimi povezujejo književ-

no vsebino s trajnostnimi idejami. Refleksija na koncu ure učencem omogoča, da premislijo, katera sporočila iz knjige so jih najbolj nagovorila, kako razumejo pomen trajnostnega ravnanja in kako bodo ta sporočila poskušali prenesti v svoje vsakdanje življenje.

Rezultati in ugotovitve:

Učenci pri obravnavi literarnega dela *Mali princ* prepoznajo trajnostne vrednote, kot so odgovornost, skromnost ter skrb za naravo in ljudi, kar pokažejo na primer s tem, da sami izpostavi-jo pomen odnosa Malega princa in vrtnice (simbol odgovornosti do planeta). Literarne motive povezujejo z aktualnimi družbenimi iz- zivi, kot sta potrošništvo in varovanje okolja, kar ponazorijo z raz- pravami o odvisnosti sodobne družbe od materialnih dobrin. Ob tem izražajo svoja stališča o pomenu trajnostnega ravnanja, npr. s pisanjem kratkih zapisov o tem, kako bi lahko sami prispevali k bolj trajnostnemu načinu življenja. Razvijajo empatijo ter zmožnost re- fleksije o svojih dejanjih v družbi, kar se vidi v njihovih komentarjih o pomembnosti medosebnih odnosov v lastnem okolju. Skozi raz- lične oblike dela ustvarjalno razmišljajo in predstavijo svoje pogle- de (izdelujejo plakate z ilustracijami planetov iz zgodbe, makete pla- netov iz odpadnih materialov, napišejo sodobno različico srečanja Malega princa z lisico ali pripravijo strip, ki prikazuje njegov obisk Zemlje v današnjem času.

Ključne besede: Mali princ, odnos do planeta, trajnostni razvoj, ekologija, etične vrednote

Od knjižnice do pogovora: Kako izboljšati izkušnjo bralne značke v tretjem vzgojno-izobraževalnem obdobju

Doroteja Šporn (OŠ Mengeš)

Datum: 17. 9.

Dvorana: Predavalnica 1A–Rimska

Ura: 12.30–12.50

Sekcija: Različne pismenosti in izzivi v vzgoji in izobraževanju
– primeri dobrih praks

Ozadje in namen:

Bralna značka je motivacijsko bralno tekmovanje, ki spodbuja otroke in mladino k prostovoljnemu branju knjig ter razvoju bralnih

navad. Učenec mora za osvojeno bralno značko v času od septembra do aprila v tekočem šolskem letu prebrati 5 leposlovnih proznih besedil in se na pamet naučiti 3 pesmi, primerne njegovi starosti. Mentor nato preveri, če je učenec knjigo res prebral in se naučil pesmi. Že leta opažam, da število učencev z osvojeno bralno značko v vstopu iz 5. v 6. razred počasi a vztrajno pada. V eni od prejšnjih raziskav sem sicer že ugotovila, da motivacija za branje pri šestošolcih ni zaskrbljujoče nizka, zato sem se osredotočila na celostno izkušnjo osvojitve bralne značke od izposoje knjige do metod preverjanja. Namen raziskave je bil: (a) ugotoviti vzroke nezainteresiranosti otrok za branje v okviru bralne značke ob koncu drugega izobraževalnega obdobja in (b) na podlagi ugotovitev iz (a) izboljšati izkušnjo učencev ob osvajanju bralne značke in jih s tem spodbuditi k večji udeležbi omenjenega bralnega projekta.

Metodologija:

V obeh delih raziskave (a in b) je sodelovalo 78 učencev iz štirih oddelkov. V prvem delu raziskave so sodelovali učenci, ki so zaključili 6. razred. Reševali so vprašalnik za ugotavljanje vzrokov nezainteresiranosti za branje v okviru bralne značke. Vprašalnik je vseboval 12 trditev, na katere so učenci odgovarjali po Likertovi lestvici od 1 (sploh se ne strinjam) do 5 (popolnoma se strinjam). Trditve so bile razdeljene v štiri tematske sklope: 4 trditve o izkušnji izposoje knjige v knjižnici, 4 trditve o izboru knjige, 2 trditvi o samoorganizaciji ter 2 trditvi o metodah preverjanja brebranega. Vprašalnik so učenci izpolnjevali med poukom slovenščine. Na podlagi analiz odgovorov (glavne ovire so bile: izbira knjig, nedefinirani roki ter način preverjanja – podrobneje predstavljeno v razdelku Rezultati) je bil oblikovan drugi del raziskave. V drugem delu raziskave, ki je potekal v šolskem letu, ko so učenci iz prvega dela raziskave obiskovali 7. razred, sem učence razdelila v dve skupini. Dva oddelka (eksperimentalna skupina) sta bila izpostavljena novi izkušnji opravljanja bralne značke, dva oddelka (kontrolna skupina) pa sta bralno značko opravljala kot v 6. razredu. Učencem v eksperimentalni skupini sem vse leto knjige za bralno značko nosila k pouku slovenščine. O vsaki knjigi sem povedala kaj zanimivega. Dogovorili smo se za datum, ko bodo vsi prebrali izbrano knjigo. Obravnava je bila vključena v redni pouk književnosti, preverjanje prebranega pa je potekalo v slogu kreativnih pogovorov in ne suhoparnih podajanj vsebin.

Rezultati in ugotovitve:

V prvem delu raziskave so učenci izpostavili (88 %), da so po pouku, ko je čas za izposojno knjig v knjižnici, utrujeni, želijo domov ali na kosilo. Kar 97 % jih kolona učencev ob izposojevalnem pultu odvrča od obiska knjižnice, težko se odločijo (78 %), katero knjigo naj izberejo. Polovico učencev k branju spodbujajo starši. Kar dve tretjini učencev so v letih, ko so osvojili bralno značko, le-to opravili tik pred iztekom roka. Vsi se strinjajo, da bi jim določitev natančnega roka za obravnavo posamezne knjige olajšala organizacijo in jih prisilila k rednejšemu branju. Učence (98 %) moti, da je preverjanje prebranih del med odmori in po pouku. Metoda dosedanjega preverjanja prebranega se jim zdi dolgačasna (82 %). Rezultati drugega dela raziskave so pokazali, da je kar 87 % učencev iz eksperimentalne skupine osvojilo bralno značko, v kontrolni skupini pa le 45 %. Nova metoda je bila uspešna, saj so bili odpravljeni vzroki, zaradi katerih je bila bralna izkušnja učencev slabša. Za trajno izboljšanje bralne izkušnje bo v prihodnje ključno načrtno razvijati učenčev samostojnost pri izposoji knjižnega gradiva ter krepiti njihovo odgovornost do rednega in aktivnega sodelovanja v bralnem projektu.

Ključne besede: branje, bralna značka, bralna motivacija, druga triada, osnovna šola

Šola in družba

Kaj je odprta znanost ter kakšna je njena potencialna vloga v slovenskem sistemu vzgoje in izobraževanja

Jernej Kusterle (Univerzitetna knjižnica Maribor)

Datum: 17. 9.

Dvorana: Predavalnica 102

Ura: 14.00–14.30

Sekcija: Šola in družba

Ozadje in namen:

Ozadje raziskave temelji na evropskih in nacionalnih tendancah po implementaciji koncepta odprte znanosti tako na področje (vzgoje in) izobraževanja kot raziskovalnega dela. Ker z letom 2025 sistem delovanja v skladu z novimi načeli prilagajajo ne le slovenske

univerze, temveč tudi ARIS, se zdi smotrno na novosti v raziskovalni dejavnosti pripravljati tudi osnovnošolce, predvsem pa srednješolce, ki so na nekaterih gimnazijah že sedaj dejavno vključeni v različne raziskovalne projekte. Omenjene vsebine bi namreč s postopnim vnosom v slovenski vzgojno–izobraževalni sistem lahko pripomogle k razvoju tako same discipline kakor znanosti in znanstvenoraziskovalnega dela. Posledično je namen prispevka predstaviti oris odprte znanosti ter izpostaviti tiste specifične dejavnosti, h katerim lahko pristopijo tudi učenci in dijaki v primarnem in sekundarnem izobraževanju. Mednje lahko uvrstimo npr. brskanje za odprtimi podatki po portalih in repozitorijih, odprte izobraževalne vire, komuniciranje oz. tolmačenje znanosti ter občansko znanost. A ker ob vse večji dosegljivosti in dostopnosti raziskovalnih podatkov in raziskovalnih rezultatov narašča nevarnost po eni strani nepravilnega in netočnega, po drugi strani pa nepoštenega, nepravičnega in celo spornega ravnanja z njimi, se prispevek ne more in ne sme izogniti vprašanjem podatkovnega skrbništva, etike in integritete, avtorske in intelektualnih pravic ter licenc uporabe.

Metodologija:

Prispevek je v večini teoretski in temelji na različnih znanstvenih metodah, med katerimi velja izpostaviti predvsem sintezo, analizo, primerjavo ter interpretacijo že objavljenega področno specifičnega gradiva. Ob tem vsebuje tudi nekaj sklicev na primere dobrih praks, ki vsebino podkrepijo, jo nadgradijo, aktualizirajo in naredijo atraktivnejšo. Na tej osnovi predoči nova dognanja in zaključke ter gradi sistem možnosti zgodnjega spoznavanja vsebin odprte znanosti, v praksi namenjenih predvsem deležnikom, ki se tako znanstveno kakor tudi neznanstveno ukvarjajo z raziskovanjem.

Rezultati in ugotovitve:

Raziskava prinaša zanimive zaključke, ki utegnejo prispevati k razvoju slovenske znanosti, hkrati pa mlade (osnovnošolce in srednješolce) navdušiti za znanost, s čimer bi se hkrati dvignil tudi nivo različnih pismenosti (mdr. bralne in digitalne). Čeprav je Evropska komisija državam članicam EU predpisala implementacijo načel odprte znanosti z namenom hitrejšega, bolj tekočega in bolj transparentnega pretoka podatkov (tudi informacij), pa je v ozadju skrit še en namen: vzpostavitev evropskega sistema umetne inteligence, ki bo znanje pridobival prav iz takih odprtih podatkov (npr. Direktiva

EU 2019/1024 Evropskega parlamenta in Sveta in Uredba EU 2022/868 Evropskega parlamenta in Sveta). Ne glede na to sam koncept odprte znanosti ni nov, saj njegove korenine segajo več deset let v preteklost, je pa vsekakor ravno v današnjem času postal popularen in izredno praktičen za vpeljavo sprememb, ki utegnejo prevetrili slovenski sistem vzgoje in izobraževanja.ejo prevetrili slovenski sistem vzgoje in izobraževanja (tudi skozi odprte izobraževalne vire).

Ključne besede: odprta znanost, odprti podatki, odprti izobraževalni viri, komuniciranje znanosti, občanska znanost

Pomen razvoja gibalne pismenosti študentov pedagoških študijskih smeri: Razlike v telesni sestavi in življenjskih navadah med študenti

David Kukovica (Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta), Tina Vršnik Perše (Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta), Črtomir Matejek (Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta)

Datum: 17. 9.

Dvorana: Predavalnica 102

Ura: 14.30–15.00

Sekcija: Šola in družba

Ozadje in namen:

Prekomerna telesna teža in debelost sta v porastu tako pri odraslih kot pri otrocih in predstavljata pomemben javnozdravstveni izziv (Juni, 2015). Sodobni življenjski slog, ki pogosto vključuje nezdrave prehranjevalne navade, sedeč način življenja in pomanjkanje strukturirane gibalne dejavnosti ter vsakodnevno doživljanje stresa, pomembno vpliva na telesno maso in sestavo telesa ter počutje (Sergeeva idr., 2022). Obdobje študija predstavlja ključno fazo oblikovanja življenjskih navad, ki se prenašajo v odraslost, zato je raziskovanje teh navad bistveno za razvoj učinkovite preventive in promocije zdravja, vključno z gibalno pismenostjo (Sukatemin idr., 2025). Še bolj ključno je razvijanje gibalne pismenosti študentov pedagoških študijskih smeri, saj bodo kot (bodoči) učitelji to znanje prenašali tudi na otroke (Lafave in Van Wyk, 2024). Namen raziskave je bil raziskati razlike v telesni sestavi in življenjskih navadah med študenti z normalno telesno težo ter študenti s prekomerno telesno težo in debelostjo. Poseben poudarek je bil namenjen povezavi

med gibalno dejavnostjo in drugimi dejavniki življenjskega sloga ter zaznavo nadzora nad lastnim zdravjem v povezavi z gibalno pismenostjo ter analizi povezav med gibalno pismenostjo in posameznimi vedenjskimi vzorci. Cilj je prispevati k razumevanju, v kolikšni meri se življenjske navade študentov (prehrana, gibalna dejavnost, dnevne rutine) razlikujejo glede na telesno maso, ter kakšno vlogo bi lahko gibalna pismenost kot koncept celostnega razumevanja in izvajanja gibalne dejavnosti igrala v preventivnih ukrepih.

Metodologija:

Raziskava je bila izvedena na vzorcu 55 študentov razrednega pouka (85,5 % žensk) starih med 21 in 25 let, ki so sodelovali prostovoljno. Uporabljeni so bili trije validirani vprašalniki: HLPCQ (Healthy Lifestyle and Personal Control Questionnaire) (Darviri idr., 2014), IPAQ-SF (International Physical Activity Questionnaire – Short Form) (Marinšek idr., 2022) in WHO-5 (World Health Organization Well-Being Index) (WHO, 1998, 2024). Telesna sestava je bila izmerjena z napravo InBody 270, ki zagotavlja podrobne informacije o splošni sestavi telesa. Primerjane so bile skupine z normalno telesno težo ter s prekomerno telesno težo in debelostjo glede na različne vidike telesne sestave in življenjskih navad. Za preučitev razlik med skupinami z normalno telesno težo in skupinami s prekomerno telesno težo in debelostjo je bil izveden t-test za neodvisne vzorce. Velikost učinka je bila izračunana z uporabo Cohenovega d , da se je določila velikost razlik med skupinami. Velikost učinka je bila interpretirana v skladu s konvencionalnimi pragovi, kjer $d = 0,2$ označuje majhen učinek, $d = 0,5$ srednji učinek in $d = 0,8$ ali več velik učinek. Raziskava je bila izvedena ob upoštevanju vseh etičnih standardov, z zagotovljenim soglasjem udeležencev ter anonimnostjo podatkov.

Rezultati in ugotovitve:

Študenti iz skupine s prekomerno telesno težo in debelostjo so imeli statistično značilno višje vrednosti telesne maščobe, mase skeletnih mišic ter brezmaščobne telesne mase v primerjavi s študenti z normalno telesno težo. Ti rezultati potrjujejo pričakovanja, saj so presežne telesne mase pogosto povezane z višjim odstotkom telesne maščobe in spremenjeno telesno sestavo. Presenetljivo pa se, glede na rezultate vprašalnikov, življenjske navade med obema skupinama niso statistično pomembno razlikovale, kar kaže na kompleksnost

dejavnikov, ki vplivajo na telesno težo. Le v komponenti, ki se nanaša na dnevno rutino in subjektivni nadzor nad življenjskim slogom, so bile ugotovljene statistično značilne razlike, in sicer v korist skupine z normalno telesno težo, ki je izkazovala večjo urejenost in samonadzor. Kar zadeva gibalno dejavnost, je bila prisotna statistično značilna razlika v intenzivni obliki gibalne dejavnosti, kjer so študenti z normalno telesno težo poročali o pogostejši in bolj redni vključenosti. Ti rezultati nakazujejo, da lahko intenzivnejša gibalna dejavnost prispeva k ohranjanju zdrave telesne teže. Nadaljnja analiza je pokazala, da so vedenjski vzorci, kot so načrtovanje dnevnih aktivnosti, zdravo prehranjevanje ter upravljanje s časom in stresom, pogostejše izraženi pri študentih z višjo ravno gibalne dejavnosti in zaznanega nadzora nad zdravjem, kar odraža ključne vidike gibalne pismenosti, kot so samoregulacija, motivacija in zavestno vključevanje gibanja v vsakdan. Vendar pa je treba opozoriti, da je bila zanesljivost samoporočanih podatkov omejena zaradi možne subjektivne pristranskosti pri zaznavanju lastne dejavnosti in poročanju o njej, kar predstavlja pomembno metodološko omejitev. Ugotovitve iz raziskave poudarjajo potrebo po uporabi bolj objektivnih in zanesljivih orodij za merjenje življenjskih navad, zlasti gibalne dejavnosti. Prav tako se kaže potreba po večji osredotočenosti na razvoj gibalne pismenosti kot ključnega dejavnika, ki ne vpliva zgolj na raven gibalne dejavnosti, temveč pomembno prispeva tudi k boljšemu samozaznavanju, sposobnosti samoregulacije in aktivnemu nadzoru nad lastnim zdravjem in počutjem v vsakdanjem življenju.

Ključne besede: gibalna pismenost, gibalna dejavnost, telesna sestava, življenjski slog, prehranjevalne navade, študenti

Okrogla miza

Učenje iz rezultatov:

Kako mednarodne raziskave izboljšujejo slovensko izobraževanje?

Sogovorniki_ce (po abecednem vrstnem redu):

- dr. Eva Klemenčič Mirazchiyski, Pedagoški inštitut,
- mag. Marijana Kolenko, Osnovna šola Lava,
- dr. Fani Nolimal, Zavod RS za šolstvo,
- dr. Tanja Taštanoska, Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje,
- dr. Darko Zupanc, Državni izpitni center.

Okroglo mizo bo vodila dr. Klaudija Šterman Ivančič, Pedagoški inštitut

Datum: 18. 9.

Dvorana: Predavalnica 34

Ura: 15.00–17.00

Podatki, pridobljeni v okviru mednarodnih primerjav znanja, kot so Mednarodna raziskava bralne pismenosti (PIRLS), Mednarodna raziskava trendov v znanju matematike in naravoslovja (TIMSS) ter Program mednarodne primerjave dosežkov učencev (PISA), predstavljajo enega ključnih virov za razumevanje različnih vidikov delovanja nacionalnega izobraževalnega sistema. Gre za raziskave, ki temeljijo na reprezentativnih vzorcih učencev_k in dijakov_inj, pri čemer poleg nacionalnih analiz omogočajo tudi mednarodne primerjave držav na področju matematične, bralne in naravoslovne pismenosti. Te raziskave spremljajo trende v znanju učencev_k in dijakov_inj ter nudijo dragocen vpogled v številne spremljevalne dejavnike, povezane z dosežki. Zaradi svoje metodološke utemeljenosti in široke primerjalne vrednosti predstavljajo pomembno empirično osnovo za vsebinske razmisleke pri oblikovanju nacionalnih izobraževalnih politik. V zadnjem obdobju podatki omenjenih raziskav kažejo na zaskrbljujoče trende, zlasti na področju bralne, pa tudi matematične in naravoslovne pismenosti slovenskih učencev_k ter dijakov_inj. V raziskavi PIRLS je bil leta 2021 prvič od leta 2001

Upad različnih pismenosti v sloveniji – izzivi in priložnosti: zbornik povzetkov
Okrogla miza

Zapiski

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Raziskovanje v vzgoji in izobraževanju: Upad različnih pismenosti v Sloveniji – izzivi in priložnosti
Zbornik povzетkov 10. znanstvene konference

Urednika izdaje

Ana Mlekuž in Igor Ž. Žagar

Založba Pedagoškega inštituta

Glavni urednik

Igor Ž. Žagar (Pedagoški inštitut)

Pomočnik glavnega urednika in izvršni urednik

Jonatan Vinkler (Univerza na Primorskem)

Uredniški odbor

Sabina Autor (Pedagoški inštitut), Igor Bijuklič (Pedagoški inštitut), Igor Grdina (ZRC SAZU, Alma mater europaea), Arlene Holmes-Henderson (University of Durham), Eva Klemenčič (Pedagoški inštitut), Ben Kotzee (University of Birmingham), Mitja Sardoč (Pedagoški inštitut), Harvey Siegel (v pokoju, University of Miami), Damijan Štefanc (Univerza v Ljubljani), Klavdija Šterman Ivančič (Pedagoški inštitut), Jonatan Vinkler (Univerza na Primorskem), Igor Ž. Žagar (Pedagoški inštitut), Janja Žmavc (Pedagoški inštitut in Univerza na Primorskem)

Uredniški svet

Tomaž Deželan (Univerza v Ljubljani), Fotini Egglezou (Hellenic Institute of Rhetorical and Communication Studies, Athens, Greece), Tomaž Grušovnik (Univerza na Primorskem), Ivanka Mavrodieva (Sofia University "St. Kliment Ohridski", Sofia, Bulgaria), Marcello Potocco (Univerza na Primorskem), Miloš Zelenka (Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, České Budějovice, Czech Republic, and Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Nitra, Slovakia)

Oblikovanje in prelom

Jonatan Vinkler

Izdal

Pedagoški inštitut, Založba Pedagoškega inštituta
Gerbičeva 62, SI-1000 Ljubljana

Ljubljana 2025

Brezplačna elektronska izdaja

<http://www.pei.si/ISBN/978-961-270-371-4.pdf>

<http://www.pei.si/ISBN/978-961-270-372-1/index.html>

<https://www.doi.org/10.32320/978-961-270-371-4>

© 2025 avtorji

Katalogni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID 247047171

ISBN 978-961-270-371-4 (PDF)

ISBN 978-961-270-372-1 (HTML)

